

Masteroppgave i Diakoni

Elisabeth Nilsen Aas

Samarbeid om diakoni i menighet

På hvilken måte fremmer diakonutdanning, presteutdanning og gjeldende tjenesteordninger samarbeid om diakoni mellom diakoner og prester, og i hvilken grad og hvordan skjer et slikt samarbeid i praksis?

MGD 300

Veileder: Kjell Nordstokke

Vår 2012

Forord

«Hvis du vil gå fort, gå alene. Hvis du vil gå langt, gå sammen med andre.»

Afrikansk ordtak

En av mine påstander er at samarbeid er spennende og utfordrende. Hele denne oppgaven har vært et stort samarbeidsprosjekt.

Ideen til denne oppgaven fikk jeg allerede rundt 1999. Når jeg ser tilbake på notater fra den gang, nyter oppgaven godt av endringer i utdanningsløp, forskning og diakonilitteratur av nyere dato. Sånn sett kan jeg begynne med å takke mannen min og våre tre barn for utsettelsen.

Jeg vil først og fremst takke veileder Kjell Nordstokke for engasjement, en pragmatisk holdning til oppgaveskriving, oppmuntring underveis samt klargjørende og verdifulle innspill.

Dernest vil jeg rette en spesiell takk til 8 diakonirådgiverne som har distribuert spørreskjema til et utvalg av diakoner og prester, samt en stor takk til dere diakoner og prester som har svart på spørreskjema.

Videre vil jeg takke tidligere kollega Hilde Brekke Møller som fortløpende har kommentert oppgaveteksten og inspirert til stadige forbedringer, min venninne Norunn Iren Matthews, som kom med verdifulle innspill da jeg utarbeidet designet, Kristian Aas, min mann, som har bidratt konstruktivt i presentasjonen av spørreundersøkelsen og Sven Oppegaard som tok seg tid til å svare på min henvendelse i en travel hverdag.

Avstanden til Norge fra Australia er lang, ikke minst for å få tilsendt litteratur. Da har det vært godt med venner og bekjente, som har kommet «down under» i ulike ærender. De har vært postbud og Unni Lisbeth Nilsen, moren min, har vært innkjøpsjef og distributør til forskjellige adresser i Oslo. Tusen takk for all hjelp.

Takket være de siste tiårs tekniske utvikling har det vært mulig å gjennomføre oppgaveskrivingen og å få empiriske data fra Norge i form av en spørreundersøkelse.

En stor takk til dere alle.

Perth, Australia, mai 2012

Elisabeth Nilsen Aas

Sammendrag

Denne oppgavens fokus er på hvilken måte utdanningsinstitusjonen som utdanner diakoner og prester, følger opp utfordringen om å samarbeide om diakoni slik «Plan for diakoni i den norske kirke» legger opp til og hvordan det påvirker praksis.

Oppgavens første del fokuserer på teoretisk og praktisk kunnskap i forhold til samarbeid slik det presenteres i studieprogrammene for integrert og avsluttende praktikum for cand.theol og mastergrad i diakoni. På hvilken måte tematiseres samarbeid og tverrfaglig samarbeid mellom diakoner og prester gjennom studiet? Gjennomgangen viser med unntak av Kirkelig utdanningssenter i nord, at samarbeid ikke i noe særlig grad tematiseres gjennom studiet.

Den konteksten som samarbeidet inngår i, påvirkes av flere forhold som legger premisser for samarbeidet. Kirkemøtet, Bispemøtet, Kirkerådet og kirkeverger legger planer og utarbeider vedtak. Menighetene, med ansatte og menighetsråd, setter disse ut i livet. De forhold som presenteres her er luthersk kirkeforståelse, Den norske kirkes diakonidefinisjon og Tjenesteordning for diakoner og prester i Den norske kirke. Gjennomgangen av tjenesteordningene viser at tverrfaglighet ikke er et felles perspektiv for diakon og prest.

Det teoretiske tilfanget hentes fra ekklesiologien, den faglige forståelsen av empowerment og teori om tverrfaglig samarbeid. Myndighet som begrep, står sentralt innenfor empowerment-teorien. Hva vil det si å være en myndig diakon? Vil en myndig diakon utfordre prestene til å samarbeide om diakoni? I Bispemøtet sak 03/10 og Kirkemøtet sak 9/11 snakkes det om «fellesskap av tjenester». I hvilken grad åpner tjenesteordningene og ekklesiologien for en slik forståelse? Hvordan forstås begrepet «fellesskap av tjenester» og hvordan vil begrepet påvirke samarbeidet? Videre er det spennende å se hvordan begrepene faglighet, tverrfaglighet, roller og ledelse belyser samarbeid. Sett under ett er det forskjellige former for asymmetri, slik det presenteres i teoridelen, som utfordrer praksis.

I den andre delen presenteres funnene fra spørreundersøkelsen. Den ble sendt ut til diakoner og prester i tilsammen 8 av landets 11 bispedømmer. Personvernombudets tilrådning var å sende undersøkelsen ut via bispedømmekontorene. Undersøkelsen avdekker at det er samarbeid mellom diakoner og prester om diakoni, og at utdanningsinstitusjonene ikke i særlig grad tematiserer samarbeid og tverrfaglig samarbeid. Tema er nevnt, men det er ikke et gjennomgående perspektiv ved utdanningene.

I drøftingen sammenlignes funnene fra studiene og funnene fra spørreundersøkelsen. Det praktisk teologiske seminar, Diakonhjemmet Høgskole og Misjonshøgskolen har det til felles at de utdanner en profesjon. Det teologiske menighetsfakultet og Kirkelig utdanningssenter i nord utdanner begge profesjoner. På hvilken måte gir dette seg utslag i praksisfeltet? Videre er det spennende å se om masterutdanningen i diakoni tjener praksisfeltet ved å tydeliggjøre målsettingene i Plan for diakoni i Den norske kirke.

I og med at tverrfaglig samarbeid ikke er gjennomgripende i utdanningsinstitusjonene eller tjenesteordningene, er det deler av visjonene i planen som ikke får fokus. Resultatene fra

spørreundersøkelsen synes å avdekke at samarbeidet er mer en organisasjonsform enn en tenke- og tilnæringsmåte. Når tverrfaglig samarbeid tar inn det perspektivet, etableres en arena der metoden «se-bedømme-handle» kan brukes av diakoner og prester i fellesskap for å virkeliggjøre oppdraget om å være en diakonal kirke.

Masteroppgave i diakoni

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Sammendrag	3
1 Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn og valg av tema	8
1.2 Problemstilling.....	10
1.3 Oppgavens aktualitet og nytteverdi	11
2 Teori	13
2.1 Empowerment.....	13
2.1.1 Sentrale begrep	14
2.2 Ekklesiologi	15
2.2.1 Sentrale begrep	16
2.3 Samarbeid.....	18
2.3.1 Sentrale begrep	18
3 Metode.....	21
3.1 Innledning.....	21
3.1.1 Min metode.....	21
3.1.1.1 Intervju eller spørreskjema	22
3.2 Utvalgelse	24
3.3 Utforming av spørreskjema	25
3.4 Validitet og reliabilitet.....	27
4 Plan for diakoni i Den norske kirke	28
4.1 Presentasjon.....	28
4.2 Teologisk begrunnelse for planens visjoner	29
5 Presentasjon av tjenesteordningene	31
5.1 Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner	31
5.2 Tjenesteordning for menighetsprester	33
5.3 Likheter og forskjeller.....	34
6 Gjennomgang av studieplanene	35
7 Diakoniutdanningen	36

7.1	Det teologiske menighetsfakultet, MF	36
7.1.1	Oppsummering.....	38
7.2	Diakonhjemmet Høgskole, DHS	38
7.2.1	Oppsummering.....	40
7.3	Kirkelig utdanningscenter i nord, KUN	40
7.3.1	Oppsummering.....	42
8	Presteutdanning, profesjonsstudium i teologi.....	43
8.1	Det praktisk-teologiske seminar, PTS.....	43
8.1.1	Oppsummering.....	44
8.2	Det teologiske menighetsfakultet, MF	45
8.2.1	Oppsummering.....	47
8.3	Kirkelig utdanningscenter i nord, KUN	48
8.3.1	Oppsummering.....	49
8.4	Misjonshøgskolen i Stavanger, MHS	49
8.4.1	Oppsummering.....	50
8.5	Likheter og forskjeller.....	51
9	Spørreundersøkelsen	52
9.1	Innledning.....	52
9.2	Presentasjon av spørreundersøkelsen	53
9.2.1	Oversikt over utvalget.....	53
9.2.2	Påstander og spørsmålene.....	54
9.2.3	Hvorfor grafer og hvordan lese grafene.....	55
9.3	Hva sier undersøkelsen	55
	Oppsummering	58
10	Drøfting	59
10.1	Hypotesene fremsatt innledningsvis.....	59
10.1.1	Tjenesteordningen	60
10.1.2	Hypotese 1: Diakonutdanningen fokuserer på samarbeid	61
10.1.3	Hypotese 2: Presteutdanningen fokuserer ikke på samarbeid.....	62
10.1.4	Hypotese 3: Minimal kunnskap og kjennskap hos diakoner om presters kvalifikasjoner om diakoni og prester formelle kompetanse.....	64
10.1.5	Hypotese 4: Minimal kunnskap og kjennskap hos prester om diakoni og diakoners formelle kompetanse	66

10.1.6	Hypotese 5: Minimal fokus på tverrfaglig samarbeid mellom prester og diakoner i praksis	67
10.1.6.1	Praksis under utdanning.....	67
10.1.6.2	I menighet.....	68
11	Konklusjon.....	71
12	Litteraturliste.....	72
13	Vedlegg.....	75

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og valg av tema

«Samarbeid er nødvendig og gir store muligheter. Det anbefales å søke samarbeid innen kirken...»(Kirkerådet 2008:8).

Dette sitatet innleder 1. kapittel av «Plan for diakoni i Den norske kirke.» Helt siden jeg begynte på diakonutdanningen i 1986¹ har samarbeid om diakoni mellom diakoner og prester vekket min faglige interesse.

Studentgruppen som jeg var en del av (kull høst 1989), var opptatt av spiritualitet, fellesskapsbyggende arbeid i menighetene, tverrfaglighet og samarbeid med prester, sosialkontor og kommunehelsetjenesten. Vårt studentkull var sammensatt av sykepleiere, sosionomer, pedagoger og ergoterapeuter og alle hadde jobbet med problemstillinger rundt samarbeid og tverrfaglighet i løpet av profesjonsutdanningen.

Historier fra utdannende sykepleiere, sosionomer og pedagoger med diakonutdanning har vært preget av frustrasjon over lave eller ingen forventninger til faglig arbeid innad i menigheten. Utenfor menigheten har respekten for fagligheten stått høyt og blitt etterspurt. De fleste diakoner ble begeistret tatt imot i sine stillinger, men befant seg fort i et tomrom der fagligheten ble redusert til at diakoni betyr tjeneste ved bordene og samarbeid er å utføre oppgaver delegert dem av prestene eller av menighetsråd/diakoniutvalg. Kunnskap om diakonalfaglige utfordringer for menigheten slik planverket skisserte, tjenesteordningen fastslo eller en autonom profesjonsutøver, ble ikke etterspurt eller trukket inn i staber, råd eller utvalg. Diakonutdanningen syntes å basere seg på en annen virkelighet enn den praksis som møtte den enkelte diakon i menighetene. Kari Sjursen har berørt dette i sin masteroppgave ved Diakonhjemmet Høgskole mai 2010: “Hvorfor blir jeg alltid stående med oppvasken?”

Slik jeg husker det snakket diakonikonsulenter knyttet til bispedømmekontorene og ansatte i Det norske diakonforbund om at det den gang var en gjennomsnittlig ansettelsestid i stillingene på 2 år. De mente årsaken til den korte ansettelsestiden var uklare instruksjoner, manglende forventninger og samarbeidsproblemer.

Prestenes rolle kan beskrives med utgangspunkt i liturgier og vigslingsritualer og krever et historisk tilbakeblikk. Kirkeritualet av 1685² viser at diakoni og prestatjeneste var nært

¹ Ved Diakonhjemmet Høgskole inngikk deler av diakoniundervisningen, T0-undervisningen, i sykepleie- og sosionomutdanningen alle tre årene.

² <http://www.lutherdansk.dk/Web-Kirke-ritualet%201685/Web-Kirke-ritualet%201685/index.htm> (Lest 8.mai 2012)

forbundet sammen. Der beskrives et gjennomgripende diakonalt perspektiv på prestedtjenesten og formaningen i forbindelse med prestevigsel lød:

«Dernæst pålægger han dem og befaler dem, at de prædiker Guds ord rent og purt, ligesom det findes i de profetiske og apostolske skrifter, retsindig forretter og uddeler de to højeværdige sakramenter aldeles efter Kristi egen indstiftelses måde, flittig formaner deres tilhørere til en sand og alvorlig bod [pønitense], lydighed imod deres rette øvrighed, barmhjertighed imod de elendige, og kærlighed imod deres medkristne og næste, og, at de for alle ting beflitte sig på at være gode eksempler for dem i livsførelse, i kærlighed, i ånd, i tro, i kyskhed og alle kristne dyder.

Kirkeritualet var gjeldende til vi fikk høymesseliturgien av 1889 og alterboken av 1920. 200 år av prestedtjenesten hadde dette perspektivet der diakoni og prestedtjeneste var gjennomgripende, før lov om diakontjeneste ble vedtatt 300 år senere. Høymesseendringene³ i 1977 og alterboken av 1992 og gudstjenestereformen av 1.12.2011 har gitt økte valgmuligheter og økt deltagelse utover prestens. Nå heter det «sammen om gudstjenesten. I denne oppgaven vektlegges ikke innføring av menighetsråd og den øvrige rådsstrukturen, samt organisasjonslivets rolle for menighetslivet og dermed diakonien. Det er utdanningene og tjenesteordningene som står i fokus, slik problemstillingen uttrykker det.

Etter mine seks år som soknediakon sitter jeg igjen med inntrykk av diakoner sliter med å bruke sin faglighet innad i menigheten. Hva er grunnen til at samarbeidet mellom prester og utdannede og vigslede diakoner om diakoni ofte tar form som parallelljobbing eller delegering uten ansvar? Hvorfor fører ansettelse av diakon altfor sjelden til spennende videreutvikling av menighetslivet, diakoni- og gudstjenestearbeidet? Skyldes det ulik diakoniforståelse hos diakoner og prester, eller liten kunnskap om den andres faglighet? Hvilken rolle spiller den historiske hierarkiske ledelsesstrukturen der presten er leder av menigheten?

Hvordan ser praksisfeltet ut i 2012? Er det slik at diakoner gjør seg andre og bedre samarbeidserfaringer i dag?

Den nye planens fokusering på samarbeid om diakoni understreker, slik jeg ser det, aktualiteten og fagligheten i utviklingen som har funnet sted siden 1985 innen diakoni og samarbeid mellom prester og diakoner.

“Lov om diakonitjeneste” ble vedtatt i 1985 og trådte i kraft 1.1.1986. Det ble opprettet stillinger med delvis statlig finansiering og menighetene fikk for første gang erfaring med soknediakoner i stabene. Diakonutdanningen vektla bevisstheten om diakonale perspektiv i

³ <http://www.kirken.no/index.cfm?event=doLink&famId=55600>

bibelske tekster, diakonal identitet knyttet til Apg. 6 og presentasjon av diakonalt arbeid i henhold til daværende Plan for diakoni vedtatt av Kirkerådet i 1987 (Fanuelen 2011:94).

Fra 1990 til 2011 har diakoniforståelsen i Den norske kirke endret seg skriver Kari Jordheim. Endringen gir føringer for at diakoni hører med til kirkens oppdrag (Jordheim 2009:14-15). Harald Hegstad sier at «diakonien forankring i kirken innebærer en forankring i det fellesskap som samles i Jesu navn» (2009:82-83). Arbeidet med å sikre en tydeligere diakonibevissthet i kirken samt diakoniidentitet i stillingene har vært ført på flere hold. Der det har blitt jobbet med strukturer, planer og instruksjoner, har det parallelt blitt jobbet med utdanningskrav, forskning og kompetanseheving. Kirkemøtet vedtok i november 2004, med virkning fra 1.jan 2005, mastergrad som kvalifikasjonskrav for å inneha diakonstillinger (Kirkerådet 2004:2). I samme periode har Det Lutherske verdensforbund oppfordret kirkene til å styrke diakoniutdanningen (LWF 2003b:8).

Kari Jordheim skriver at man ikke er kommet til enighet om diakontjenestens plass i forhold til prestetjenesten (Jordheim 2011:153). Dette til tross, er det enighet om at diakoni er en dimensjon ved det å være kirke (Jordheim 2009:15). Dimensjonene er i følge definisjonen kirkens omsorgstjeneste, evangeliet i handling som kommer til uttrykk gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet (Kirkerådet 2008:7).

«Plan for diakoni i Den norske kirke» oppfordrer til samarbeid om diakoni som nevnt innledningsvis. Jeg er nysgjerrig på hvilken rolle masterutdanningen spiller i samarbeidet mellom diakon og prest om diakoni. Det har foregått en nivåheving i utdanningen av diakoner, men fører økningen i den formelle kompetansen til økt og bedre samarbeid om diakoni mellom diakoner og prester? En nivåheving som virkeliggjør visjonen der diakoni er kirkens omsorgstjeneste, evangeliet i handling kommet til uttrykk gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

1.2 Problemstilling

På hvilken måte fremmer diakonutdanning, presteutdanning og gjeldende tjenesteordninger samarbeid om diakoni mellom diakoner og prester, og i hvilken grad og hvordan skjer et slikt samarbeid i praksis?

For å finne svar på denne problemstillingen har jeg valgt å stille følgende spørsmål:

- 1 På hvilken måte tematiserer Det teologiske menighetsfakultet (MF), Diakonhjemmet Høgskole (DHS) og Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN) samarbeid om diakoni med prester i studieplanene⁴.
- 2 Hvordan opplever/ erfarer diakoner at diakonutdanningen ved DHS, KUN, og MF har dyktiggjort dem til å samarbeide med prester om diakoni i menighetstjeneste i DNK?

⁴ Teologisk fakultets mastergrad i diakoni kvalifiserer ikke til menighetstjeneste

- 3 På hvilken måte tematiserer Det praktisk teologiske seminar (PTS), MF, Misjonshøgskolen i Stavanger (MHS), KUN samarbeid om diakoni med diakoner i studieplanene?
- 4 Hvordan opplever /erfarer prester at utdanningen ved KUN, MF, MHS og PTS har dyktiggjort dem til å samarbeide med diakoner om diakoni i menighetstjeneste i DNK?

Mine antagelser som listes opp nedenfor skriver seg fra 20 års arbeidserfaring innen praktisk diakoni, konsulentvirksomhet ved et Bispedømmekontor og undervisning innen praktisk-kirkelige fag. Antagelsene har ledet meg til å stille spørsmål ved utdanningen til diakoner og prester, og dermed til å foreta en gjennomgang av studieplanene og etterspørre erfaringer fra praksis. Dessuten preger de utformingen av spørsmålene i spørreundersøkelsen. Avslutningsvis drøftes funnene etter gjennomgangen av tjenesteordningene, studieplanen og spørreundersøkelsen, opp mot disse antagelsene.

- Diakonutdanningen fokuserer på samarbeid
- Presteutdanningen fokuserer ikke på samarbeid
- Minimal kunnskap og kjennskap hos diakoner om presters kvalifikasjoner om diakoni og presters formelle kvalifikasjoner.
- Minimal kunnskap og kjennskap hos prester om diakoni og diakoners formelle kompetanse
- Minimal fokus på tverrfaglig samarbeid mellom prester og diakoner om diakoni i praksis

1.3 Oppgavens aktualitet og nytteverdi

I det følgende henviser jeg til aktuelt forskningsstoff for å belyse oppgavens aktualitet, og for å dra nytte av andres faglige arbeid. Mot dette bakteppe vil jeg se hvordan fokus på tverrfaglig samarbeid og utdanningsnivå påvirker samarbeidet om diakoni mellom diakon og prest.

Kåre Heggens artikkel ”Tilbakeblikk på tre profesjonsutdanninger – utdanningsinnhold og kompetansebehov”, viser temaets aktualitet. Heggens skriver blant annet at utdanningsforskningen langt oftere enn før fokuserer på sammenhengen mellom profesjonsutdanning og profesjonsutøvelse. I så måte nevnes to av Norges forskningsråds programmer; “Kunnskapsutvikling i profesjonsutdanning og profesjonsutøvelse” (KUPP) og “Kunnskap, utdanning og læring” (KUL). Mitt siktemål er nettopp å se på forbindelsen mellom utdanning og yrkesutøvelse.

Senter for profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo besitter spennende datamateriale vedrørende profesjonsutdanning og yrkesutøvelse. Det skrives artikler og bedrives forskning på innsamlede data. I første omgang samles data inn i løpet av de ulike profesjonsstudiene og to år etter endt utdanning der fokus er møtet med arbeidslivet og hvordan utdanningene har bidratt til yrkesutøvelsen (Johannessen, Tufte, Christoffersen 2010:76). Undersøkelsen kalles

StudData. I denne sammenhengen er spørsmålene aktuelle med tanke på utformingen av spørreskjema og under drøftingen.

Samarbeid knyttes an til tverrfaglighet og boken «Tverrfaglig samarbeid» av Kirsti og Per Lauvås slår entydig fast at tverrfaglighet er en nødvendighet i et moderne samfunn (2004:17). Jeg ser på hvordan tverrfaglighet kommer til uttrykk i forhold til diakonipraksis, som en del av det moderne samfunn.

Kjell Nordstokke hevder at diakonien prøver å skape en tverrfaglig (interdisciplinary) diskurs der de sentrale spørsmålene er «hva vil det si å være kirke» og «hva betyr det å leve i verden» (2011:19). Han legger til grunn den ekklesiologiske, den kontekstuelle og den praktisk diakonale dimensjon for å etablere en meningsfull praksis (2011:16-17). Ved å se på studieplaner, tjenesteordninger og gjennom spørreskjema vil jeg belyse hvordan prestenes teologiske kunnskap og diakonenes kunnskap kan skape en spennende dialog mellom teori og praksis og dermed etablere en meningsfull praksis.

2 Teori

I det følgende presenterer jeg teori som synes formålstjenlige, med tanke på problemstillingen. Empowerment-teori og ekklesiologi vil belyse praksis. Studieplanene og tjenesteordningene vil drøftes opp mot ekklesiologi og samarbeidsperspektiver.

2.1 *Empowerment*

Begrepet «empowerment» brukes i både i kirke-/diakonal- og sosialfaglig sammenheng. Ole Petter Askheim og Bengt Starrin skriver at begrepet ble introdusert i USA og borgerrettsbevegelsen på 60-tallet (2010:13 og 21). I dag tillegges forskjellige aktører begrepet forskjellig meningsinnhold (2010:21) og frykten er at begrepets opprinnelige radikale ideer vannes ut. Jeg velger å trekke frem to perspektiv som beskriver empowerment generelt, men som er av spesiell interesse for denne oppgaven. Det første er felleskapets betydning for bevisstgjøring og som kilde til energi og forandring (2010:195). Det neste er fremstillingen av «empowerment» som en etablering av motmakt der målet er å utvikle individets ressurser til å realisere målsettinger om likhet, rettferdighet og kontroll (2010:28). Slik blir begrepet anvendelig som metode i praksis.

I den nordiske sosialfaglige og i den kirkefaglige litteraturen, blir «empowerment» oversatt til «myndiggjøring» (Askheim/Starrin2010:28 og LWF2010:9). I kirken og diakonien inngår begrepet i en metode for diakonalt arbeid på samme måte som i sosialfaglig arbeid. I et kirkelig perspektiv hentes det teoretisk tilfang til metoden fra frigjøringsteologien. Et hovedpoeng i frigjøringsteologien er at teologien som refleksjon skal tjene praksis. Frigjøringsteologi er en teologisk metode som setter praksis først, og teologiens første oppgave er å reflektere kritisk over praksis slik Gustavo Gutierrez programmatisk innleder sin berømte bok «A Theology of Liberation» fra 1971 (Nordstokke 1987:114). Å reflektere kritisk over praksis, det vil si måten vi er kirke på og utfolder diakonal praksis, er et spennende, krevende og nødvendig utgangspunkt. I den forbindelse utfordres kirken av hvem det er som beskriver praksis og hvilken agenda som er satt.

Det overnevnte fokus fører til introduksjon av metoden «se-bedømme-handle» i heftet «Diakoni i kontekst» (2010:59). Metoden forankres teoretisk i «empowerment» som begrep og frigjøringsteologiens prinsipper om kritisk refleksjon over praksis. Poenget i oppgaven min er at diakoner lærer denne metoden som et redskap for å utøve diakoni (Jordheim 2011:159). De lærer å ta til orde for de stemmeløse, de marginaliserte, de som ikke når frem i maktens korridorer. De skal kjempe for rettferdighet slik det uttrykkes i diakonidefinisjonen for DNK (LWF2010:27).

I denne oppgaven er fokus på hvilken måte vil metoden være meningsfull, eventuelt en forutsetning, for at diakoner skal utføre sin tjeneste i samarbeid med prestene. Her er det ikke primært metoden som redskap for diakonalt arbeid som er av interesse, men heller som metode for diakoner til å fremstå med myndighet i samarbeidsrelasjoner til prester. Innenfor

rammen av denne oppgaven er jeg opptatt av om diakoners beskrivelse av og refleksjon over praksis blir tydelig presentert i samarbeidet om diakoni mellom prester og diakoner.

Lauvås fremsetter et spennende perspektiv som knytter begrepet makt og tverrfaglighet sammen og som belegger perspektivenes aktualitet i denne oppgaven. De oppsummerer ved å si at alle berørte parter ser nødvendigheten av og ønsker tverrfaglig samarbeid, men de som innehar maktposisjoner gir en høyst betinget støtte. De ønsker ikke å omsette prinsippene for tverrfaglig samarbeid dersom egen makt (profesjonenes) kunne komme til å bli begrenset. Gruppen med minst makt ivrer for tverrfaglig samarbeid, men først og fremst fører det til frustrasjon og ikke samarbeid (Lauvås 2004:10).

2.1.1 Sentrale begrep

Innledningsvis er det nærliggende å referere Hans Stifoss-Hanssen som sier at det er asymmetrien i samarbeidet som utfordres av empowerment-tenkningen (2009:174). En asymmetri kan knyttes an til de ulike rollene til diakon og prest, deres formelle og uformelle kompetanse, strukturene de jobber under og kirkens historiske arv. Kort sagt handler det om hva som påvirker relasjonen mellom diakon og prest. I denne sammenhengen er det relevant å fokusere på ordpar som utfordrer problemstillingen. Asymmetrien i en relasjon kan beskrives med flere ordpar. I det videre vil jeg presentere enkelte av disse.

Empowerment som etablering av motmakt, slik tidligere nevnt, er en reaksjon på asymmetri knyttet til begrepet makt. I den forbindelse er begrepene styrke, kraft og makt sentrale. Dette er begrep som kan brukes for å oversette «power» (Askheim/ Starrin 2010:21). Begrepet er anvendelig både som målsetting og virkemiddel for å komme ut av en avmaktsposisjon som gruppe. Det er ønskelig å komme til bevissthet om egen posisjon, egne begrensninger og ressurser, med det for øye å endre posisjonen. I denne oppgaven er det diakoners yrkesidentitet og den faglige tyngde som blir å forstå som motmakt. Begrepet er kraftig og assosieres fort med konflikter og krig. Med bakgrunn i det Lauvås trekker frem om tverrfaglig samarbeid og makt blir det verdifullt å reflektere over perspektivet som motmakt representerer. Motmakten ligger ikke i å inngå i kraftige faglige diskusjoner, snarere etablere dialog der diakoner fremstår som tydelige fagpersoner verdt å lytte til. Diakoners faglighet er verdt å lytte til i relasjon til å reflektere over praksis for å bli en troverdig diakonal kirke. Motmakten skal etableres i forhold til tjenesten og praksis for på den måten å få tydelige diakoner som igjen utfordrer den diakonale praksis. En diakonal praksis som omfatter et samarbeid mellom diakon og prest. Slik sett medfører det en endring av diakonens og diakoniens posisjon i relasjonene mellom diakon og prest.

Et annet viktig perspektiv er lydighet og ulydighet. Det fremsettes at «empowerment» i en forstand forutsetter ulydighet (Askheim/Starrin2010:194). Når asymmetri skal forklares, inngår grad av makt. Hos Nordstokke bringes asymmetri inn når begrepet makt knyttes an til sentrum og periferi (2011:77ff). Disse to ordparene kan forstås som to sider av samme sak, det vil side beskriver en nyanse og utfyller hverandre. Dette leder diakonen inn i en dobbelthet der det etablerte må utfordres. Rolleforståelsen har hatt en tendens til å være lojal i form av lydighet mot det etablerte, det være seg kirke eller samfunn (2011:50). Rollen har ikke

tradisjonelt vært å skulle utfordre makthaverne. Det interessante er hvorvidt diakoner har en bevissthet om denne dobbeltheten og hvordan den utfordrer diakonitjenesten i forhold til å verne om skaperverket og å kjempe for rettferdighet, slik det står i diakonidefinisjonen (Kirkerådet 2008:9). Hvordan vil dette passe inn i yrkesrollen og samarbeidsmodellen mellom diakon og prest innenfor rammen av DNK? Prestenes yrkesrolle presenteres senere i dette kapitlet (punkt 2.2 kirkeforståelse, ekklesiologi).

Tanken om diakonen som en ydmyk tjeneste er vanskelig å belegge i NT i og med ny diakoniforskning som peker på en myndig tjener. Ikke desto mindre har det ofte vært det dominerende. Denne myndigheten påvises av John Collins og presenteres i Nordstokkes bok «Liberating diakonia». Når diakonrollen beskrives i denne boken, gis det en oppfatning av begrepet «go-between» og å være en myndig agent. Det første kan oversettes med «å gå i mellom». Oppdraget er gitt av Gud og oppdraget fordrer «å gå imellom» både i ord og handling (2011:33). Også her har begrepet makt relevans. I heftet «Diakoni i kontekst» utfordres vi til å utfordre maktkonstellasjoner (2010:31). Lederskap fordrer makt og autoritet, men spørsmålet er om maktutøvelse er over eller for mennesker. Det bibelske perspektivet belyses av Jesus i Matt 20.24: « Den som vil være stor blant dere skal være de andres tjener.» Det vises her til en tjener som er myndig i ord og handling, for slik er oppdraget gitt av Gud.

Makt og avmakt utgjør en asymmetri med relevans for denne oppgaven.

Definisjonsmyndighet forstås som hvem som har myndighet til å definere et problem, et satsningsområde eller en konklusjon, en sannhet. I møte med kontekst, stedegenhet og Nordnorsk kultur ved Kirkelig utdanningscenter i nord, ble dette begrepet brukt for å vise hvordan Norge som stat og majoritet definerte hva som var den offisielle holdningen overfor samisk kultur. Forståelse av samisk kultur var definert av majoriteten og ikke samene, minoriteten (Bientie2007a: 64 og 2007b).

Et nærliggende spørsmål, i denne sammenhengen, er om diakoner kommer i en avmaktsposisjon i forhold til å definere faglige utfordringer i en samarbeidsrelasjon med prester? Det interessante er hvilken betydning utdanning og tjenesteordning har med tanke på å forme og å tydeliggjøre rollen som en myndig diakon. Er det en rolle som fremmer samarbeid om diakoni mellom diakoner og prester? Vil en konsekvens av et styrket tverrfaglig samarbeid mellom diakoner og prester lede til en diakonal praksis der de går sammen om å se, bedømme og handle og med det utgangspunktet fokuserer på fellesskapet og oppdraget ved det å være kirke i henhold til diakonidefinisjonen?

2.2 Ekklesiologi

I boken «Den virkelige kirke» fremsetter Harald Hegstad tesen «om at det bare finnes én kirke, nemlig den kirke som er konkret og erfarbar til stede i verden» (2009:10). Basert på denne tesen blir kirkens diakonale identitet sentral.

Forståelsen av kirken som konkret og erfarbar til stede i verden, medfører at læren om kirken (eklesiologien) ikke fremstilles prinsipielt og teoretisk, men i en historisk kontekst (2009:11). Kirken er et erfarbart fellesskap av mennesker som står i relasjon til den treenige

Gud (2009:17). Slik bygger diakonien både på bekjennelsen til den treenige Gud og på oppfatningen av kirken som et sosialt fellesskap (communio). I diakonidefinisjonen ivaretas dette perspektivet når det heter at diakoni er evangeliet i handling; dette uttrykkes blant annet ved å fremstå som et inkluderende fellesskap (Kirkerådet 2008:7). I innledningen til heftet «Diakoni i kontekst» blir det fastslått at diakoni er et teologisk begrep som viser til kjernen i kirkens identitet og oppdrag. Videre har begrepet en praktisk side da diakoni kaller til handling som svar på menneskers lidelse og urettferdighet, samt omsorg for skaperverket (2010:8).

Dette leder videre til behovet for kompetente diakoner. Plan for diakoni trekker frem at alle utfordres til et hverdagsliv i tjeneste og betegnelsen allmenn diakoni lanseres (Kirkerådet 2008:11). Men i tillegg til dette utfordres den diakonale kirke til å ha et organisert arbeid som ledes av diakoner (2008:11). Sett i forhold til utfordringer som krenker menneskeverdet lokalt og globalt, fordrer denne ledelsen solide kunnskaper og metoder for å virkeliggjøre kirkens diakonale visjon om å være kirkens omsorgstjeneste. Samtidig forutsetter den myndighet til å lede menighetens diakonale arbeid, ikke minst i samarbeidet med prestene.

2.2.1 Sentrale begrep

Hegstad henviser til sosialantropolog Paul G. Hibert og hans bruk av begrepene «bounded sets» og «centered sets» for å bestemme ulike former for tilknytning personer kan ha til en gruppe (2009:101ff). I følge Hegstads gjengivelse kjennetegnes «Bounded sets» av en kategori hvor ulike gjenstander innenfor klare grenser deler visse vesentlige kjennetegn, mens det for «centered sets» er et definert sentrum og ulike objekters forhold til dette sentrum som er bestemmende.

Communio-ekklesiologien belegger dette perspektivet ved å fremholde at det handler om felles delaktighet i noe (Hegstad 2009:88). Det dreier seg om delaktighet i Kristus. En delaktighet som handler om fellesskap med den tjenende, den lidende og den seirende Kristus. Dette innebærer fellesskap med hverandres lidelse og ressurser (2009:88). Her er det ikke snakk om å rangere etter hierarkiske prinsipper, men å ta la sentrum i evangeliet være bestemmende. Tjenesten defineres i relasjon til og ikke uavhengig eller overordnet fellesskapet at tjenesten.

På hvilken måte kan bevisstheten om sentrum i evangeliet utfordre diakon og prest til et samarbeid om diakoni? Dette spørsmålet stiller jeg ut fra den oppfatning av at tradisjonen i Den norske kirke ikke har hatt fokus på objekters, les profesjoner, forhold til sentrum som bestemmende for tjenesteforståelse, snarere tvert i mot. Det er embetsteologien som har lagt premissene.

Dietrich skriver «at det er fullt mulig å se på diakontjenesten som en del av den ordinerte tjenestestrukturen uten å gå på akkord med ens teologiske overbevisning om embetes enhet og tjenestens permanente karakter.» Hennes utfordring er å legge bort rettighetstenkningen og fremme kallet som ligger til grunn for alle tjenester (Dietrich 2011:147). Det kan synes som om Stephanie Dietrich tar til orde for todelingen embetsbærer og lekfolk og utfordrer til kritisk refleksjon knyttet til posisjonering og rettighetstenkning, mer enn å fokusere på kallet

og tjenestene som springer ut at dette. Slik jeg forstår Dietrich overskygger rettighetstenkningen poenget med å tenke tjenester som har den treenige Gud som oppdragsgiver.

Hegstad snakker om to parallelle ekklesiologiske diskurser med ulike utgangspunkt og ulik logikk (2009:127). Det dreier seg om embetsteologi og tjenesteteologi. Avslutningsvis fremholder Hegstad at det viktigste argumentet i embetsteologien fastholder ett embete og det står i direkte motsetning til den nytestamentlige tanke om de mange tjenester i kirken (2009:133). Et nærliggende spørsmål er hvordan dette skal forstås? Hvorvidt det er en forskjell hos Dietrich og Hegstad skal jeg ikke utlegge ytterligere, men med tanke på praksis, det vil si samarbeidet om diakoni mellom prester og diakoner, så åpner Hegstad flere dører i sin argumentasjon, mens Dietrich utfordrer maktbalansen, slik jeg ser det.

I Hegstads anvendelse av Hiberts begrepspar argumenteres det for at todelingen innen kirken med lek og geistlig bør erstattes med en tjenesteteologi med vektlegging av fellesskapet med et mangfold av ulike tjenester (2009:125). Kirken utfordres til å utvikle en tjenesteteologi med Det nye testamentet og 1. Kor 12 som begrunnelse (2009:127). En tjenesteteologi basert på legemestanken har mangfold av tjenester som referanseramme. Paulus tenker ikke innenfor et polart tankemønster, men innenfor et pluralistisk tankemønster. Det dreier seg om de mange ulike tjenester og nådegaver innen den ene kirken og ikke en bestemt tjeneste og den forhold til resten av kirken (2009:127). Kristus er hodet og dermed sentrum. Lemmene er festet til hverandre og som helhet til hodet og står dermed i ulike relasjoner til sentrum. Dette perspektivet trekker Nordstokke frem som det sentrale i *communio*-ekkleziologien slik det har utviklet seg innen LWF med tanke på å fremstå som en enhet (2011:131). *Communio*-ekkleziologien utfordrer strukturer og maktbalansen når denne utfordret LWF til å gå fra å være en organisasjon til å være et fellesskap av kirker (2011:138).

Det overnevnte belyser Den norske kirkes organisasjon og maktbalanse der argumentasjonen hentes fra embetsteologien. Dette gjør at de asymmetriske begrepene presentert under punkt 2.1, etter min oppfatning, har stor relevans for kirkeforståelsen. Kirkens historiske nærhet til staten utfordrer og fordrer refleksjon. Tidligere ble presten betegnet som kongens mann på stedet og var embetsmann på lik linje med andre statlige offentlige tjenestemenn. Presten tilhørte definisjonsmakten.

Innledningsvis trakk jeg frem prestens rolle og forhold til diakoni historisk. Sven Oppegård⁵ har gitt et viktig innspill ved å henvise til Kirkeritualet av 1685 for Danmark, som med små justeringer også gjaldt Norge da vi var i union med Danmark, for å få et riktig bilde av prestens rolle i forhold til diakoni.

⁵ Jeg kontaktet ham på mail i sakens anledning og siterer ham med hans tillatelse.

«Det spesielle med Kirkeritualet er det gjennomgripende diakonale perspektivet som preger prestetjenesten og dermed det lokale kirkelivet. Selvsagt kunne ikke presten ivareta alle oppgavene alene. Han ble assistert av bl.a. medhjelper og degn (via gammelnorsk diakn). Men selve prestetjenesten var diakonalt utformet. Det som skjedde med utviklingen av diakonien i kirken, særlig gjennom de tyske diakonale vekkelser og oppbygningen av de store diakoniinstitusjonene, var jo at det kom et skille mellom diakoni på den ene siden og nådemiddelforvaltning på den andre. Ikke nødvendigvis prinsipielt, men i praksis. Dette skillet forsøker vi å overvinne ved å inkludere diakoner i gudstjenesten osv., men vi gjør bare små fremskritt.

Den diakonalt utformede prestetjenesten ble utfordret i og med «Lov om diakonitjeneste» anno 1985. Et perspektiv som ikke blir behandlet i denne oppgaven er skillet mellom nådemiddelforvaltningen og diakonien som oppstod i og med fremveksten av de diakonale institusjonene på 1800-tallet. Eller er det kanskje akkurat det den gjør, ikke historisk, men aktuelt og prinsipielt?

Det nye er at både BM⁶ og KM⁷ har konkludert med at diakonitjenesten skal forstås innenfor rammen av fellesskap av tjenester. Når presterollen beskrives, er det diakonale perspektivet historisk sett, viktig. Etter min oppfatning gir dette både begrunnelse og vekt til målsettingen om at diakoner og prester må samarbeid om diakoni. Diakonien forankring i prestetjenesten plasserte diakonien i sentrum av kirken, slik den nå forankres gjennom diakonidefinisjonen. I og med de diakonale institusjoners fremvekst ble diakonien mer perifer i kirkens formelle strukturer, det vil si i gudstjenesten og formelle fora. Diakonien som kirkens omsorgstjeneste ble ivaretatt av diakonisser, menighetssøstre, klokker diakoner og diakonat i mange menigheter. Utfordringen synes mer å være at to profesjoner skal samarbeide om et felles fagfelt, der den ene profesjonen tilsynelatende kirkelig sett har en lengre historisk forankring og legitimitet.

2.3 Samarbeid

Samarbeid fremheves som nødvendig i et moderne samfunn. Begrunnelsen er et sektorisert samfunnsliv, spesialisert og funksjonsdifferensiert kunnskap som gjør det vanskelig å håndtere helhet og sammenheng (Lauvås 2004:17). Etter min mening omfattes og utfordres kirken av dette. Samarbeid handler om å se helhet og sammenheng og dermed fremstå troverdig, det vil si svare på utfordringene ved det å være kirke best mulig.

2.3.1 Sentrale begrep

«Tverrfaglig samarbeid» er overskriften på en av to forelesinger Peter Hjort, rådgiver LHL, holdt ved Høgskolen i Oslo i januar 2004. Et av hans utgangspunkt er den komplekse situasjonen funksjonshemmede befinner seg i. Dette medfører at kravet til helhetsperspektivet

⁶ Sak 03/10

⁷ Sak 09/11

blir utslagsgivende i møte med den enkelte og dens livssituasjon (2004:2). Overføringsverdien til kirken ligger i at kirken forstås som diakonal, den er satt til å tjene verden med budskapet om frelse og forsoning og kirkens menneskesyn forstås som helhetlig. Videre er kirkens kontekst kompleks og rommes av økumenikk, misjon og internasjonal diakoni (Nordstokke 2011:129).

Dette leder tilbake til Hjorts forelesning der han benytter begrepene en faglig, flerfaglig og tverrfaglig. En faglig forstås som arbeid gjort av en person med et faglig ståsted. Flerfaglig kan sees som samhandling av flere enfaglige arbeidsinnsatser. Koblingen fra flerfaglig til tverrfaglig begrunnes med kravet om å ta ansvar for sluttresultatet og for å samarbeide med de andre som skal bidra til dette (2004:1). Videre tegner han et bilde av hva som skjer når tverrfagligheten kommer inn i tomrommet som skapes av spesialitetene for å utfylle spesialitetene. Han sier: «Mens spesialitetene søker kunnskap i dybden, stiller tverrfagligheten krav til oss om å utvikle kompetanse ved å søke til siden i sirkelen i alle relevante fag» (2004:2).

Tverrfaglighet og team forstås ofte sammen. Utfordringen er at tverrfaglighet er mer enn en organisasjonsform, det er en tenke- og tilnæringsmåte (2004:3). Hvilken betydning har disse perspektivene for det diakonale arbeidet som gjøres i menighetene? Dette perspektivet utfordrer spørreskjemaene som brukes i oppgaven min. Hvordan skal spørsmålene formuleres og tolkes for å gripe denne nyansen? Slik jeg leser Lauvås og tenker det brukt i denne oppgaven handler det om å finne ut hva som ligger til grunn for samarbeidet. Dersom samarbeidet bunnar i arbeidspress eller underbemanning passer muligens tolkningsrammen slik det forklares ut i fra ideen om organisasjonsform. På den annen side vil samarbeidet, dersom det inneholder planlegging, gjennomføring og evaluering kunne forstås som en tenke- og tilnæringsmåte. En tenke- og tilnæringsmåte åpner, slik jeg ser det, for refleksjon og nytenkning. Da vil metoden, «se – bedømme - handle» få gjennomslag. Samarbeid basert på forståelsen knyttet til organisasjonsform mister de to første perspektivene i metoden «se - bedømme - handle».

Kirsti og Per Lauvås skriver at tverrfaglighet er en nødvendighet i et moderne samfunn som nevnt innledningsvis (2004:17). Dette sitatet belegger tverrfaglighet, og peker på samfunnet som arenaen der tverrfagligheten utspiller seg. Det vil etter min mening si at tverrfaglighet er avgjørende for praksis og avgjørende for en troverdig intervensjonspraksis. Med det mener jeg en praksis som tar sikte på å endre empiri og dermed folks erfaringer og påvirkningsmuligheter i den sosiale kontekst de inngår. Praksis handler om hvordan vi møter mennesker og hvordan vi er kirke. Denne oppgaven har «Plan for diakoni i DNK» og dens visjoner for øye når det handler om praksis.

Praksis som ramme for det tverrfaglige samarbeidet understrekes ytterligere av Lauvås. Forfatterne har som mål «å utvikle det praktiske samarbeidet på en arbeidsplass der flere yrkesgrupper/profesjoner er avhengige av felles innsats, og der resultatene av arbeidet bestemmes av hvor godt man lykkes i å samarbeide» (2004:9). Perspektivet med å utvikle det praktiske arbeidet er spennende sett i forhold til å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i

DNK». Planenes visjoner er vidløftige og fordrer felles innsats. Etter 10 års erfaring med å utvikle det praktiske samarbeidet på en arbeidsplass, skriver Lauvås, at det viser seg langt vanskeligere enn først antatt å få til tverrfaglig samarbeid (2004:11). De som innehar maktposisjoner er positive, men dersom tverrfaglig samarbeid begrenser deres makt tillates det ikke omsatt i praksis. Makt som begrep og posisjon, er sentrale i tverrfaglig samarbeid slik det viser seg å være det i empowerment-teori og ekklesiologi.

For å utvikle det tverrfaglige samarbeidet presenteres fire perspektiv i Lauvås. Disse er det sosialpsykologiske med rolleteori, det kunnskapssosiologiske samt et profesjons- og organisasjonsperspektiv (2004:7-8). Denne oppgavens problemstilling gjør det nærliggende å knytte enkelte kommentarer til den andre av disse: rolleteori.

Lauvås refererer til Pål Repstads (1983:44) definisjon av rolle:

«Rolle er en sosial posisjon som individet er i og som det knytter seg et sett av forholdsvis stabile normer og forventninger til, eller om man vil, visse formelle og uformelle regler om hvordan man skal oppføre seg (2004:66).»

Rollene som prest og diakon blir definert gjennom utdanning, tjenesteordninger og instruksjoner. Kapittel 5 i denne oppgaven omhandler tjenesteordningene og kapittel 6 og 7 tar for seg utdanningen som sosialiserer diakoner og prester. Videre ser jeg at det knytter seg uformelle og formelle forventninger, slike som nedfelles i instruksjoner for det enkelte tjenestested og som ikke favnes av denne oppgaven. Verdien av å være seg bevisst egen og andre profesjoners rolleforståelse ligger i de mulighetene det gir til å reflektere over og å implementere tverrfaglig samarbeid.

Samarbeidet finner sted innenfor et sosialt system eller en organisasjon. Dennes strukturer og ressurser influerer på hvordan samarbeidet arter seg skriver Lauvås (2004:83). Den norske kirke har flere sosiale system som for eksempel menigheten, embetsverket med geistlige og leke ansatte, rådsstrukturen og frivillige. Veldig forenklet vil jeg påstå at disse systemene tenderer å hemme tverrfaglig samarbeid. Kirken har to ledelseslinjer, den ene representeres av biskopene, den andre av kirkevergene og de har hver for seg arbeidsgiveransvar for henholdsvis prestene og diakonene. For å ivareta en organisatorisk helhet heter det at biskopene har tilsynsansvar for begge yrkesgruppene (§1 i Tjenesteordning for biskoper). Videre oppfattes gjerne presten å være satt over menigheten slik tidligere kommentert, ved at de representerer staten. Gjennom kallet kommer de tradisjonelt «nærmere» Gud, sosiologisk kan det sies at de kommer nærmere Kongen. Med andre ord, de står nærmere maktens sentrum både teologisk og sosiologisk. Dermed blir det utfordrende å tenke et fellesskap av tjenester og tverrfaglig samarbeid, for å virkeliggjøre «Plan for diakoni» som et felles anliggende for prester og diakoner.

3 Metode

I det følgende gjør jeg rede for forskningsprosessen og valg av metode. Deretter reflekter jeg rundt mitt eget ståsted som tidligere ansatt ved Kirkelig utdanningscenter i nord og nåværende ansatt ved Diakonhjemmet Høgskole.

3.1 Innledning

I forbindelse med metodevalg, er det problemstillingen som bestemmer fremgangsmåten (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010:99). Oppgavens problemstilling søker å finne ut hvilken forbindelse det er mellom utdanning og praksisfeltet når det gjelder samarbeid om diakoni mellom diakoner og prester. De data som er samlet inn favner både tekst og empiri.

Denne masteroppgaven er todelt. I den første delen gjennomgås studieplanene ved de aktuelle utdanningsinstitusjonene for å belyse hvordan samarbeid og tverrfaglig samarbeid tematiseres gjennom studiet. Den andre delen fokuserer på praksisfeltet. De spørsmål som skal besvares er i hvilken grad og hvordan diakon og prest samarbeider om diakoni og om utdanningen har bidratt til å dyktiggjøre dem til dette samarbeidet.

Før jeg presenterer min egen metode vil jeg skjele til hva faglitteraturen peker på. Johannessen, Tuft og Christoffersen presenterer forskjellene mellom kvalitativ og kvantitativ metode med følgende begrepspar: Myk og hard virkelighet, menings- og årsakssammenhenger, gå i dybden versus å få overflattisk informasjon, helhetsforståelse i motsetning til begrenset forståelse og til slutt nærhet og avstand til det som studeres (2010:368). Litteraturen benevner kvalitativ metode som behandling av myke data. Å foreta intervju er en kvalitativ metode, mens et spørreskjema som oftest håndterer tall og harde data og betegnes som en kvantitativ metode. Dersom intervju benyttes, vil det gi data som beskriver en såkalt «myk virkelighet.» De kan gi meningssammenhenger og gå i dybden med tanke på hva slags informasjon som presenteres og helhetsforståelsen kan i større grad ivaretas. I tillegg vil det være nærhet til studieobjektet. Det motsatte vil være tilfelle for kvantitativ metode. Da vil en såkalt «hard virkelighet» beskrives, der årsakssammenhenger basert på overflattisk informasjon, gir en helhetsforståelse som gjør det mulig å generalisere ut i fra. Det vil være mulig å slutte fra et utvalg i en undersøkelse til en populasjon (2010:232) i tillegg er det større avstand til undersøkelsesobjektet, og dermed større grad av objektivitet. Dette er to aspekt som vies mye oppmerksomhet og står sentralt i kvantitativ metode.

Datainnsamling i form av empiri er ikke selve virkeligheten, men et forsøk på å fange den inn og å beskrive den (2010:36). Dette perspektivet er viktig ved valg av metode. Metodevalget må på en troverdig måte beskrive virkeligheten og slik belyse problemstillingen.

3.1.1 Min metode

I denne oppgaven er det utdanningsinstitusjonenes studieprogrammer og tjenesteordningene for diakon og prest samt erfaringer fra praksis vedrørende samarbeidskunnskaper ervervet via

utdanning og samarbeid om diakoni mellom diakon og prest, som skal belyses. Metodevalget skal håndtere tekst nedfelt i studieplanene samt innhente opplysninger om utdanningene har gitt kunnskap om samarbeid og om hvordan samarbeidet mellom diakon og prest fra praksis arter seg.

Studieplanene er tilgjengelig på hjemmesidene til den enkelte institusjon og beskriver faget, pensumlitteratur, målsettinger og læringsutbytte. Forelesninger, undervisning, diskusjoner og skriftlig arbeid er arenaer som skal virkeliggjøre intensjonene i studieplanene. Denne oppgaven legger til grunn studieplanene for studieåret 2011/2012. Disse presenteres og sammenlignes. Formålet med gjennomgangen er å se om og hvordan samarbeid tematiseres gjennom studiet. Utfordringen blir å finne egnede begreper som er dekkende og som yter rettferdighet overfor institusjonen og utdanningsprogrammet. Et sentralt begrep er tverrfaglig samarbeid, i og med at to profesjoner skal samarbeide om diakoni. Videre vil det være aktuelt å se på i hvilken grad ledelse tematiseres og om samarbeid som begrep eller metode aktualiseres i fagkretsen. I tillegg vil teoritilfanget i denne oppgaven gi retning og korrektiv og være bestemmende for denne utvelgelsen.

Andre del handler om å få tak i erfaringer fra diakoner og prester. Disse erfaringene kan hentes inn via intervju eller spørreskjema eller en kombinasjon av disse.

3.1.1.1 Intervju eller spørreskjema

I Norge utdanner tre institusjoner diakoner som kvalifiserer til menighetstjeneste. Intervjuobjektene må ha mastergrad i diakoni i henhold til problemstillingen. Dermed utelukkes endel diakoner som innehar diakonstillinger i denne undersøkelsen. I diakonstillinger kan det ansettes vigslende diakoner eller diakoner med mastergrad. Sistnevnte vil bli vigslt til sin første stilling. Diakoner som ble ansatt og vigslt før mastergradskravet ble gjeldende⁸, er fortsatt kvalifisert til å inneha en diakonstilling (Tjenesteordning 2004:§4).

Det er videre ønskelig at intervjuobjektene har minimum to års yrkeserfaring som diakon. Den vurderingen som ligger til grunn er todelt. Det tar tid å bli kjent, og kjennskap er nødvendig for å få til et godt samarbeid. På en annen side er fleksibiliteten størst i starten av en jobb, og det taler mot 2 års erfaring som en premiss for utvelgelse. I og med at problemstillingen omhandler prester må de inngå i utvalget på bakgrunn av samme kriterier. Det er mulig å tenke 5 prester og 5 diakoner som samlet gir 10⁹ informanter som vil sikre det anbefalte antall informanter i forhold til å foreta kvalitative intervju. De fire institusjonene som utdanner prester i Norge, må med fordel representeres med to informanter. Da vil det innebære 6 diakoner og 8 prester som vil innfri kravet om 10 informanter. Det vil være gjennomførbart å få tak i et av disse utvalgene. Jeg befinner meg langt unna informantene og det vanskeliggjør metoden i denne sammenhengen. Slik sett velger jeg å foreta en spørreundersøkelse for å få tak i erfaringer fra praksis.

⁸ 1.1.2005

⁹ Forelesning Diakonhjemmet Høgskole, Hans Morten Haugen 25.august 2011

Det å velge en spørreundersøkelse for å måle en ønsket effekt av utdanning, er et egnet valg siden årsakssammenhenger mer enn meningsammenhenger er av interesse for denne oppgaven. Den enkeltes meningsoppfatning etterspørres for så vidt i og med at erfaringer fra praksis innhentes. Slik jeg ser det vil det være mest hensiktsmessig å antyde på et mer generelt grunnlag sammenhengen mellom utdanning og praksis slik den uttrykkes i problemstillingen. Avhengig av undersøkelsens resultat vil det ved en senere anledning være interessant å gå i dybden ved å foreta enkelte intervju.

Antall informanter i en spørreundersøkelse anbefales å være 20 til 50¹⁰. Jeg antok at det ville bli vanskelig å finne mer enn 20 diakoner som fyller kriteriene nevnt over. Hvilket det ble i og med at Diakonforbundet anslagsvis oppgav 25-30 diakoner. Tilfanget av prester er større. Nå vil utvalget bli sammensatt av to yrkesgrupper og på den måten sikre det anbefalte antall informanter. Diakonenes svarprosent vil bli forholdsvis stor i og med at det anslagsvis ikke er flere enn 30 diakoner med mastergrad ansatt i menighetsstillinger. For prestenes del vil svarprosentene bli liten i og med at gruppen er vesentlig større.

Dette er en kombinasjon av to metoder som betegnes som metodetriangulering (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:367). Å triangulere forklares med at det tredje toppunktet i trekanten bestemmes av retningene av de to andre toppunktene i trekanten (ibid.:267). Slik jeg forstår det påvirkes drøfting og konklusjon av data innhentet ved bruk av begge metodene. Hvilke muligheter gir denne fremgangsmåten? Målsettingen er å evaluere betydningen av at det er satt krav om masterutdanning for å inneha en diakonstilling sett i sammenheng med samarbeidet om diakoni mellom diakon og prest (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:80).

Det innebærer for det første at kvalitativ metode brukes i vurdering av utdanningene ettersom det er tekst i form av studieplaner analyseres (ibid.: 237).

For det andre blir følgen at det benyttes en kvantitativ metode for å undersøke hvordan praksisfeltet arter seg. utfordringen ligger i å få troverdige svar slik at det vil gi korrektiv til første del. Vil undersøkelsen avdekke en forbindelse, og i så fall hvilken forbindelse, mellom utdanning og samarbeid om diakoni mellom diakoner og prester? Det stiller krav til hvordan spørreskjema skal utformes. Et sentralt spørsmål er hvorvidt skjema skal inneholde prekodet eller åpne spørsmål (ibid.:261). Det spørsmålet synliggjør noe av forskjellen mellom innsamling av kvalitative og kvantitative data, nemlig grad av strukturering (ibid.:363).

Når en triangulerer med metodene, kan den kvalitative metoden ved gjennomgangen av studieplanene, brukes som forberedelse til en kvantitativ datainnsamling for eksempel en spørreundersøkelse slik det gjøres i denne oppgaven (ibid.:367). Metodene kan benyttes parallelt, der tallene kan beskrive utbredelsen av funnene i den kvalitative delen av undersøkelsen. Samtidig kan de kvalitative data belyse de tallmessige resultatene (ibid.:267).

¹⁰ Forelesning Diakonhjemmet Høgskole, Hans Morten Haugen 15.august 2011

Muligheten til å reflektere over konsekvensen av en utdanningsendring blir mer spennende når den kobles opp mot praksis når en av målsetting er å bidra til å virkeliggjøre intensjonene i «Plan for diakoni i DNK». Videre kan data generaliseres til en viss grad. Troverdigheten med tanke på å måle effekten av utdanning i forhold til praksis øker.

Et begrenset antall oppfølgingsintervju av enkelte i utvalget som har svart på spørreskjemaene, kan bidra til å øke årsakssammenhengen. Det vil gi muligheten til å definere sentrale begrep eller utfylle enkeltspørsmål som spørreskjema graderer med tall på en skala. Jeg må velge en annen metode for å øke årsakssammenhengen i og med at jeg ikke befinner meg i Norge under datainnsamlingsperioden. Dersom spørreskjema inneholder fritekst med mulighet til å beskrive diakonale samarbeidstiltak mellom diakon og prest eller beskrive forståelse av hva samarbeid er, vil årsakssammenheng øke.

Slik jeg ser det vil denne fremgangsmåten gjøre det mulig å reflektere over betydningen av utdanning i relasjon til praksis. Påstanden om at utdanning påvirker praksis og praksis påvirker utdanning blir på sett og vis det nye tyngdepunktet i denne trekanten.

Det er søkt om godkjenning fra Personvernombudet i sakens anledning. Den prosessen har gitt korrektiv til metoden og utvelgelsen av informanter.

3.2 Utvelgelse

I løpet av prosessen med å utforme spørreskjemaene har utvelgelsen av utvalget stått sentralt. Siden diakonene skal ha masterutdanning og dette kravet ble gjeldende fra 2005, kom spørsmålet opp fra hvilket tidsrom prestene skulle ha sin utdanning. Med tanke på at presteutdanningen forandrer seg i takt med litteratur, kirkemøtevedtak, strømninger i tiden som for eksempel fokus på tverrfaglig utdanning i Tromsø fra 1999, ønsket jeg prester utdannet etter 2000.

Personvernombudet anbefalte av hensyn til personvernloven, at det enkelte bispedømmekontor sendte ut en forespørsel om å delta. Min anbefaling var å sende ut til 5 diakoner med masterutdanning og 5 prester utdannet etter 2000 og som har vært i jobb mer enn to år. Den norske kirke er inndelt i 11 bispedømmer. Hvis gruppen blir fulltallig innebærer det et utvalg på 110 diakoner og prester. I skissen til oppgaven antydte jeg et antall mellom 20-50. Frafall og usikkerheten knyttet til om det finnes 55 diakoner med masterutdanning som jobber i menighet, er da tatt høyde for. På bakgrunn av denne vurderingen sendte jeg en forespørsel om å delta til alle bispedømmene vel vitende om at enkelte bispedømmer kan stille med flere enn 5 diakoner, der andre ikke har noen ansatt.

Underveis var det ett bispedømme som ønsket at jeg sendte ut forespørslene selv. Det førte til en ekstra rubrikk på spørreskjema til prestene med spørsmål om de var utdannet etter år 2000.

I dialogen med diakonirådgiverne kom det frem at det enkleste var å sende ut til alle diakoner og prester. Det medførte enkelte svar fra prester uten diakon i staben. Basert på oppgavens problemstilling er disse svarene uaktuelle, men underveis besluttet jeg å la dem utgjøre en

kontrollgruppe i forhold til svarene om utdanning og kunnskap om samarbeid. Et annet bispedømme valgte å sende ut til diakonene uavhengig av utdanning selv om masterutdanning var satt som kriterium. Disse besvarelsene vil gi et korrektiv til problemstillingen og vil bli trukket inn på det grunnlaget. Mot slutten av datainnsamlingsperioden viste det seg at jeg ikke hadde fått svar fra diakoner eller prester utdannet ved KUN. Jeg foretok en henvendelse til to diakonikonsulenter med forespørsel om de kunne hjelpe meg i sakens anledning. Da det ikke var mulig, valgte jeg å utfordre noen diakoner utdannet ved KUN uten masterutdanning. Disse svar behandles separat i oppgavens andre del.

Objektiviteten min utfordres på flere måter siden jeg har jobbet ved Kirkelig utdanningscenter i nord og er ansatt ved Diakonhjemmet Høgskole. På den ene siden er det ved å ha jobbet ved KUN, i menigheter og ved DHS, at jeg har fått interesse for tema. Det er studenters og egne erfaringer i forhold til å samarbeide med prester om diakoni som har bekreftet og avkreftet forutinntatt holdninger om at det vanskelig lar seg gjøre. Siden jeg har jobbet med oppbygging av KUN og har hatt ansvar for diakoniutdanningen der, har jeg erfaring med å lese, lage og å evaluere studieplaner. Jeg skal i første omgang beskrive og ikke tolke tekster nedfelt i studieplaner. Tidligere kollegaer og studenter som jeg kjenner fra et langt yrkesaktivt liv, har muligens medført økte svarprosent og ikke synkende¹¹.

På den annen side kan svarene påvirkes negativt i og med at informantene kjenner meg og informantenes evne til å være objektive eller kritisk reduseres. Denne feilkilden mener jeg reduseres i og med en spørreundersøkelse. Ved utformingen av spørsmålene må disse ikke farges av mine antagelser nevnt tidligere i oppgaven, men av problemstillingens ordlyd (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:260).

3.3 Utforming av spørreskjema

Målet mitt er å finne ut om diakoni- og prestestudentene har fått kunnskap om samarbeid og diakoni gjennom utdanningen sin. For å nå dette målet må jeg finne ut om denne kunnskapen fører til samarbeid om diakoni for prester og diakoner. Siden jeg henvender meg til diakoner og prester utdannet innenfor et tidsrom på 12 år, vil spørsmålet om kunnskap mulig oppfattes uklart. Utfordringen for informantene blir å knytte an til egen utdanning når spørsmålene besvares og ikke yrkeserfaring, etter- eller videreutdanning. I faglitteraturen opereres det med tolkningsutfordringer for informantene og utfordringer knyttet til utforming av spørsmål for forskeren (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:262).

Når det gjelder diakoner, har de fleste en profesjonsutdanning før de begynner på masterutdanningen som diakon. Fra min egen tid som sykepleierstudent (1986-1989) hadde vi fokus på samarbeid, tverrfaglig samarbeid og delegering av ansvar det siste året. Det er å anta at profesjonsutdanningene ivaretar dette fortsatt. Undervisningen holdt på en fellessamling for

¹¹ Jeg var ansatt som høgskolelærer ved KUN, med ansvar for diakoniutdanningen fra høsten 1998-våren 2003, og er ansatt i stilling som studentdiakon ved DHS og hadde i den forbindelse ansvar for praksis på masterprogrammet vår2009-høst2010

studenter i helsefagutdanningene ved Høgskolen i Oslo den 5.1.2004 av Peter Hjort bekrefter dette som tidligere nevnt. Dette anliggende vil ikke berøres ytterligere. Spørreskjema kunne hatt et spørsmål vedrørende dette, men det er utelatt av hensyn til oppgavens omfang.

For prestenes del er deler av praktikum integrert i cand.theol studiet, teoretikum. I gjennomgangen av praktikum for prester vil den integrerte delen presenteres. Begrepet kunnskap retter seg i første omgang mot den kunnskap studentene har ervervet seg gjennom utdanning. Det er mulig at diakoner og prester har mer enn 10-12 års avstand til utdanningen når de deltar i spørreundersøkelsen. Hvordan de forstår spørsmål om kunnskap, vil påvirkes av yrkeserfaring og eventuelle kurs og etterutdanningsprogram. Med andre ord om kunnskap om samarbeid er teori- eller erfarings basert. Dette må reflekteres inn i drøftingen og i den grad det er mulig i spørreskjema. For meg ser det ut til at nærhet til praksis der etter- og videreutdanning foregår kontra nærhet til utdanning vil påvirke forståelsen og erfaringene vedrørende samarbeid.

Det anbefales grundig litteratursøk forut for utformingen av spørreskjema (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010:261). Spørreskjema skal gi kunnskap om hvordan et eventuelt samarbeid arter seg. Med utgangspunkt i Plan for diakoni formulerte jeg spørsmål knyttet til samarbeid om kontinuerlige og avgrensede diakonale tiltak. For å konkretisere samarbeidet ble fritekst der den enkelte kunne skrive tiltak valgt. Dette medfører en mulighet til å sammenligne tiltak på eller kategorisere tiltak på. Charlotte Engel lanserer en tredeling av diakonalt arbeid. Det dreier seg om tiltak rettet mot en eldre kirkevant generasjon, tiltak rettet mot en mellomgenerasjon som er litt mer distansert fra kirken og tiltak rette mot særskilte utsatte eller marginaliserte grupper (2006: 121). Engels inndeling samsvarer med diakonidefinisjonen slik jeg ser det. Dette leste jeg etter at spørreskjema var laget, men jeg vil trekke det inn i vurdering av svarene.

Jeg fant frem enkelte skjema som StudData har brukt i undersøkelsene sine. Det vil gi en mulighet til å sammenligne mine funn med en større undersøkelse hvis jeg kopierer dem. På den måten sikrer jeg samsvar mellom fenomenet og det som måles (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010:71). Med utgangspunkt i StudData benyttet jeg samme måten å stille spørsmål på i form av påstander som graderes på en skala fra 1-6. Likelydende påstander er fremsatt for prest og diakon med svaralternativer på en skala fra 1-6. Der 1 representerer «I svært stor grad», 5 representerer «ikke i det hele tatt» og 6 «vet ikke».

Tjenesteordning for diakoner og prester ligger til grunn for spørsmål vedrørende samarbeid om gudstjenesten.

Fokus for spørreskjema er kunnskap om samarbeid under utdanningen til prest og diakon. Dernest er det hvordan denne kunnskapen påvirker praksis som i denne sammenhengen er samarbeidet om diakoni. Dermed ble spørreskjema todelt og intensjonen om ca. 15 spørsmål ble innfridd. Jeg ønsket å finne ut hvordan samarbeid forstås av den enkelte og valget falt på å benytte muligheten av fritekst til å beskrive hva informanten legger i ordet samarbeid.

Variabler som personlighet, kjønn, stabssammensetninger og menighetsstrukturer (kontekst) tas ikke inn i denne oppgaven.

3.4 Validitet og reliabilitet

Datas relevans, validitet, handler om hvor godt problemstillingen blir beskrevet gjennom de innsamlede data (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:69). Dette er blant annet forsøkt ivare tatt ved å benytte samme spørsmål for å måle effekt av utdanning som StudData gjør.

Videre er spørsmålsstillingen utformet med bakgrunn i andre spørreundersøkelser. Utforming av spørsmål baserer seg på tjenesteordningene og annen relevant faglitteratur. Med tanke på hvordan studieplanene presenteres, vil usikkerheten ligge i hvordan disse tolkes.

Tolkingsrammen er presentert. Da data er innsamlet ved en kvantitativ undersøkelse, vil spørsmålet om validitet komme opp når det eventuelt skal generaliseres fra utvalg til populasjon (ibid.:357). Spørsmålet er hvorvidt utvalget er representativt for populasjonen. Det innebærer å vurdere og å redegjøre for bortfall i utvalget før resultatet formidles (ibid.:357). I denne oppgaven vil utvalget bestående av diakoner og prester komme ulikt ut vedrørende å skulle representere populasjonen i og med at tilfanget av prester langt overgår tilfanget av diakoner med masterutdanning.

Påliteligheten, reliabiliteten, skriver seg til nøyaktigheten av undersøkelsens data. Da er det snakk om hvilke data som benyttes, måten de samles inn på og hvordan de bearbeides (ibid.:40). Påliteligheten til innsamlede data basert på gjennomgangen av studieplanene, sikres ved at begreper og ord som systematiseres er klargjort og presentert på forhånd. Sett i forhold til spørreskjema, vil den enkelte informants pålitelighet vanskelig kunne etterprøves. Det gjelder også den enkeltes informants forståelse av spørsmålene. Metodelitteraturen snakker om å foreta den samme undersøkelsen med den samme gruppen på to forskjellige tidspunkt, eller la undersøkelsen foretas av flere forskere (ibid.:40). Denne oppgaven benytter seg av andre undersøkelsers måte å samle inn data på og å bearbeide data på og det sikrer reliabiliteten i en viss utstrekning.

4 Plan for diakoni i Den norske kirke

I de neste kapitlene skal tjenesteordningene og utdanningene for diakon og prest, samt en spørreundersøkelse for å se på samarbeidet dem i mellom, presenteres. Siden praksis reguleres av «Plan for diakoni i DNK» starter denne delen med en presentasjon og gjennomgang av det teologiske grunnlaget for planen.

4.1 Presentasjon

Dagens diakoniplan ble vedtatt på kirkemøtet i 2007 og trådte i kraft 1. jan 2008. Den forrige planen ble vedtatt på kirkemøte i 1987 og kom i revidert utgave i 1997. Den gamle planen nevnes for å ivareta det historiske perspektivet, at DNK har hatt diakoniplan siden 1987, og at den gamle diakonidefinisjonen inngår i «Kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for diakoner».

Den nye diakonidefinisjonen lyder som følger:

Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og kommer til uttrykk gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. (Kirkerådet 2008:9)

Det er nærliggende å reflektere over hva denne definisjonen kan ha av betydning for samarbeidet om diakoni for diakoner og prester. Diakoni beskrives som kirkens omsorgstjeneste og definisjonen utfordrer dermed hele kirken. Den utfordrer alle tjenestekategorier, råd, utvalg og frivillige. Det synes formålstjenlig å referere Stephanie Dietrich i tilknytning til ordlyden «evangeliet i handling» som også inngår i definisjonen. Hennes poeng er at ansvaret for diakoni belegges både hos diakoner og prester. Da kan ikke diakoni, forstås som en følge eller konsekvens av evangelieforkynnelsen.

Diakoni er evangeliet i handling og ikke handlingen som følger evangeliet. (2009:47)

Dette perspektivet er videre ivaretatt i vedtaket fra Kirkemøtet høsten 2011, der det konkluderes på følgende måte:

1. Diakontjenesten i Den norske kirke er en selvstendig og nødvendig tjeneste innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken.
2. Diakontjenesten bygger på selvstendig teologisk grunnlag og forstås primært som en karitativ tjeneste.
3. Diakontjenesten er en tjeneste som forutsetter vigsling. KM støtter BMs anbefaling om at vigslet diakon i liturgisk tjeneste bærer skråstola, jfr. BM 03/10, og ber om at innføring av skråstola forberedes til behandling i KM så snart som mulig.
4. Vigsling i Den norske kirke er vigsling til en spesifikk tjeneste. Dersom en går over fra en tjenestetype til en annen, må en vigsles til den nye tjenesten. (KM 9/11)

Videre hentyder den nye definisjonen ikke bare å være tilstede for dem som lider, men å kjempe for rettferdighet og å verne om skaperverket. Stephanie Dietrich fremhever at diakonien har fått en bindeledds funksjon mellom menighet og samfunn (2009:47).

På bakgrunn av den kirke- og tjenesteforståelsen som er blitt presentert så langt i oppgaven, ønsker jeg å se på om dette påvirker utdanningene og praksis. Hva skjer med utdanningene og praksis når kirken forstås som en diakonal kirke der diakon og prest inngår i «fellesskap av tjenester»?

4.2 Teologisk begrunnelse for planens visjoner

Kapittel 2 i planen innledes med å si at diakoni hører til kirkens samlede oppdrag og den preger fellesskapet og den enkeltes liv (2008:9).

Det kristne menneskesynet at vi er skapt i Guds bilde og at vi er utlevert til hverandre er en bærebjelke i diakonien. «Som Kristus har elsket oss skal vi elske hverandre og utøve omsorg for hverandre som mennesker» (2008:9).

Den nye så vel som den gamle planen uttrykker en trinitarisk diakoniforståelse. Diakonien er forankret i troen på Gud - skaperen, Jesus- frelseren og Den Hellige Ånd – livgiveren, slik det uttrykkes i Den apostoliske trosbekjennelsen. Skapelsen og forvalteransvaret knytter an til troen på Gud som Far. Jesus betegnes som den første diakon og det hentes inspirasjon fra hvordan Jesus møtte mennesker, hans evne til å gå i rette med urett, kjempe for menneskeverdet, inkludere i fellesskap og å møte folk i kjærlighet. «Han lot seg berøre og han handlet» (Jordheim 2009:16). Det bekrefter at diakonien er både å være og å gjøre (Kirkerådet 2008:9). Den Hellige Ånd er talsmannen, trøsteren og livgiveren. Han gir tro, utrunder til tjeneste og et liv i fellesskap (Kirkerådet 2008:9).

Flere bibeltekster trekkes frem for å belegge diakonien. Her nevnes fortellingen om den barmhjertige samaritan (Luk 10.29-37) som gis som svar på spørsmålet om hvem min neste er, likeledes historien om den blinde mannen ved Jeriko (Luk 18.35ff) der spørsmålet fra Jesus lyder: «Hva vil du jeg skal gjøre for deg?». Sist, men ikke minst, teksten fra Matt 25.35ff. Når dommen avsies, er det med bakgrunn i hvem som oppsøkte de marginaliserte, syke, sultne, tørste og isolerte (Kirkerådet 2008:9).

Da jeg tok grunnfag i kristendom, som en del av diakoniutdanningen, ble det fremhevet at perspektivet på hele undervisningen var diakonal. I Matt 20.20 er overskriften «Ikke herske, men tjene» og vi brukte mye tid på å reflektere over å la seg tjene i kontrast til å herske. Da vi diskuterte denne teksten, og så på tolkningsmuligheter, med utgangspunkt i et diakonalt perspektiv, ble det trukket frem hvordan Jesus inkluderte mennesker, utfordret makteliten, ga håp og møtte alle med nestekjærlighet. Jesus utfordret det etablerte samfunn til å handle basert på Gud som skaper, Jesus som frelser og Den hellige ånd som livgiver og ikke med

utgangspunkt i å herske over folk med makt. Dette perspektivet trekker Nordstokke inn under overskriften «frigjørende lederskap»¹² og knytter an til teksten i Mark 10.42-45 (2011:125). Slik sett er spørsmålene om kirkeordninger, strukturer og forståelse av og implementering av diakoni både spennende og utfordrende.

¹² Fritt oversatt av meg; «Liberating leadership»

5 Presentasjon av tjenesteordningene

Tjenesteordningene for diakon og prest inngår i problemstillingen og har verdi som et normativt skriv for begge tjenestene. Disse legger premisser for konteksten der samarbeidet finner sted, slik det fremkommer innledningsvis. Jeg velger å presentere tjenesteordningene under ett og ikke i tilknytning til gjennomgangen av de enkelte utdanningene. Det faktum at funnene skal brukes under drøftingen og at tjenesteordningen inngår i problemstillingen, fordrer et eget punkt.

5.1 Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner

Tjenesteordningen av 1996 ble avløst av gjeldende ordning fra 1. januar 2005, og den danner utgangspunkt for denne gjennomgangen. Det er foretatt en sammenligning av de to og den viser at diakonidefinisjonen fra 2008 ikke er innarbeidet, men at et høringsutkast ble sendt ut i 2010, der § 2 er foreslått endret i henhold til ny definisjon (Jordheim 2011:160). I tillegg er det utelatt en opplisting på 11 punkt som beskrev tjenestens innhold. I hovedsak er punktene i varetatt i den nye tjenesteordningen ved å beskrive rammen (§3) mer enn oppgavene. Vedrørende gudstjenesten beskrives diakonens rolle i rundskriv nr 5 «Tjenesteordning for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner». Tjenesteordningen fra 2005 kom forut for «Plan for diakoni i DNK, 2008» og ny diakonidefinisjon.

Tjenesteordningen har 9 paragrafer¹³. I det følgende vil jeg presentere de paragrafene som er av betydning for denne oppgaven. De paragrafene som omhandler samarbeid, tjenestens rammer, tilsyn, taushetsplikt og ledelse oppfylder kravene for denne oppgavens, slik jeg ser det.

§ 2. Tjenestens formål

Kirkens diakonale tjeneste har som formål å fremme medmenneskelig omsorg og fellesskapsbyggende arbeid, og er den tjenesten som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød.

Diakonen leder menighetens diakonitjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere.

§ 3. Tjenestens rammer

Diakonen er forpliktet på de planer og prioriteringer menighetsrådet fastsetter i samråd med kirkelig fellesråd, innenfor de planer og programmer som er fastsatt for diakonitjenesten i Den norske kirke.

Tjenesten utføres i samarbeid med ansatte og frivillige i menigheten.

Arbeidsgiver fastsetter hvilke tjenesteoppgaver som ligger til stillingen innenfor rammen av gjeldende planer. Ved endring av stillingsbeskrivelse skal vedkommende diakon, menighetsråd og sokneprest gis anledning til å uttale seg. Innenfor disse rammer har diakonen et selvstendig ansvar for den faglige utførelsen av de arbeidsoppgaver som er tillagt stillingen.

¹³ Tjenesteordningen er fastsatt av Kirkemøtet 20. november 2004 med hjemmel i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 24 tredje ledd bokstav c og vedtak 26. oktober 1990 nr. 880 om fastsettelse av felles veiledninger til alterboken, jf. Kongeriget Norges Grundlov 17. mai 1814 § 16.

Diakonen har ansvar for egen faglig oppdatering og personlig fornyelse.
Diakonen skal utføre sin tjeneste i samsvar med Den norske kirkes ordninger.

§ 6. Vigsling, innsettelse og tilsyn

Diakonen vigsles til tjeneste og innsettes etter forordnet liturgi. Formaning og løftet i vigslingsliturgien er bestemmende for diakonens tjeneste og livsførsel.

Diakonen står under tilsyn av biskopen.

§ 7. Gudstjenestelige funksjoner

Kirkemøtet kan gi retningslinjer for diakonens gudstjenestelige funksjoner.

Ved utførelse av gudstjenestelige og liturgiske funksjoner står diakonen under ledelse av forrettende prest. Ved uenighet om utførelsen av disse funksjoner, drøftes saken mellom partenes arbeidsgivere. Dersom det ikke oppnås enighet, avgjøres saken av biskopen.

§ 8. Taushetsplikt

Diakonen har taushetsplikt etter gjeldende regler.

Reglene trer i kraft fra 1. januar 2005.

Samtidig oppheves vedtak 15. november 1996 nr. 1456 om kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for diakoner.

Sett i lys av tjenesteordningen, må det forventes at utdanning til diakon inneholde tema som omfatter forholdet til andre ansatte, samarbeid og tverrfaglig samarbeid, lederansvar og det å veilede andre.

I tilknytning til § 7 som omhandler gudstjenestelige funksjoner, er det utarbeidet retningslinjer for kateketens og diakonenes gudstjenestelige funksjoner¹⁴. Deltagelse og medvirkning under gudstjenesten skjer under ledelse av forrettende prest. Diakonens særlige ansvar knyttes til tilretteleggelse for fellesskap og deltagelse for alle i gudstjenesten. Det neste dreier seg om ansvar i tilknytning til forkynnelse, menighetens forbønn, i planleggingen og gjennomføringen av gudstjenesten og i deltagelsen under nattverdutdelingen (Jordheim 2011:167).

Når jeg har valgt å ta med paragrafen om taushetsplikt, er det begrunnet i en mulig argumentasjon som hindrer samarbeid vedrørende oppfølging av enkeltmennesker. Taushetsbelagt informasjon, som er fremkommet i en samtale, kan brukes til hinder for å henvise til kontakt og oppfølging med en kollega. Dette tjener ikke konfidenten. Det må ikke rapporteres om sensitive opplysninger for at diakon og konfident på oppfordring fra presten, avtaler et møte. Taushetsplikten overholdes, slik jeg forstår ordlyden, dersom kontakt med for eksempel diakonen videreformidles slik jeg antyder her. Kompetansekonkurranse benyttes som begrep i sammenheng med oppfølging etter kriser og ulykker. I den sammenhengen snakkes det om at fagpersoner kan tenke at det er «min ulykke» og tverrfaglig samarbeid til beste for de som er rammet av ulykken, uteblir (Dyregrov 2002:50).

¹⁴ Rundskriv nr 5-2000, Kirkerådet

5.2 Tjenesteordning for menighetsprester

Tjenesteordningen har 23 paragrafer¹⁵. Jeg vil presentere de paragrafene som omhandler relevante handlingsarenaer for diakon og prest. Disse er samarbeid, ansatte, medansvar, taushetsplikt, lede og å veilede, gudstjeneste, diakoni og menighetsarbeid.

§ 2. Presten skal forvalte Ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes i menighetene ved og

- a) holde forordnede gudstjenester og forrette kirkelige handlinger,
- b) utføre dåps- og konfirmasjonsopplæring,
- c) utøve sjelesorg og veiledning, gå med dødsbud, reise i soknebud og også ellers å besøke syke og
- d) utføre forkynnerarbeid og i samråd med menighetsrådet annet menighets byggende arbeid.

I § 7, andre ledd, beskrives prestens ansvarsområde i forhold til gudstjenesten

Forrettende prest har ansvaret for å lede forberedelsen og gjennomføringen av gudstjenester og kirkelige handlinger. Presten har i denne sammenheng rett til å treffe beslutning i alle forhold der beslutningsmyndigheten ikke er lagt til andre enn presten.

§ 10, tredje del, beskriver hvordan arbeidsfordelingen er mellom sokneprest og kapellan. Hvis det oppstår uenighet skal prosten kobles inn.

§ 22 omhandler taushetsplikt

Det er verdt å merke seg at ordene lede, forberedelse og gjennomføre brukes om gudstjenester og kirkelige handlinger. Ordene samarbeid og ansatt er ikke brukt i tjenesteordningen. I forhold til menighetsrådet benyttes ordet «i samråd med» og dette må forstås som et samarbeid om menighetsarbeid. Oppgavens siste del vil på bakgrunn av spørreundersøkelsen omformulere på hvilken måte ledelse, samarbeid forberedelse og gjennomføring skjer. Skjer det i samhandling med andre yrkesgrupper ut ifra en organisatorisk modell eller en tenke- og tilnæringsmåte slik det er presentert under punkt 2.3?

Tjenesteordningen viser i § 2 at fokus er lagt til forvaltning av ord og sakrament. Ord som forbindes med diakoni presenteres i punkt c) og d). Da nevnes sjelesorg, veiledning, dødsbud, soknebud og å besøke syke.

Fokus for utdanningene med henvisning til tjenesteordningen, blir egen yrkesidentitet, det å lede gudstjenestearbeidet, men ikke med hvem, samt å klargjøre forholdet mellom sokneprest og øvrige prestestillinger. Diakoniundervisning handler om og forstås som sjelesorg, sykebesøk og annet menighetsbyggende arbeid.

Tolkningen av taushetsplikten som nevnt under punkt 5.1 kan muligens vanskeliggjøre tverrfaglig samarbeid, men denne oppgaven vil ikke behandle dette videre.

¹⁵ Tjenesteordningene er fastsatt ved Kronprinsreg.res. 19. oktober 1990 i medhold av Grunnloven § 16, jf. delegeringsvedtak 19. oktober 1990 nr. 4311. Denne gjennomgangen baserer seg på tjenesteordningen gjengitt i sin helhet etter endringene, 23. januar 2008 nr. 76.

5.3 Likheter og forskjeller

Det synes for meg som om den historiske utviklingen av de to stillingene diakon og prest, slik den er presentert i innledningen til denne oppgaven, reflekteres i tjenesteordningene. Prestens tjenesteordning tematiserer ikke et fellesskap av tjenester innenfor DNK. Tjenesteordningen for diakoner tar høyde for dette blant annet ved setningen «Tjenesten utføres i samarbeid med ansatte og frivillige i menigheten»¹⁶

Gjennomgangen synes å belegge at endringen i utdanningskravet var den primære årsaken som ledet til en ny tjenesteordning for diakoner.

Videre skal presten lede og diakonene står under prestens ledelse i forhold til gudstjenesten. Begge skal planlegge og å gjennomføre gudstjenester. Diakonene skal lede det diakonale arbeidet og legge til rette for deltagelse under gudstjenesten. Prestene skal i samråd med menighetsrådet utføre annet menighetsbyggende arbeid.

¹⁶ Tjenesteordningen § 3.

6 Gjennomgang av studieplanene

Det er tre områder som gir struktur til min gjennomgang av studieplanene.

Først handler det om hvordan diakoni- og presteutdanningen tematiserer samarbeid i undervisningen. Det medfører en gjennomgang av målsettingene i Studieplanene/fagplanene som beskriver diakoni, tverrfaglighet og samarbeid. Sentrale ord og begreper fra teorikapitlene i denne oppgaven og gjennomgang av tjenesteordningene, vil være retningsgivende for gjennomgangen av studiene nevnt over. De valgte ord og begrep er:

- Diakoni (nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet), for presteutdanningen
- Teologi og liturgi, spesielt for diakoner
- Empowerment (makt/myndighet)
- Ekklesiologi (embets- og communio-teologi)
- Tverrfaglighet, samarbeid, metode og teori
- Leder, team, personlig modenhet og selvinnsikt.
- Dialog og gruppearbeid
- Gudstjeneste

Det neste punktet handler om litteratur. Jeg vil se om «Plan for diakoni i Den norske kirke», «Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner», «Tjenesteordning for prester» og litteratur om diakoni, ekklesiologi og samarbeid inngår i litteraturlisten for det enkelte fag. Det diakonalfaglige vil ha fokus ved gjennomgangen av prestestudiet, mens for diakonenes del handler det om diakonikk/teologi og liturgi.

Det tredje punktet omhandler praksis. Hvordan gjennomføres praksis og hvilke målsettinger har praksisperiodene? Handler det om å lære handverket, det vil si øve på å være liturg, eller å la praksiserfaringer påvirke teologisk og diakonal refleksjon. Er praksis veiledet, hvilken rolle spiller andre profesjoner i praksis og hvor foregår praksis?

Det teologiske menighetsfakultet i samarbeid med Diakonova (MF), Diakonhjemmet Høgskole (DHS) og Kirkelig utdanningscenter i nord i samarbeid med DHS (KUN) er utdanningsinstitusjoner som tilbyr masterutdanning i diakoni som kvalifiserer til menighetstjeneste. Det teologiske fakultet sitt masterprogram kvalifiserer ikke til menighetstjeneste.

Det praktisk teologiske seminar (PTS), Det teologiske menighetsfakultet (MF), Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN) og Misjonshøgskolen (MHS) utdanner teologer og prester kvalifisert for menighetstjeneste i DNK.

7 Diakoniutdanningen

7.1 Det teologiske menighetsfakultet, MF

Utdanning av diakoner startet i 1995 i samarbeid med Diakonova. Studieplanene presenteres innledningsvis som samarbeidsorientert og tverrfaglig. Deler av undervisningen foregår i samarbeid med preste- og kateketutdanningen. Det vises en oversikt over studieløpet over 4 semester¹⁷. Ved å søke på forkortelsen DIA i emnekatalogen kommer det opp langt flere program enn de som presenteres i denne oversikten. Jeg velger å presentere de emnene som er av relevans for oppgaven, og som beskrives som kjerneemner i studieprogrammet «Mastergrad i diakoni».

- DIA571 Sjelesorg
- DIA 501 Diakoniens historiske utvikling og teologiske begrunnelse
- DIA5510 Diakoni i menighet
- DIA502 Bibeltolkning og diakoni
- DIA 6511 Institusjonsdiakoni med praksis
- DIA 6512 Sjelesorg med institusjonspraksis
- DIA21 Diakoniens teologiske begrunnelse
- DIA522 Bibeltolkning og diakoni
- TEOL5580 Ledelse i kirken - inngår i profesjonsstudiet i teologi, se 8.2
- DIA504 Kirke og samfunn
- DIA503 Etikk og diakoni, emnet inngår i profesjonsstudiet i teologi
- DIA6011 Det sårbare og det lidende barnet - inngår i profesjonsstudiet i teologi
- MV601 Teologi og kirke i sør

Masterprogrammet¹⁸ beskrives ved å bruke sentrale ord fra diakonidefinisjonen.

«Lurer du på hvordan evangeliet kan leves ut i handling? Ønsker du å lære hvordan mennesker i utsatte livssituasjoner kan møtes med omsorg og respekt? Vil du vite mer om hvordan kirken kan bidra til å fremme rettferdighet og ta vare på skaperverket?»

Emnet DIA571 Sjelesorg, er lagt til 1.semester. Undervisningsformen som presenteres er problembasert læring. Det er to delemner og disse har fagspesifikke mål samt holdnings- og kunnskapsmål som den enkelte student skal oppnå. Tverrfaglighet og teamarbeid tematiseres ikke.

DIA501 Diakoniens historiske utvikling og teologiske begrunnelse, benytter Hegstads bok «Den virkelige kirken – et bidrag til ekklesiologien» og der blir begrepet felleskap av tjenester behandlet. Delemne C har som målsettingen at studentene skal ha kunnskap om

¹⁷ www.mf.no/masterprogram (Lest 1.2.2012)

¹⁸ <http://www.mf.no/index.cfm?id=177812> (Lest 1.2.2012)

embetsteologiske problemstillinger, herunder også økumeniske bidrag. Disse perspektivene omfatter diakontjenesten og diakonforståelsen.

Emnet DIA5510 Diakoni i menighet, består i hovedsak av 4 ukers veiledet praksis og har profesjonsfokuserede målsettinger. Studenten skal ha god kunnskap om menigheten som diakonal arena.. På litteraturlisten savnes «Tjenesteordning for menighetsprester».

DIA6511 Institusjonsdiakoni med praksis, fokuserer på generell kunnskap om velferdsstaten, institusjonsdiakoni, og praktisk-diakonale verktøy. Praksis har 4 ukers varighet og gjennomføres ved en institusjon. Forholdet til andre profesjoner og deres rolle innenfor feltet er ikke tematisert.

DIA6512 Sjelesorg med institusjonspraksis, har profesjonsspesifikke målsettinger innenfor faget sjelesorg og emnet inneholder 4 uker med praksis. Det å se egen profesjonsutøvelse i relasjon til andre tematiseres ikke.

DIA521 Diakonienes teologiske begrunnelse, har kunnskapsorientert mål om forståelse av kirkens diakonale oppdrag og reflektere over praktiske implikasjoner, embetsteologiske problemstillinger knyttet til diakontjenesten, økumeniske bidrag knyttet til diakoniforståelsen og om diakoniens kirkelige forankring. Dette knytter an til ekklesiologi og diakoniforståelse. Dette emnet har sammenfallende målsetting som delemne C i DIA501, men litteraturlisten er ulik.

DIA522 Bibeltolkning og diakoni, skal gi en innføring i tekster og temaer med relevans for kirkens diakonale oppdrag. Delemne A har et mål om å ha god kunnskap om hvordan teologien kan være en ressurs i kristen teologi og livstolkning i dag. Dette gir diakonen teologisk fagkunnskap. DIA522 har likelydende målsetting som DIA502.

DIA504- Kirke og samfunn, tar utgangspunkt i teologiske og samfunnsvitenskapelige teoriperspektiver. Emnet favner menighet, institusjon og internasjonal kontekst som arenaer for diakonal virksomhet. I nordisk sammenheng rettes fokus mot kirkens diakoni, frivillighet og velferdsordninger, mens det internasjonale perspektivet omhandler misjon, diakoni og utviklingsarbeid.

DIA503 Etikk og diakoni, har studenter fra begge profesjoner og dette vil sikre dialog i undervisningen om temaene. Denne tverrfagligheten som en ressurs blir ikke nedfelt i emnebeskrivelsen. Målene fokuserer på kunnskap for den enkelte student. Temaene som tas opp er «globalisering og forbruk», menneskeverd, «liv og død», «familie og samliv», «politikk og samfunn» og «natur og miljø». De yrkesetiske retningslinjene for diakoner, sykepleiere, prester, sosionomer, barnevernspedagoger og vernepleiere er oppført på litteraturlisten.

DIA6011 Det sårbare og det lidende barnet, inngår i profesjonsstudiet i teologi og følges av begge studieretninger hvilket i seg selv har betydning for tverrfaglighet og samarbeid, men dette tematiseres ikke i målsettingene.

MV601 Teologi og kirke i sør, har spennende målsettinger knyttet til diakonale og missiologiske oppgaver i en fler religiøs og fattig kontekst, samt evne til å drøfte teologiske og kirkelige spørsmål som reises i en ikke-vestlig kontekst. Perspektivet om tverrfaglighet og samhandling inn i dette nedfelles ikke.

7.1.1 Oppsummering

Som nevnt presenteres studiet som samarbeidsorientert og tverrfaglig, men i bekrivelsen av emnene, er disse ordene utelatt. Det er nærliggende å tro at samarbeid og tjenestefellesskap dermed blir tatt opp under dette emnet 501 i og med Hegstads bok.

Følgende kurs føles av både diakon og prest: Ledelse i kirken, Etikk og diakoni, Det sårbare og det lidende barnet og Teologi og kirke i sør. Etter gjennomgangen av prestestudiet viser det seg at delemne B og C i forbindelse med menighetspraksis, 2510, er felles.

Problemsstillinger som er aktuelle både for diakon og prest omtales som nevnt under, men usikkerheten knyttes til om begge yrkesgrupper deltar på denne arenaen:

- Det reiser spørsmålet om presten som fagperson og leder og om vedkommende trekkes inn som en samarbeidspartner på den diakonale arena under tema «Diakoni i menighet».
- Emne 521 Det å reflektere over praktiske implikasjoner basert på kirkens diakonale oppdrag, reiser spørsmålet om presten eller staben deltar for på den måten virkeliggjøre målsettinger i «Plan for diakoni».

«Etikk og diakoni» trekker inn tverrfagligheten, men først og fremst teoretisk i og med de yrkesetiske retningslinjene.

Emnet sjelesorg med institusjonspraksis opererer under sammen tittel, men med forskjellig tallkode for profesjonsstudiet i teologi. Det fremkommer ikke om undervisningen foregår sammen.

7.2 Diakonhjemmet Høgskole, DHS

Diakonhjemmet Høgskole har utdannet diakoner siden oppstarten i 1890. Helt fra starten ble det undervist i sykepleie- og sosialfag. Etter hvert ble det tverrfaglige perspektivet tydeligere i og med oppdeling i sykepleie- og sosionomutdanning (1968). I dag er profesjonsutdanningene, som danner grunnlag for opptak til masterprogram i diakoni, innen helse-, sosial- og eller pedagogikksektoren (Studieplan 2011-2012:5).

Den tverrfaglige tilnærmingen som beskrives reflekteres inn i studieplanen når læringsutbytte beskrives. Kandidaten skal ha kunnskap om et tverrfaglig og samfunnsmessig perspektiv, kunne kommunisere om faglige problemstillinger både med kollegaer og allmennheten og ha integrert tidligere utdanning og yrkeserfaring i masterens emnekrets til en helhetlig yrkesidentitet (ibid.:7). I studieplanen fastholdes også tverrfaglighet som å integrere kristendomsfaglige elementer med fagutdanningene til en diakonal yrkeskompetanse. Studiets profilering ivaretas ved et internasjonalt og interkulturelt perspektiv, et økumenisk perspektiv,

et samfunnsmessig perspektiv med fokus på globalisering og pluralisme, et tverrfaglig perspektiv som omhandler teoretiske fagdisipliner, et deltagerperspektiv, et kjønnsperspektiv og et praksisbasert perspektiv.

Følgende fag inngår i studiet:

- MGD 210/ 211 Vitenskapsteori og metode
- MGD 220 Diakoniens historikk, trosmessige og ekklesiologiske kontekst
- MGD 230 Diakoniens samfunnsmessige kontekst
- MGD 231 Praksisstudier
- MGD 240 Bibelteologi og bibeltolkning
- MGD 250 Innføring i diakonivitenskap
- MGD 260 Diakonalt arbeid
- MGD 270 Etikk i diakonalt perspektiv
- MGD 280 Praktisk teologi: sjelesorg og formidling
- MGD 290-91 Kriser i diakonalt og sjelesørgerisk perspektiv
- MGD 290-92 Internasjonal diakoni
- MGD 290-94 Kirkelig ledelse
- MGD 300 Masteroppgave

I det følgende velger jeg å fokusere på de emnene som er relevante for denne oppgaven, og som underbygger det som er skrevet innledningsvis under dette punktet.

MGD220 Diakoniens historikk, trosmessige og ekklesiologiske kontekst, trekker frem kirkeforståelse i et økumenisk perspektiv. Med tanke på *communio*-ekkleziologien står boken «Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien» oppført på pensumlisten i likhet med «Limadokumentet» som ivaretar embetsteologiske perspektiv. Ingen av disse perspektivene er oppført under læringsinnholdet.

MGD230 Diakoniens samfunnsmessige kontekst, har en målsetting om å identifisere diakonale utfordringer i samfunnet. Samhandling nevnes i forbindelse med frivillig og offentlig omsorgsarbeid.

MGD231 Praksisstudier, består av to praksisperioder. Den første er på 4 uker i en diakonal kontekst og den er veiledet. Den andre perioden på 1 uke, har fokus på praktisk liturgiske øvelser og trosfortellingsarbeid. Skriv om gudstjenestereformen inngår i litteraturlisten, men «Tjenesteordning for menighetsprester» savnes oppført.

MGD240 Bibelteologi og bibeltolkning, har læringsutbyttet knyttet til at studenten skal ha innsikt i bibelske tekster og tema som er viktige i den diakonale tradisjonen. Kirken som fellesskap inngår i læringsinnholdet.

MGD260 Diakonalt arbeid, formulerer som læringsutbytte å ha et reflektert forhold til egen faglig identitet og rolle, samt kunne kommunisere om faglige problemstillinger i diakonalt arbeid. Læringsinnholdet fokuserer på frigjøringsperspektiv i diakonalt arbeid, dialog og

empowerment i praksis, samarbeid, medarbeiderskap, frivillighet, profesjonell kompetanse og yrkesidentitet.

MGD280 Praktisk teologi: sjelesorg og formidling, fokuserer på yrkesspesifikk kompetanse og å ha kunnskap, ferdigheter og holdninger som gjør studenten i stand til å forkynne i et diakonalt perspektiv.

MGD 290-94 Kirkelig ledelse, fokuserer på ledelsesteori og særlige utfordringer i forhold til ledelse innenfor kirken, menighet og religiøse organisasjoner. Læringsinnholdet omhandler ulike lederroller innenfor kirken, delt lederskap og ledelse av frivillige. Tjenesteordningene savnes oppført på litteraturlisten.

MGD 270, MGD 290-91 og MGD 290-92, samt skriv omhandlede praksisundervisning er ikke kommentert i denne framstillingen fordi de ikke oppfattes som relevante for denne oppgaven. Når det gjelder skrivet om praksisundervisning, skyldes det at tilsvarende skriv fra de andre studiestedene, som utfyller det fagplanen sier, ikke var tilgjengelig på hjemmesidene.

7.2.1 Oppsummering

Gjennomgangen synes å vise at teori og praksis har individualistisk og profesjonsrettet målsettinger. Kunnskap om tverrfaglig samarbeid synes ikke å være tatt med i studieplanene.

7.3 Kirkelig utdanningscenter i nord, KUN

Kirkelig utdanningscenter er en del av Praktiske teologisk seminar i Oslo. Det første studentkullet ble tatt opp høsten 1999, samtidig med at kirken i Nord-Norge feiret sitt 1000 års jubileum på Trondenes, Harstad. Historien forteller at den første kristne dåp skjedde der i 999 e.kr. Studentkullet har hele tiden bestått av studenter som har fulgt studieløpene for diakon, kateket, kirkemusikk og prest. Nå tilbyr KUN masterutdanning i diakoni i samarbeid med DHS.

Innledningsvis presenteres studiet med seks formål. Det tredje formålet er:

- *Å bidra til et inkluderende samarbeid mellom ulike yrkeskategorier i kirka, med forståelse for de ulike tjenesters særpreg (studieplan 2012:3).*

Deretter listes utdanningens generelle mål opp og her gjengis de tre målene som har relevans for denne oppgaven:

- *Å være i stand til å utøve sin tjeneste i en tverrfaglig og flerkulturell kontekst».*
- *Å være trygge i sin yrkesrolle i samarbeid med andre yrkesgrupper og kirkas medlemmer*
- *Å ha kunnskap om samarbeidspartnere i menighet og samfunn og ferdigheter i samarbeid og konfliktløsning*

I den videre presentasjonen av studiet nevnes stadig forholdet mellom egen profesjonsidentitet og at kirken er et arbeidsfelt for flere profesjoner og deres profesjonskunnskap (Studieplan 2012:5). Kunnskapen skal erverves gjennom felles- og fagspesifikk undervisning.

Felles mål for diakon- og presteutdanningen er at «studenten skal tilegne seg kunnskaper, holdninger og ferdigheter som svarer til de krav og forpliktelser som yrkesutøvelsen setter. Utvikling av yrkesidentitet, kunnskap om medarbeidere og ferdigheter i samarbeid og konfliktløsning inngår i kravene¹⁹. Studenten skal ha lært å lese den lokale kontekst som premissleverandør for kirkelig arbeid i et kritisk og handlingsrettet perspektiv. Studenten skal ha tilegnet seg metodikk og kunnskap om tverrfaglighet» (Studieplan 2012:8).

De spesifikke målene for diakonstudentene er blant annet å ivareta «lederoppgaver i kirkens diakonale omsorgsarbeid, bidra til inkluderende fellesskap, nestekjærlighet i praksis, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket, inneha liturgisk kompetanse til å kunne inneha liturgiske funksjoner i gudstjenester og ha utviklet en egen praksis og identitet som diakon» (Studieplan 2012:8).

Studieplanen inneholder et punkt om anbefalte forhåndskunnskaper. Disse er tjenesteordningene og «Plan for diakoni i DNK».

Delelmene har følgende titler og presentasjonen baserer seg på studieplanens opplisting:

PKI

- MGD100 Introduksjonsuke
- MGD101 Kirke og samfunn/ MGD 303 Solidaritet og internasjonal kontekst
- MGD 301 Sorg og gravferd
- MGD 302 Diakoni og sjelesorg
- MGD 104 Praksis II
- MGD 401 Gudstjeneste, kirkelige handlinger og kirkemusikk
- MGD 502 Samarbeid, tverrfaglighet og ledelse

I samarbeid med DHS gis følgende emner:

- MGD 210/ 211 Vitenskapsteori og metode
- MGD 220 Diakonien historikk, trosmessige og ekklesiologiske kontekst
- MGD 240 Bibelteologi og bibeltolkning
- MGD 250 Innføring i diakonivitenskap
- MGD 270 Etikk i diakonalt perspektiv

¹⁹ Det overordnede målet er hentet fra Studieplan for det praktisk-teologiske seminar, jan05 s. 4.

- MGD 290-91 Kriser i diakonalt og sjelesørgerisk perspektiv
- MGD 290-92 Internasjonal diakoni

Disse trekkes ikke inn i denne gjennomgangen da de er presentert under 7.2

Den videre gjennomgangen vil vise sammenheng mellom de overordnede målene og fagene.

MGD 100 Introduksjon, «har som målsetting å være introdusert til KUNs tenkning omkring gudstjenestelig arbeid og begrepene tverrfaglighet, kontekstualitet og praksisnærhet. Undervisningen veksler mellom tverrfaglige forelesninger, liturgiske øvelser, samtaler og undervisning i profesjonsgrupper» (Studieplanen 2012:9).

MGD 101 Kirke og samfunn, «skal studenten kunne utforme liturgiske uttrykk i dialog med lokale tradisjoner og kunne reflektere over sin egen rolle som diakon i et lokalsamfunn og i samarbeidsrelasjoner i kirke og samfunn» (Studieplan 2012:10).

MGD 102 Praksis, innebærer, i følge studieplanen, at «studentene må ha en grunnleggende innsikt i praksisfeltet og bli fortrolig med praktiske ferdigheter og tverrfaglig samarbeid knyttet til en diakonstilling. Studentene skal gjennom praksisen kunne mestre de viktigste praktiske utfordringene yrket krever» (studieplan 2012:13). Læringsutbytte, -innhold og -aktiviteter er yrkesspesifikke.

MGD 302 Diakoni og sjelesorg, beskriver faget med et yrkesspesifikt fokus, der tverrfaglighet ikke trekkes inn.

MGD 303 Diakoni og internasjonal kontekst, har som en målsetting i samarbeid med de øvrige profesjonene, å kunne lede internasjonalt arbeid i menigheten.

MGD 502 Samarbeid, Tverrfaglighet og ledelse, har målsettingen om at «studentene skal kjenne til teoretiske perspektiver på tverrfaglig samarbeid samt kunne beskrive egen praksis på bakgrunn av disse. Studentene skal ha innblikk i hvordan diakonens faglige ledelse kan utøves sammen med ansatte og frivillige medarbeidere» (Studieplan2012:21)

MGD 401 Gudstjeneste, kirkelige handlinger og kirkemusikk, oppfører som mål at «studentene skal ha kjennskap til de viktigste gudstjenesteliturgiene i Den norske kirke og til grunntrekkene i høymesseliturgien. De skal ha kjennskap til de ulike profesjonenes gudstjenestelige funksjoner og oppgaver» (studieplan 2012:22).

7.3.1 Oppsummering

Det gjennomgående er at samarbeid, tverrfaglighet og yrkesidentitet er innarbeidet på alle nivå i studieplanene. Tverrfaglig samarbeid og ledelse sees i sammenheng. Det gis yrkesspesifikk og felles undervisning knyttet til alle emnene.

Studenter ved KUN følger undervisning sammen med studenter ved DHS og deltar med sine erfaringer vedrørende tverrfaglighet. Gjennomgangen viser at det kontekstuelle er i fokus.

8 Presteutdanning, profesjonsstudium i teologi.

Gjennomgangen av studieplanene følger samme mal som nevnt innledningsvis under punkt 6. Det er fire institusjoner som har studieprogram av praktisk-teologisk karakter.

8.1 *Det praktisk-teologiske seminar, PTS*

Innledningsvis i studieplanene poengteres det at tverrfaglighet tillegges stor vekt i undervisningsoppleggene. Dette forstås ved at faglærere ofte har felles undervisning.

Dette gjelder også tjenesteperspektivet for presteyrket. Følgende studiemål, som styrer valg av arbeidsform, fremsettes: «Studenten skal gjennom studiet tilegne seg kunnskaper, holdninger og ferdigheter som svarer til de krav som yrkesutøvelsen setter. Utvikling av yrkesidentitet, kunnskap om medarbeidere og ferdigheter i samarbeid og konfliktløsning inngår i kravene» (Studieplan, vår 2012:2 og 11).

Studiet presenteres med følgende struktur i studieplanen:

- TEOL2010 Teologi i praksis 1, 4.sem cand.theol.-programmet
- TEOL4010 Teologi i praksis 2, 9.sem cand.theol. -programmet
- TEOL4020 Teologi i praksis 3, avsluttende praktikum

Perspektivene som nevnes over er av interesse for denne oppgaven og gjennomgangen vil vise om målsettingen er innarbeidet.

TEOL2010, Teologi i praksis 1, gis i samarbeid med teologisk seminar og fungerer som integrert praktikum. Studenten skal arbeide med «egen yrkesidentitet som i dette semesteret forankres i gudstjeneste- og menighetsliv, trosopplæring og refleksjon over ulike spiritualitetsformer» (studieplan, vår 2012:4).

Under emnebeskrivelsen for «ekklesiologi», er en av målsettingene å se prestens funksjon i samspill med de andre tjenestegruppene. På litteraturlisten er tjenesteordninger for menighetsprester, kateketer, diakoner og kantorer oppført.

Liturgikkfaget fokuserer ikke på perspektivet samspill, men det gjøres innenfor religionspedagogikk.

Praksis er veiledet og fokus er på prestens yrkesidentitet og den plasseres i bolker gjennom semesteret. Tilsammen utgjør bolkene 4 uker og formen legger til rette for stadig tilbakevendende refleksjon over praksiserfaringene. Tverrfaglighet med tanke på andre profesjoner fremholdes ikke.

TEOL4010, Teologi i praksis 2, vektlegger profesjonsetikk og kommunikasjon. Ordet tverrfaglighet benyttes og refereres til, ikke med tanke på relasjonen mellom profesjoner, men som teoretisk tverrfaglighet når egen teologisk faglighet skal brukes i praksis.. Et av

kunnskapsmålene fokuserer på at studenten skal tilegne seg «kunnskap om betydning av rolle, kontekst og egen person i møte med andre i profesjonell praksis» (Studieplan 2012:39).

Sjelesorg inngår også i kunnskapsmålene og studenten skal ha kunnskap om forskjellige forståelser av sjelesorg og oversikt over kirkelige samtaleformer.

Begrepet makt trekkes inn under holdningsmål der det heter at «studenten skal få mulighet til å opparbeide forståelse av hva som er adekvat adferd i møte med den andre, med fokus på ubeviste holdninger, makt og nærhet, taushetsplikt og egen rolles betydning» (Studieplan 2012:39).

TEOL4020 Teologi i praksis 3, er et teoretisk og praktisk emne som retter seg inn mot presteyrket. Mye av undervisningen foregår i grupper, der det blir lagt vekt på kommunikasjon, samarbeid og veiledning. Praksis er sentralt, så også praktiske øvelser og faglig refleksjon over praksis. Fagene er pastorallære, homiletikk, liturgikk, sjelesorg og kateketikk.

Praksisperioden er betalt vikartjeneste og studenter oppfordres til å ta kontakt med et bispedømme med tanke på programmet «Veien til prestejeneste» VTP.

Porvoo- avtalen står oppført som litteratur under faget ekklesiologi. Yrkesetiske retningslinjer, Limadokumentet, bøkene «Personalkonflikt i kirken», «Menigheten som lærende fellesskap?» og «Prest og ledelse» samt veiledningsheftet: «Sorgen det ikke sendes blomster til» er oppført som litteratur.

Et av emnene er diakoni og litteraturen omhandler samlivsarbeid, funksjonshemmede i kirken, nei til vold mot kvinner og kulturarbeid på eldreinstitutioner. Slik jeg leser det, formes ikke egen identitet i dialog med andre profesjoner

8.1.1 Oppsummering

Når kunnskapsmålene listes opp under «Teologi i praksis 1», nevnes ikke det tverrfaglige og samhandlende perspektivet. Anliggende om diakonale utfordringer kan muligens favnes av at studenten skal kunne bruke sine teologiske kunnskaper til å vurdere aktuelle spørsmål knyttet til kirkens selvforståelse.

Under punktet om holdningsmål brukes ordlyden « i møte med andre og overfor andre» og fokus er hva som er adekvat atferd. Hvem «den andre» er og om det kan være kollegaer presiseres ikke.

Prestens rolle og funksjon sees i samspill med de andre tjenestegruppene og alles tjenesteordninger er oppført på pensumlisten. Tverrfaglighet eller kunnskap om samarbeid tematiseres ikke teoretisk i undervisningen.

Slik jeg leser det, formes ikke egen identitet i dialog med andre profesjoner. Det trekkes frem at det overordnede perspektivet for yrkesrollen er de krav som settes til yrkesutøvelsen. De skal styre kunnskaper, ferdigheter og holdninger som studenten skal tilegne seg. Jeg finner det

nærliggende å etterspørre hvilke krav det refereres til, samt hva eller hvem som fastsetter disse kravene til yrkesutøvelsen?

Gjennomgangen viser at praksis ikke er sammenhengene, men avvikles i bolker. Tanke er at den formen legger til rette for stadig tilbakevendende refleksjon over praksiserfaringene i undervisningen. Den siste praksisperioden er betalt.

8.2 Det teologiske menighetsfakultet, MF

Utdanningen består av 5 praksisemner og disse er fordelt over hele løpet «profesjonsstudium i teologi» for å sikre en god læringskurve og modning hos studentene. Den femte delen og avsluttende praktikum utgjør tilsammen de to siste semestrene.

De emnene som inngår, slik det fremkommer i studieplanen, er:

- TEOL1510 Innføring i prestedtjenesten og praktisk teologi,
- TEOL2510 Menighetspraksis med liturgikk og homiletikk, noe fellesstoff
- TEOL5580 Ledelse i kirken, felles med diakonene
- PT573 Sjelesorg med institusjonspraksis,
- PT574 Stiftspraksis/pastoral praksis i menighet og gudstjenesteøvelser
- PT575 Avsluttende praktikum.

TEOL1510 Innføring i prestedtjenesten og praktisk teologi, er lagt til 3.semester og har to delemner. Emnet fokuserer på pastoral identitet, praktisk teologi og metode, kirkekunnskap og øvelse i å reflektere teologisk over forholdet praksis og teori. Målsettingene er fagspesifikke eller enfaglige.

Delemne B innføring i praktisk teologi og praktisk-teologisk metode, uttaler at studenten skal ha kunnskap om sosiologiske og teologiske perspektiver på gudstjenesteliv og diakoni i Den norske kirke, og evne til å observere gudstjenestep praksis og/eller diakonal praksis i en lokalmenighet, og reflektere over dette i lys av relevant teori.

På litteraturlisten står Harald Hegstad oppført med boken «Kirke i forandring: fellesskap, tilhørighet og mangfold i DNK» og LWF er oppført med hefte «Diakoni i kontekst».

TEOL2510 Menighetspraksis med liturgikk og homiletikk, er lagt til 6.semester og har 4 delemner der det fjerde er praksis.

Delemne A Homiletikk: forkynnelse i gudstjeneste og menighet, berører prekenens ledelsesdimensjon og prekenforberedelses metodikk.

Delemne B Liturgikk- innføring, beskriver i ett av målene at kunnskapen skal anvendes i eget gudstjenestearbeid. Kjennskap til prestens lederrolle i forbindelse med gudstjenestearbeidet er oppført som et mål og forstås som evnen til å planlegge en gudstjeneste og salmeliste. Dette emnet har diakoner og prester sammen med delemne C Muntlig og personlig uttrykk.

Delemne D menighetspraksis, har som målsetting at studenten skal ha evne til å reflektere over egne erfaringer i pastorale, kateketiske og diakonale funksjoner. Praksis beskrives som observerende og deltagende og den er veiledet.

Den oppførte litteratur som er relevant, er Fredrik Saxegaard: «Presten som symboliserende, strategisk og samhandlende leder: en modell for sokneprestens lederskap i folkekirken.»

TEOL5580 Ledelse i kirken, inngår også i diakoniutdanningen. Følgende mål beskrives for dette emnet.

- God kunnskap om ulike teorier om ledelse i kirken, hentet fra teologiske disipliner og fra organisasjons- og ledelsesfaget,
- Kunnskap om Den norske kirkes organisering av arbeidsgivermyndighet og beslutningsmyndighet, samt profesjonenes arbeidsoppgaver og ledelsesansvar,
- God kunnskap om ulike teorier om team og teamledelse, samt kunnskap om hvordan disse kan anvendes i en kirkelig kontekst,
- Kunnskap om ledelsesutfordringer i lokalkirken, med vekt på samhandling mellom profesjonene og samhandling med frivillige
- Kunnskap om nytestamentlige perspektiver på ledelse og tjeneste i kirken
- Kunnskap om kjønnsperspektiver på ledelse
- Kunnskap om konfliktforståelse og konflikthåndtering i en kirkelig kontekst,
- Evne til å forstå og utvikle egen ledelses- og samarbeidsatferd.

Litteraturlisten inneholder relevant diakonalfaglig litteratur så som Bispemøteutredningen om «Diakonitjenesten i kirkens tjenestemønster», bøkene «Den virkelige kirke – bidrag til ekklesiologien» og «Diakoni- en kritisk lesebok» og artikkelen «I maktens tjeneste eller makt til å tjene». Derimot savnes oppføring av begge profesjoners tjenesteordning.

PT573 Sjelesorg med institusjonspraksis, er lagt til 9.semester og har 2 delemner.

Delemne A Sjelesorg opererer med to målkapittel. Først fokuseres det på sjelesorgens bibelske forankring og teologiske begrunnelse i rammen av kirkens diakonale egenart. I den andre målbeskrivelsen omhandles personlig modenhet og selvinnsikt der studenten skal reflektere over egne forutsetninger med tanke på sjelesørgerisk arbeid.

Delemne B- institusjonspraksis, er veiledet og vektlegger studentens møte med prestedtjenesten i et tverrfaglig team på en institusjon. Denne vektingen uteblir under målbeskrivelsene.

Det er nærliggende å sammenligne målene for DIA571 med målene for PT573.

Formuleringene er forskjellige, men innholdet er stort sett sammenfallende med et unntak.

Prestene skal ha evne til å føre en sjelesørgerisk samtale og å bruke innsikter fra andre fagområder. Undervisningen vektet med 7 studiepoeng for diakonene, mens 3 studiepoeng for prestene. Mye av litteraturen er sammenfallende.

PT574 – Stiftspraksis/pastoral praksis i menighet. Gudstjenesteøvelser, ligger i 12.semester og er delt inn i to delemner.

Delemne A – stiftspraksis/ pastoral praksis i menighet. Denne praksisen er veiledet og studenten skal ha evne til å samarbeide om planlegging, gjennomføring og evaluering av gudstjenester, og til å lede et gudstjenestearbeid.

PT575– Avsluttende praktikum, er lagt til 12.semester og har syv delemner der kirkerett utgjør det siste emnet.

Delemne A- ekklesiologi og pastorallære har to målformuleringer som har relevans for denne oppgaven. Studenten skal ha god kunnskap om ledelsesdimensjonene ved prestedtjenesten og kunnskap om teamarbeid og konflikthåndtering. I denne sammenhengen beskrives presten som den tolkende teolog og leder som skal tematisere ledelse forstått som samhandlende virksomhet på tvers av profesjoner.

Delemne B – liturgikk, trekker frem prestens rolle som leder i gudstjenestearbeidet i samhandling med gudstjenesteutvalg og stab.

Delemne D – gudstjenesteøvelser, muntlighet og personlig uttrykk, sier at studenten skal ha god evne til å forberede, gjennomføre og beskrive/evaluere gudstjenester, i samhandling med andre. Det gjennomføres reelle gudstjenester og det skal legges grunnlag for videreutvikling av yrkesrollen.

Delemne F – menighetspedagogikk, brukes ordet fellesskap i målformulering omhandlende god kunnskap om kirken som et lærende fellesskap og et sted for livslang læring.

Delemne H – pastoralgruppe, der målsetting er å ha «innsikt i hvordan en selv fungerer i samarbeid og samhandling med andre» (Emnekatalog 575).

8.2.1 Oppsummering

Målsettingen at studenten skal ha evne til å reflektere over egne erfaringer i pastorale, kateketiske og diakonale funksjoner, gir en tverrfaglig dimensjon i utformingen av egen yrkesidentitet, men fokus er yrkesspesifikt og ikke rettet mot andre profesjoner.

Under emnet menighetspraksis (2510), er det uklart om metodikken inneholder utfordring til samarbeid med diakon om diakonale perspektiv i forkynnelsen jamfør tjenesteordning for diakoner. Delemne B og C tas av både diakoner og prester. Det holdes reelle gudstjenester, men om disse holdes med diakoner og prester, er uvisst.

Gjennomgangen viser at diakoner og prester har samme fag, DIA 571 og PT 573, men undervisningen synes å skje separat.

Når det gjelder avsluttende praktikum, tematiseres ledelse som samhandlende virksomhet på tvers av profesjoner og ansatte. Det går ikke klart frem hvordan dette tematiseres. Andre yrkesgruppers faglighet, tjenesteordninger og profesjon er ikke synlig i planen. Videre er det ikke lagt vekt på å ha kunnskap om andre profesjoners kompetanse med tanke på å inngå som leder i et team.

8.3 Kirkelig utdanningscenter i nord, KUN

Studiet er bygd opp på samme måte som masterstudiet i diakoni. Formålet som beskrives innledningsvis og mål for utdanningen generelt har de samme formuleringene vedrørende egen yrkesidentitet og tverrfaglighet. Kirken beskrives som en arena med flere profesjonsutdanninger som skal samarbeide.

Gudstjenestearbeid, homiletikk og liturgiske øvelser beskrives som en puls i studiet. Det holdes øvelsesgudstjenester som tverrfaglige studentgrupper har ansvar for, når det er undervisningsuker.

Praksisperiodene fokuserer på tverrfaglig samarbeid. Studentene skal utfordres til å inneha et tverrfaglig og kontekstuellt perspektiv på praksis (SP:2008:9). I den andre praksisperioden, som i hovedsak er utøvende, skal studenten utfordres av egen yrkesidentitet i møte med tverrfaglig samarbeid i stab (SP2008:9).

Følgende delemner inngår i studiet og presenteres i henhold til studieplanen:

PK I

- KUN100 Introduksjonsuke
- KUN 1101 Kirke og samfunn/ KUN 1103 Kirke og kultur
- KUN1102 Praksis I
- KUN1201 Trosopplæring
- KUN1301 Sorg og gravferd
- KUN1401 Gudstjeneste kirkelig handlinger og kirkemusikk
- KUN1402 Kirkemusikalsk prosjekt/ KUN1303 Diakoni og internasjonal kontekst
- KUN1403 Tekst, tolkning og kommunikasjon

PK II

- KUN2101 Kirke og samfunn/ KUN2103 Kirke og kultur
- KUN2104 Praksis II
- KUN2202 Religionspedagogisk prosjekt
- KUN2203 Diakoni og sjelesorg
- KUN2303 Diakoni og internasjonal kontekst/ KUN2402 Kirkemusikalsk prosjekt
- KUN2404 Presentasjon, dramaturgi og liturgi
- KUN2501 Person, profesjon og tro
- KUN2502 Samarbeid, tverrfaglighet og ledelse

De formål og målsettinger som er nevnt innledningsvis gjennomsyrrer kursene som er nevnt over. Litteraturlisten er rikholdig og allsidig. Den inneholder «Plan for konfirmanttiden», mens øvrige planer og tjenesteordninger er oppført som forkunnskaper. «Plan for diakoni» nevnes innledningsvis under emnet «Diakoni og internasjonal kontekst» og den brukes til å aktualisere og drøfte sentrale problemstillinger.

Et viktig aspekt med tanke på ledelse er at studentene skal ha innsikt i hvordan prestenes faglige ledelse kan utøves sammen med ansatte og frivillige (SP2008:32).

Da ingen i spørreundersøkelsen har utdanningen sin fra KUN, presenterer jeg ikke prestenes utdanningsprogram annet enn overordnet.

8.3.1 Oppsummering

Studieplanen trekker frem et viktig anliggende for denne oppgaven som jeg velger å sitere her som en oppsummering for begge studieretningene som omfattes av denne oppgaven:

2.8. Utvikling av rolleforståelse og yrkesidentitet

I et tverrfaglig studium settes det særlige krav til utviklingen av rolleforståelse og yrkesidentitet. Dette ivaretas på flere måter: I fellesundervisningen relateres de forskjellige yrkesgruppene til hverandre gjennom case, drøftinger, eksempler og foredrag. På den måten utvikles rollen i forhold til andre kirkelige yrkesgrupper. I sorgarbeidet ser en f. eks på de ulike yrkesgruppens innsteg i relasjon til hverandre. Det forventes ulike oppgaver og andre forståelser av rollene for en prest, kateket, diakon og kantor, samtidig vil en del oppgaver og funksjoner være sammenfallende, i alle fall for noen av gruppene. I deler av fellesundervisningen er flere faglærere til stede i fellestimene for å utdype ulike innsteg og roller. Temaet tas så opp videre i spesifikk undervisning. I forhold til eksempelet ovenfor vil en prestestudent ha utdypende undervisning i begravelsesliturgi, og sorgprosesser, samt i temaer særegne for presten som dødsbud og syning. Derimot kan en med fordel arbeide tverrfaglig med en case om en ulykke et bestemt sted. I en slik fellesundervisning vil arbeid med egen rolle utvikles i forhold til andre yrkesgruppers rolle hvor en blir kjent med til de øvrige kirkelige yrkesgruppers kompetanse, funksjoner og roller, samtidig som en utvikler egen rolle.

I de tre veiledningssamtalene med faglærer er rolleforståelse og yrkesidentitet et av de viktigste temaene. Arbeid med egen rolle er hovedtema i to av delemnene på PKII (KUN 2501 og KUN 2502), det er et viktig tema i flere av de øvrige delemnene, særlig på PKII, og det går igjen i mange av oppgavene i fronter. Viktigst for utvikling av rolle og yrkesidentitet er likevel praksisperiodene hvor studenten veiledes av en fagperson med samme yrkesbakgrunn.

8.4 Misjonshøgskolen i Stavanger, MHS

Det er to studieprogram som tilsammen utgjør Praktisk-teologisk seminar PTS. Først er det «Innledende semester i praktisk teologi» dernest er det «Avsluttende semester i praktisk teologi». De som tar sikte på prestatjeneste i DNK følger i tillegg opplegget «Veien til prestatjeneste»(VTP).

Innledningsvis beskrives avsluttende semester på følgende måte: «... gjennom flere emner, som belyses på en tverrfaglig måte, er målsettingen å bidra til en samlende forståelse av tjeneste og lederskap i kirken» (2011/2012:16). Fokus er presten som åndelig leder og samhandling med kirkens medlemmer og ulike tjenestekategorier.

MHS har utarbeidet evalueringskriterier for prøving av egnethet for misjonær- og prestedtjeneste. Punkt 4 omhandler samarbeidsevner, der disse konkretiseres med tanke på hvordan studenten fungerer sammen med andre medarbeidere, sosial kontaktevne, evne til å fungere i team og til å samarbeide og evne og vilje til interkulturell kommunikasjon.

Presentasjonen som følger er i henhold til studieplanen og de to studieprogrammene er bygd opp rundt emnene:

- 520 Misjonalkirke
- 521 Forkynnelse og opplæring
- 522 Gudstjenesten
- 523 Diakoni og sjelesorg
- 504/505 Praksis

Den videre gjennomgangen vil vise om de overordnede målene er innarbeidet i fagene.

520 Misjonalkirke, som emne, oppgir ikke læringsmål eller læringsutbytte for studentene. Det internasjonale misjonsperspektivet og de samarbeidende kirker vektlegges. Emnet inngår også i avsluttende semester. Da fokuseres det blant annet på utrustende lederskap, samarbeid og konflikthåndtering.

521 Forkynnelse og opplæring, innehar fagene homiletikk og kateketikk og hovedfokus er formidlingen av det kristne budskapet. På pensum står en artikkel som heter «Kirken i dialog med hjemmet...». I avsluttende semester fokuseres det på egne ferdigheter i dette faget. Trosopplæringsplanen og boken «Samarbeid kirke-skole. Rammer og muligheter» er oppført på pensumlisten.

522 Gudstjenesten, fokuserer på prestens rolle i gudstjenesteforbereidende arbeid, i stab og gudstjenesteutvalg. I avsluttende semester skal fortrolighet med gudstjenestefeiring videreføres.

523 Diakoni og sjelesorg, skal gi grunnleggende innføring i diakonalt arbeid gjennom menighetsdiakoni, institusjonsdiakoni og misjonsselskapenes internasjonale diakoni. Det er 80 sider med litteratur som skal suppleres av faglærer. Plan for diakoni i DNK eller lignende er ikke oppført. I avsluttende semester skal det gis grunnleggende aspekt ved kirkens diakoni. Kjell Nordstokkes bok «Det dyrebare mennesket: diakoniens grunnlag og praksis», er oppført på litteraturlisten.

504/ 505 Praksis, skal bidra til å utvikle personlig og faglig identitet. Praksis innebærer en samarbeidsrelasjon til stedlig veileder. I forbindelse med institusjonspraksis, bringes relasjonen til andre profesjoner inn. I avsluttende semester fokuseres det på samarbeidsrelasjonen til det aktuelle bispedømmet og staben der menighetspraksis foregår.

8.4.1 Oppsummering

Det ble presisert at en viktig side ved prestens rolle var samhandling med ulike tjenestekategorier og dette perspektivet synes ikke ivarettatt.

8.5 Likheter og forskjeller

Hovedinntrykkene etter denne gjennomgangen er at KUN skiller seg ut i forhold til de øvrige utdanningsinstitusjonene. Da jeg jobbet ved KUN, ble vi blant annet utfordret på at fagligheten på sikt måtte favne mer enn tverrfaglighet. Argumentasjonen var at de øvrige institusjonene raskt ville ta opp konkurransen. MF har tverrfaglig studentmasse, men potensialet er ikke utnyttet fullt ut og er dermed større enn det som presenteres i studieplanene.

For Diakonhjemmets del reflekteres det ikke inn samarbeidet med prestene om diakoni. Det samme er gjeldende for presteutdanningene for MHS og PTS.

9 Spørreundersøkelsen

9.1 Innledning

Innledningsvis i beskrivelsen av denne oppgavens problemstilling, reiser jeg fire spørsmål. Det første og det tredje handler om hvordan utdanningsinstitusjonene tematiserer samarbeid. Dette er presentert under kapittel 6 og 7. Det andre og det fjerde spørsmålet retter seg mot diakoner og presters opplevelse av om utdanningene har gitt dem teoretisk og praktisk kunnskap som fører til samarbeid mellom diakon og prest. Det siste er fokus i dette kapitlet.

Påstandene og spørsmålene i spørreundersøkelsen som knytter an til utdanningene, etterspør først og fremst om teoriundervisningen har gitt kunnskap om samarbeid og om praksisperiodene har fokusert på tverrfaglig samarbeid.

Videre er det et spørsmål om kunnskap om samarbeid er med på å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i DNK»? Dette perspektivet er interessant og må fanges opp i spørreundersøkelsen i og med at samarbeid trekkes frem i planen som en viktig metode for virkeliggjøre planen.

Problemstillingen trekker inn tjenesteordningene, og spørreundersøkelsen inneholder derfor spørsmål vedrørende disse. Gjennomgangen av tjenesteordningene har vist at gudstjenesten er en felles arene for diakon og prest, derfor er et utsagn om gudstjenesten også med.

I tjenesteordningen for prest knyttes tjenesten an til menighetsarbeid, der den i tjenesteordningen for diakon knyttes an til diakoni. Menighetsarbeid og diakoni kan forstås som to sider av samme sak, og dermed må undersøkelsen inneholde påstander om hvordan diakonisamarbeidet arter seg. Hvordan samarbeidet utspiller seg i praksis har fokus i problemstillingen også.

Hvordan måle hvorvidt diakonene er myndige i sin rolleforståelse? Med bakgrunn i StudData sine spørsmål fant jeg det dekkende å trekke inn et utsagn om initiativ for å forsøke å fange opp dette anliggende.

Begge yrkesgrupper har i sine tjenesteordninger lederansvar noe som må etterspørres i undersøkelsen. Spørsmål om initiativ, planlegging, organisering, samarbeidsevner, kommunikasjonsevne og toleranse er relevante i så måte (StudData).

Egen yrkesidentitet og forståelsen av andres påvirker tverrfaglig samarbeid. Derfor stilles det opp en påstand om diakoners vurdering av om prester via utdanning har lært om diakoni. Motsatt handler det om hvorvidt prester vurderer at diakoner via utdanning har lært om teologi, ekklesiologi og liturgikk.

Påstandene om diakon og prest inngår i diakonalt samarbeid utvides med friteksten der den enkelte bes om å konkretisere hva dette samarbeidet går ut på. Friteksten presenteres med utgangspunkt i følgende grupperinger:

- Gudstjeneste,
- Fellesskap,
- Konfirmanter
- Sorg
- Institusjoner
- sjelesorg
- kriser/ulykker
- Marginaliserte

Påstand 12 handler om å diskutere diakonale utfordringer og kan forstås som å diskutere konkrete saker eller å tenke langsiktig med utgangspunkt i «Plan for diakoni i DNK». Et slikt forum åpner for muligheten av å bruke metoden «se-bedømme-handle».

9.2 Presentasjon av spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen²⁰ har 12 prekodete påstander og 3 spørsmål hvorav 2 med fritekst som etterspør konkrete eksempler på samarbeid mellom diakon og prest om diakoni, samt informantens forståelse av hva samarbeid er.

I det følgende vil jeg først gi en oversikt over utvalget. Dernest presenteres påstandene og spørsmålene, gruppert med utgangspunkt i problemstillingen og til slutt presenteres noen av funnene.

9.2.1 Oversikt over utvalget

	Totalt	Prester					Diakoner				
		sendt	Sendt	Svar	u/ diak	Svar %	Svar % u/ diak	Sendt	Svar	m/ master	Svar %
Totalt	118	74	27	8	36 %	11 %	44	24	17	55 %	39 %

Utvalget utgjør 118 og det er 74 prester og 44 diakoner som har fått tilsendt spørreskjema. Totalt har 35 prester svart og 27 av dem har diakon i staben. Det er 24 diakoner som har svart og 17 har mastergrad. Det knytter seg usikkerhet til tallet om hvor mange skjemaet er sendt til, da ett bispedømme ikke har oppgitt hvor mange de sendte spørreskjema til i utgangspunktet. Utvalgets representasjon oppfylder uansett ikke kravene når det gjelder prestene. Det norske diakonforbund oppgir at det er cirka 27 diakoner med masterutdanning i menighetsstillinger. Selv om dette er upresist, er utvalgets representasjon innenfor kravet med tanke på å slutte fra et utvalg til en gruppe, eventuelt lage statistikk.

²⁰ Spørreundersøkelsen og følgebrevet ligger vedlagt

I den videre presentasjonen er det svarene fra diakoner med masterutdanning og prester som har diakon i stab som presenteres. Hvorvidt de diakonene som er i stab med prestene har masterutdanning eller prestene har utdanning fra før og etter år 2000, er uvisst.

Det har ikke kommet inn svar fra prester utdannet ved KUN. Jeg differensierer ikke på utdanningssted i gjennomgangen av den grunn. I hovedsak er det KUN som skiller seg merkbart ut. Siden ingen diakoner med mastergrad utdannet fra KUN er med i undersøkelsen, velger jeg å trekke inn et utvalg på tre diakoner med utdanningen fra KUN før 2005.

9.2.2 Påstander og spørsmålene

Utsagn og spørsmål som relateres til utdanning:

- 1 Masterutdanningen har gitt meg teoretisk kunnskap om samarbeid
- 2 Masterutdanningen fokuserte på tverrfaglig samarbeid i praksisperiodene
- 4 Kunnskap om samarbeid er med på å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i Den norske kirke»
- 5 Jeg kjenner til «Tjenesteordning for menighetsprester»
- 6 Jeg er jevnlig med på å planlegge gudstjenester sammen med presten(e)
- 7 Presten(e) i min stab har kunnskap via utdanning om diakoni
- 8 Presten(e) har kunnskap via utdanning om samarbeid?
- 14 Beskriv i korthet hva du mener med tverrfaglig samarbeid

Utsagn som relateres til tjenesteordningene:

- 5 Jeg kjenner til «Tjenesteordning for menighetsprester»
- 6 Jeg er jevnlig med på å planlegge gudstjenester sammen med presten(e)

Påstander som relateres til praksis:

- 3 Jeg nyttiggjør meg kunnskapen om samarbeid i min daglige stilling som diakon
- 9 Jeg tar initiativ overfor presten(e) til samarbeid om diakoni
- 10 Presten(e) og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om tidsavgrensede diakonale prosjekt
- 11 Presten(e) og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om kontinuerlige diakonale tiltak
- 12 Jeg diskuterer jevnlig diakonale utfordringer og spørsmål med presten(e)
- 13 Nevn ett eller flere områder du samarbeider med presten(e) om diakoni.

Spørsmål hentet fra StudData:

- 15 I hvilken grad har du fått utbytte av praktikumsstudiene på følgende områder?
 - 1 bred, generell kunnskap
 - 2 yrkesspesifikk kunnskap, trekkes inn i drøftingen
 - 3 kunnskap om planlegging og organisering
 - 4 innsikt i regler og bestemmelser
 - 5 evne til kritisk refleksjon og vurdering av eget arbeid
 - 6 kreativitet
 - 7 evnen til å arbeide under press
 - 8 praktiske ferdigheter
 - 9 evne til å jobbe selvstendig
 - 10 samarbeidsevner, trekkes inn i drøftingen
 - 11 evne til å ta initiativ, trekkes inn i drøftingen
 - 12 evne til personlig engasjement
 - 13 muntlig kommunikasjonsevne

- 14 skriftlig kommunikasjonsevne
- 15 toleranse, evne til å verdsette ulike synspunkter
- 16 lederevner, trekkes inn i drøftingen

Spørsmålene er gruppert ut i fra om de omhandler utdanning eller praksis, men de kan også grupperes basert på hvordan svarene fordeler seg. Dette vil jeg komme tilbake til senere.

9.2.3 Hvorfor grafer og hvordan lese grafene

Data fra StudData presenteres med grafer og derfor fant jeg det hensiktsmessig å benytte samme form.

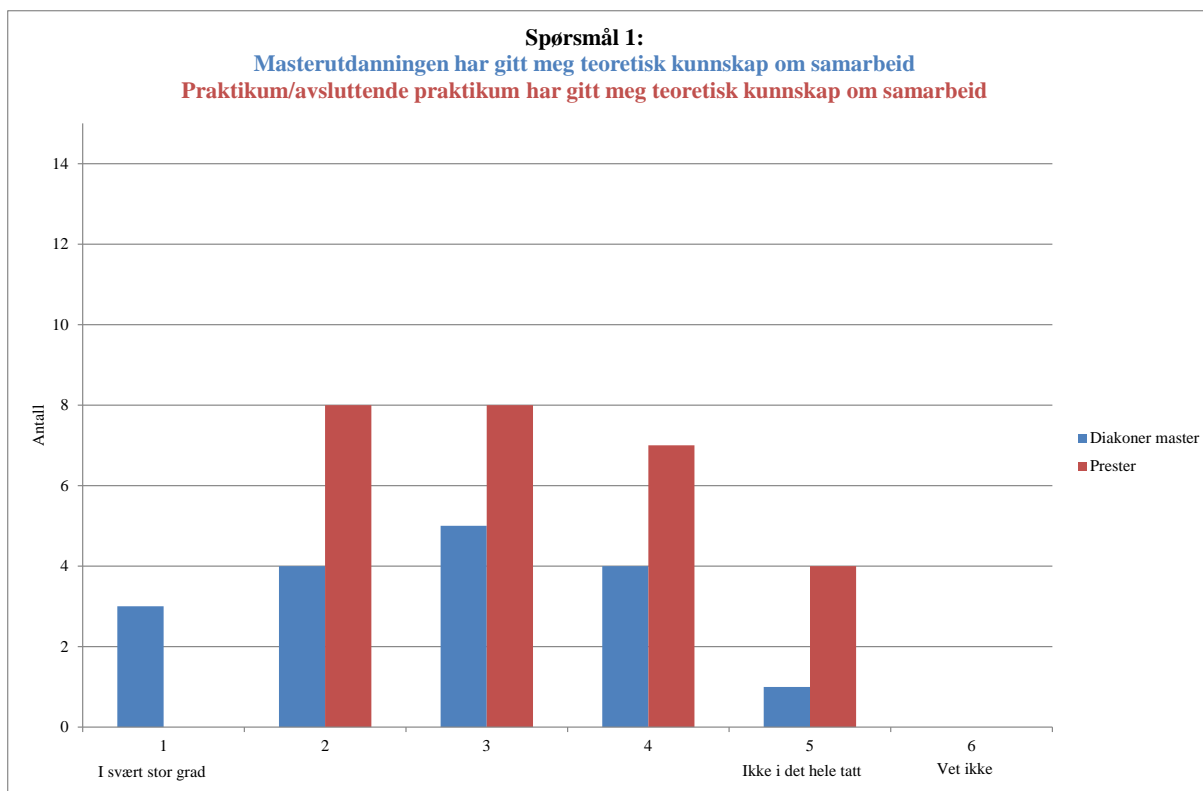
Grafens akser viser antall og svarskalaen fra 1 til 6 og leses med utgangspunkt i fordelingsform, det vil si om den er symmetrisk eller skjevfordelt (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:290). Når grafen har et tyngdepunkt over medianen mot ekstremt høye verdier, er det en positiv skjevfordeling. Det motsatte er et tyngdepunkt mot ekstremt lave verdier og fordelingen er negativt skjevfordelt.

9.3 Hva sier undersøkelsen

Det er spennende å systematisere data fra undersøkelsen for å få et bilde av en mulig sammenheng mellom utdanning og praksisfeltet. Ønsket om å øke kompetansen til diakonene med tanke på å øke samarbeidet om diakoni, var en av målsettingene da utdanningskravet ble satt til mastergradsnivå. Denne undersøkelsen har ikke sett generelt på kunnskaps økning, men spesielt på om samarbeidskunnskapene har økt og ført til mer samarbeid. Av fagplanene kan vi se at kunnskapstilfanget har økt med tanke på praktisk-kirkelige fag. Fokus her er om samarbeid og tverrfaglig samarbeid som teori og metode inngår i studiene.

Grafene kan leses ved å se på formen, slik tidligere nevnt. På et tidspunkt sorterte jeg svarene med utgangspunkt i om kurven var symmetrisk eller skjevfordelt. Det interessante ble dermed at spørsmålene knyttet til praksis er sammenfallende for begge grupper (3, 6, 9, 10, 11 og 12) og spørsmålene til utdanningene er sprikende (1, 2, 4, 5, 7, 8).

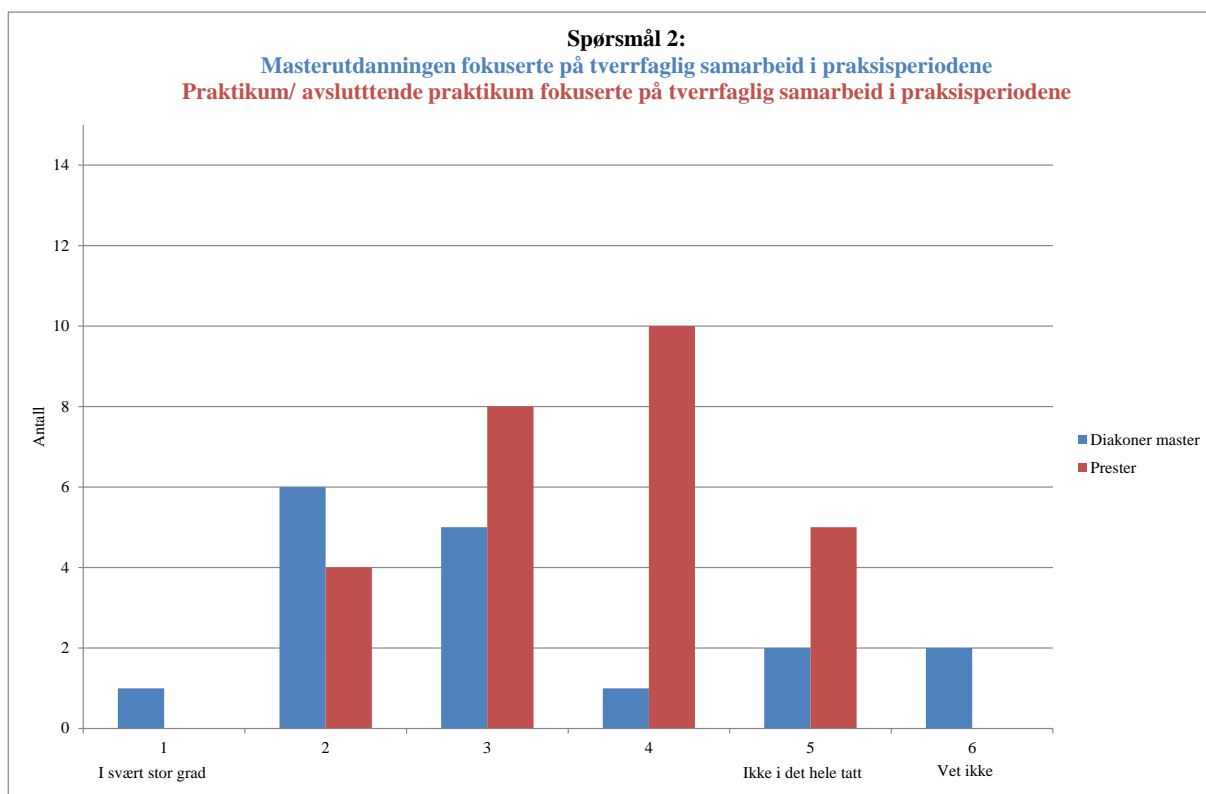
På bakgrunn av denne observasjonen velger jeg å presentere grafene 1,2 og 3, der 1 og 2 sier noe om teori og praksis i utdanningene og 3 sier noe om praksis i menighetene. De øvrige svarene ligger ved som vedlegg og trekkes inn i drøftingen.

Figur 1: Spørsmål 1

Det første spørsmålet handler om utdanningen har gitt kunnskap om samarbeid. Begge yrkesgruppene tyngdepunkt fordeler seg i midten på svaralternativ 2 til 4. Diakonene har tre svar på 1 og prestene har ingen. Diakonene har ett svar på 5 mens prestene har 4, men ingen oppgir «vet ikke» som svar. Diakonenes svar på første spørsmål har symmetrisk form, men for prestene er svarene negativt skjevfordelt (Fig.1). En tolkningsmulighet er at presteutdanningen i mindre grad enn diakoniutdanningen har gitt kunnskap om samarbeid, men flertallet oppgir at de har fått noe, men det har ikke vært fremtredende.

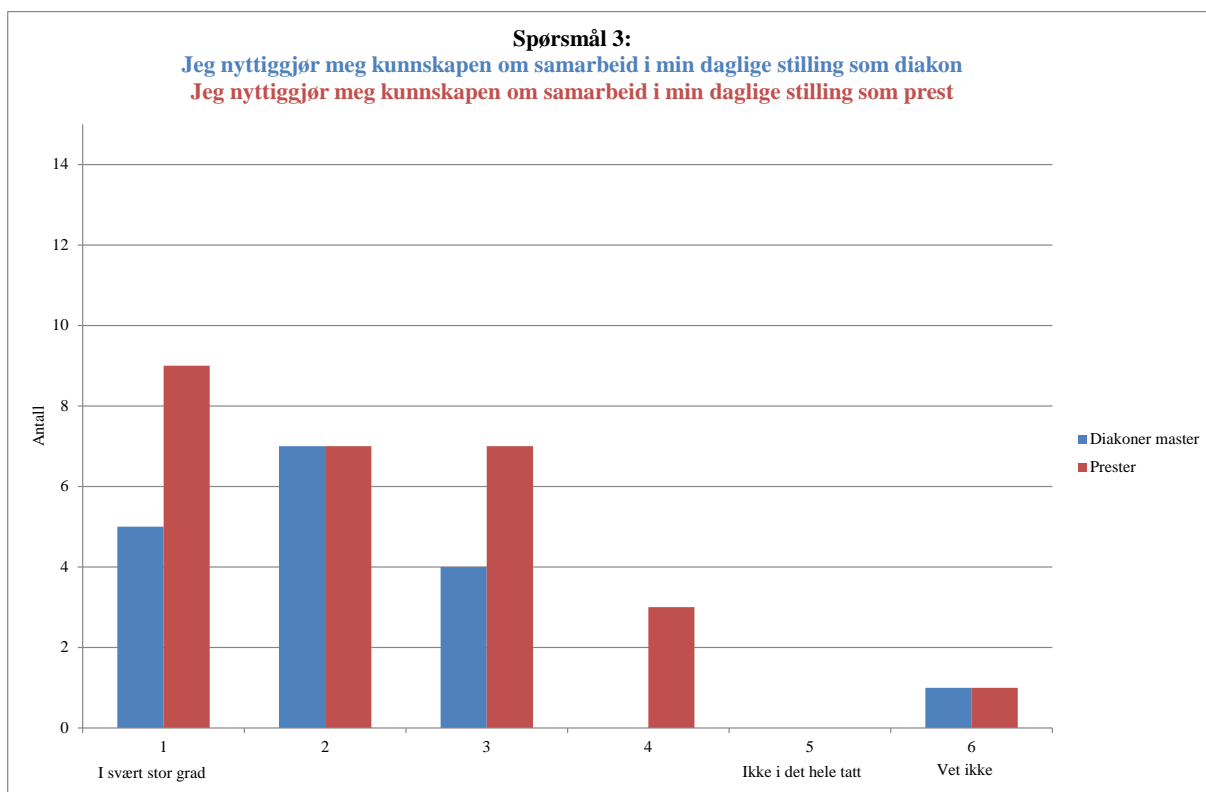
De diakonene som er utdannet ved KUN fordeler svarene sine positivt, mens prestene som ikke har diakon i staben har alle negativt skjevfordelt. Dette stemmer overens med gruppen over.

Figur 2: Spørsmål 2.

Det samme gjelder for prestene under spørsmål 2 som handler om tverrfaglig samarbeid og praksis, mens diakonenes svar har en positiv skjevfordeling (Fig2). Ved nærmere ettersyn viser det seg at prestene fordeler sine svar på skalaen fra 2-5, der flest svarer 4 og færrest svarer 2. Diakonene har flest svar på 2 og 3, men har også svar på 1 og 6 og bruker dermed hele skalaen. Tolkningen kan være at diakonenes praksis fokuserer mer på tverrfaglighet enn prestenes.

De diakonene som er utdannet ved KUN svarer alle i svært stor grad på dette spørsmålet. Prestene uten diakon i staben har en negativ skjevfordeling av svaret i likhet med gruppen over.

Figur 3: Spørsmål 3.

Oppsummering på spørsmål 3, som handler om samarbeid i det daglige arbeidet, viser at kurven er positivt skjevfordelt for begge profesjoner (Fig 3). Diakonene har med unntak av et svar på 6, alle svarene fordelt på 1-3. For prestenes del har de også flest svar fordelt på 1-3, men i tillegg er det tre svar på 4 og 1 på 6. Friteksten som diakoner og prester har skrevet i spørsmål 14, sier noe om hva denne kunnskapen er og gjengir at tverrfaglig samarbeid fordrer ulik kompetanse med gjensidig respekt for hverandre, som bidrar i planlegging, gjennomføring og evaluering av arbeidsoppgaven eller prosjektet. Resultatet antyder at samarbeid benyttes i stor grad av begge profesjoner i det daglige arbeidet.

Diakonene fra KUN svarer i svært stor grad på dette spørsmålet, der prestene uten diakon har en positiv skjevfordeling. Prestenes svar samsvarer med gruppen over, mens diakonenes svar er tydeligere positivt.

Oppsummering

Diakonene svarer at utdanning har i liten grad gitt dem kunnskap om samarbeid, der prestene svarer at de i mindre grad har fått kunnskap om samarbeid via utdanning.

Når det gjelder tverrfaglig fokus i praksis, svarer diakonene med en positivt skjevfordelt kurve og prestene svarer med en negativt skjevfordelt kurve.

Begge bruker samarbeidskunnskaper i praksis og diakoner og prester samarbeider om diakoni.

10 Drøfting

Her vil presentasjonen, det vil si resultatet av spørreundersøkelsen og empirien drøftes. Det interessante er hvordan diakoner og prester har opplevd at utdanningene fokuserer på samarbeid. Det neste er hvordan diakoner og prester omsetter dette i praksis.

I denne sammenhengen er det relevant å spørre om undersøkelsen har gitt svar på de spørsmålene problemstillingen reiser.

De fleste diakonene har avstand til egen utdanning på 2-4 år. Bachelorutdanningene som en del av diakonutdanningen, gir mulighet til å erverves seg yrkeserfaring før oppstart på masterstudier. Dette fanges ikke opp i undersøkelsen utover at noen har kommentert det i besvarelsen. De fleste prestene har noe lengre avstand til sin utdanning selv om de har tatt praktikum etter 2000. Det utgjør en avstand på 12 år og de fleste har da mer enn 10 års yrkeserfaring. En respondent har i så måte valgt å besvare alle spørsmålene på nummer 15 med «vet ikke». For at utvalget skulle fylle kravene om å ha mastergrad i diakoni og diakon i staben for prestene, ble kravet om 2-4 års avstand til utdanningen ikke fremsatt.

Undersøkelsens påstander om samarbeid mellom diakoner og prester om diakoni differensierer ikke tiltakene utover hvorvidt de er kontinuerlige eller avgrensede. Diakonidefinisjonene foretar en inndeling som knytter an til nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Spørsmål 13 som etterspør en konkretisering av samarbeidet mellom diakon og prest, fristiller informanten og ber ikke om at tiltakene systematiseres i henhold til diakonidefinisjonen. Undersøkelsen søker på denne måten å se på hvilken måte samarbeidet arter seg. Bildet av samarbeidet blir litt tilfeldig og ikke nødvendigvis representativt.

Undersøkelsen avdekker ikke hvorvidt diakoner og prester forstår samarbeidet som en måte å organisere arbeidet på eller med basis i tverrfaglig kunnskap, som en tenke- og tilnæringsmåte. Spørsmålet om å diskutere diakonale utfordringer har som siktemål å fange dette opp.

Sammenhengen mellom tjenesteordningene, utdanningene og samarbeid er belyst, samt hvordan dette arter seg i praksis. Undersøkelsen avdekker at samarbeidserfaringer er nødvendig i hverdagen, men at disse ikke er ervervet via utdanning. Spontane tilbakemeldinger fra respondentene er at tema er viktig og at utdanningene må tematisere dette i sterkere grad. Jeg siterer: «Her er det praksis som har lært meg viktigheten av tverrfaglig samarbeid og det å være bevisst på at presten er en del av staben og bare kan fungere når det samarbeides!»

10.1 Hypotesene fremsatt innledningsvis

Drøftingen vil foretas med utgangspunkt i tjenesteordningen og påstandene lansert innledningsvis i denne oppgaven. Tjenesteordningene er normative for begge tjenestene og slik jeg ser det, danner de grunnlaget for utdanningene. Tjenestenes karakter beskrives i

tjenesteordningene og utdanningene gir kunnskap og ferdigheter for å kunne utøve tjenesten i henhold til tjenesteordningene. For alle stillinger utarbeides det individuelle stillingsinstruksjoner, men disse er tuftet på tjenesteordningene.

10.1.1 Tjenesteordningen

I forhold til problemstillingen reflekterer tjenesteordningen for diakoner inn at praksis består av flere yrkesgrupper som diakonen skal samarbeide med. Den sier også noe om at diakonen skal lede det diakonale arbeidet og inngå i gudstjenestearbeidet under ledelse av forrettende prest. Diakonen leder menighetens diakonitjeneste og utføre den i samråd med ansatte og frivillige.

I prestenes tjenesteordning omtales samarbeid i § 2 d) og da er det i forhold til menighetsrådet og i relasjon til menighetsbyggende arbeid. I forhold til diakoner omhandles ikke dette perspektivet.

Et sentralt begrep i empowerment-teorien er makt sett i relasjon til avmakt. Tidligere er spørsmålet om myndige diakoner, det vil si yrkesidentitet og faglig tyngde, presentert som motmakt. Dersom tjenesteordningen skal være med å etablere denne faglige motmakten, synes den ikke å ha formuleringer som sikrer dette. Den holder fast på asymmetrien i relasjonen diakon og prest i og med at eventuell uenighet om gudstjenestens funksjoner diskuteres med arbeidsgiver. Diakonalfaglige perspektiver kan oppfattes som uenighet og menigheten nyter ikke godt av en myndig diakon.

Ingen av tjenesteordningene legger opp til at fagligheten kan utfylle hverandre, slik tverrfagligheten legger opp til. Dette poenget har verdi i relasjon til metoden «se-bedømme-handle». Ved å forsterke asymmetrien rundt ledesspørsmålet, fratas diakon og prest muligheten til å se sammen, bruke felles faglighet til å bedømme og så handle. Når asymmetrien minsker, blir fokus menigheten og diakoniplanen og ikke «Hvem har siste ordet?». Spørreundersøkelsen etterspør lederevner, men ikke kunnskap om ledelse i spørsmål 15-16 om lederevne, 15-17 om å ta ansvar og å fatte beslutninger, 15-11 og 9 om å ta initiativ. Gjennomgangen av svarene viser en positiv skjevfordeling både for diakoner og prestene. Begge er seg sitt lederansvar bevisst, men ikke i en tverrfaglig relasjon. Ledelsesaspektet synes å springe ut av profesjons- og rettighetstenkningen og ikke ut fra ideen om «fellesskap av tjenester».

Dette leder visere til begrepene makt og myndighet. Refleksjonen må fokusere på å utjevne maktbalansen og ikke å forskyve den. Slik jeg ser det kan forskjellige faglig ståsted oppfattes som konflikter og ikke som perspektiver som kan bidra til valg i forhold til praksis. I spørsmål 15-15 bes informantene vurdere utdanningenes betydning av toleranse og evne til å verdsette ulike synspunkter. Både diakon og prest svarer overveldende positivt. Slik jeg forstår dette svaret kan det tas til inntekt for å gi rom for et samarbeid som tar begge faglighet på alvor. Sagt på en annen måte innebærer det å være med på å påvirke resultatet, rotfestet i egen faglighet, lyttende til andres, basert på visjonene slik de fremstilles i «Plan for diakoni i DNK».

Det er som fellesskap at helheten ivaretas. Communio-teologien med utgangspunkt i Paulus sin tekst om kroppen og at alle lemmene er viktige utfordrer tjenesteordningene. Hvordan kan helheten ivaretas med to så forskjellige tjenesteordninger? Gjennomgangen viser at diakonenes tjenesteordning er tuftet på et annet tjenestegrunnlag enn prestenes. Utfordringen blir om tjenesteordningene må sees under ett. For prestenes del vil det innebære en revisjon av tjenesteordningen som reflekterer Kirkemøtevedtaket om fellesskap av tjenester.

Når det har vært mulig å finne løsninger for en felles praktisk-kirkelig-utdanning, slik som ved KUN, så blir spørsmålet om det lar seg gjøre å la tanken om «fellesskap av tjenester» rotfestes i begge tjenesteordningene.

10.1.2 Hypotese 1: Diakonutdanningen fokuserer på samarbeid

MF og KUN har begge profesjoner knyttet til sine institusjoner. MF har et overordnet fokus på samarbeid og tverrfaglighet, men i beskrivelsene av fagene trer perspektivet ikke tydelig frem. Det gjelder i emnebeskrivelse, praksisintroduksjon og gjennomføring, samt litteratur. På dette punktet skiller KUN seg merkbart ut i og med at alle fagene beskrives og forstås tverrfaglig og praksisnært.

DHS er rotfestet i tverrfagligheten i og med bachelorutdanningene. Tematikken aktualiseres ikke inn i masterprogrammet for diakoni i relasjon til diakon og prest. Uansett hvor myndig, eller tverrfaglig profesjonsutdanningen er forutfor diakonutdanningen, blir det utfordrende å bruke dette når kunnskapen om prestenes faglighet er minimal. Så også når utdanningen ikke legger opp til å utfordre arenaer til samarbeid. Studiet gir solid yrkesspesifikk kompetanse. Emnet «Kirkelig ledelse» er valgfritt.

Spørreundersøkelsen konkluderer med at diakonene kjenner bedre til prestenes tjenesteordning enn omvendt. Men svarene fordeler seg rimelig jevnt rundt midten av aksene. Dette stemmer godt med funnene fra utdanningene, for dersom tjenesteordningene er oppført er det for egen profesjon. PTS har oppført alle tjenesteordninger og KUN har fokus på alle utdanningene.

De spørsmålene som belyser denne påstanden er nummer 1 om teoretisk kunnskap, 15-2 om yrkesspikk kompetanse, 15-3 om planlegging og organisering, 15-10 om samarbeidsevner, 15-11 om initiativ, 15-15 om toleranse, 15-17 om ansvar og beslutninger. Svarene gitt av 17 diakoner viser en positiv skjevfordeling. Utdanningenes tematisering av samarbeid vurderes av informantene mer positivt når samarbeidskunnskapene spesifiseres og differensieres slik som under spørsmålene 15-2 og så videre. Ved å se på svarene gitt av studentene ved KUN stemmer disse overens med unntak av to svar som er symmetriske.

Drøftingen av disse funnene kan muligens bidra til en bedre diakonutdanning med tydeligere fokus på tverrfaglig samarbeid.

Empowerment-teori handler om myndiggjøring og gjennomgangen viser at utdanningen ikke nevneverdig tematiserer samarbeidskunnskaper og dermed unnlater å myndiggjøre diakonene.

De diakonalfaglige, teologiske og ekklesiologiske kunnskapene er solid, men det vektlegges ikke kunnskap som kan hjelpe diakonene til, sammen med prestene, å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i DNK». Asymmetrien i å etablere fagkompetanse som motmakt utfordres i liten grad, slik jeg leser denne undersøkelsen. Communio-ekklesiologien utfordrer ikke bare til å tenke «Felleskap av tjenester», men også å ta utgangspunkt i sentrum i evangeliet.

Hva er å forstå som sentrum i evangeliet? Er det nådemiddelforvaltningen eller er det evangeliet i handling, uttrykt gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet, eller er dette to sider av samme sak? Ved å tenke at diakonidefinisjonen er sentrum i evangeliet må praksis ta utgangspunkt i dette sentrum, der diakon og prest må forme rollen og handlingene der etter. Rollen og handlingene formes ikke etter hierarkiske prinsipper, men basert på oppdraget gitt alle av Den treenige gud til nåde og oppreisning for alle mennesker.

Ved å ha kunnskap om samarbeid som teori til å reflektere over arbeidet vil muligens asymmetrien lydighet og ulydighet også utfordres. Sentrum i evangeliet handler om vern om skaperverket og kamp for rettferdighet og på hvilken måte utfordres den lokale menighet av dette? Mangel på kunnskap om samarbeid og tverrfaglighet kan være til hinder for å se og bedømme hva som krenker rettferdigheten og skaperverket. Dette kritiske blikket er krevende og kollegafellesskapet vil være, etter min vurdering, avgjørende for å ta til orde for kompliserte og kanskje usynlige utfordringer. Teoriene om samarbeid fastholder at de som inngår i samarbeidet har ansvar for helheten og sluttresultatet, og den forståelsen vil innebære et kollegafellesskap som kan løfte sammen.

10.1.3 Hypotese 2: Presteutdanningen fokuserer ikke på samarbeid

Gjennomgangen av studieplanene viser at dette ikke stemmer, men tematiseringen av samarbeid gjennom utdanningen er minimal. MHS og PTS skiller seg ut fra MF, men også i denne sammenhengen er det KUN som har samarbeid som et gjennomgripende perspektiv i utdanningen.

I og med at studenter med forskjellig profesjonsutdanning har tatt diakoniutdanning sammen har egen yrkesidentitet og rolle vært en viktig del av og blitt debattert i undervisningen. Det har satt tverrfaglighet og nødvendigheten av innsikt overfor andres faglighet på dagsordenen. Perspektivet om tverrfaglighet har vært til stede som teoretisk tilfang, konkret erfaring og ressurs i og med den sammensatte studentgruppen. Tverrfaglighet rettet mot prester har derimot ikke vært like tydelig i relasjon til yrkesutøvelse og kirkelig praksis, men tydeligere akademisk sett.

Presteutdanningen er tverrfaglig, men på en annen måte. Da er det snakk om forskjellige teoretiske fagfelt, som gir tolkningsrammer for teologien og presteutdanningen. I og med at sosialiseringen til presterollen frem til 1999²¹ kun skjedde i dialog med prester, stod det i stor

²¹ KUN tok opp studenter til praktisk kirkelig utdanning der diakoner og prester hadde fellesundervisning i tillegg til yrkesspesifikk undervisning.

kontrast til diakoners sosialisering til yrkesrollen. Den skjedde i påvirkning og samhandling med andre profesjoner.

Svarene fra spørreundersøkelsens viser at kunnskap om samarbeid tematiseres i liten grad. Prestene sier seg, i større grad, uenig i påstanden om at samarbeidskunnskaper inngår i studiet (Fig 1), men det betyr ikke at det er totalt fraværende.

Jeg har trukket frem noen av spørsmålene fra spørsmål 15 for å kunne innholdsbestemme hva kunnskap om samarbeid er. I den forbindelse svarer prestene positivt skjevfordelt på om utdanningen har gitt dem kunnskap om yrkesspikk kompetanse (15-2), planlegging og organisering (15-3), samarbeidsevner (15-10), initiativ (15-11), toleranse (15-15) og ansvar (15-17). Dette samstemmer ikke med kurven under spørsmål 1 (Fig.1). Utdanningenes tematisering av samarbeid fremstår mer positivt når kunnskap om samarbeid spesifiseres.

Samarbeidskunnskaper kan forstås som en nødvendighet for å ta på alvor tenkningen om «fellesskap av tjenester», slik det fremkommer i teorikapittelet. Dersom yrkesidentiteten bygges opp rundt bevisstheten om at flere yrkesgrupper har ansvar for praksis, i denne sammenhengen gudstjenesten og hvordan vi er kirke, er det avgjørende å tematisere samarbeid. Gjennomgangen synes å anta at fravær av teoretisk kunnskap om samarbeid fører til samarbeid forstått som en måte å organisere arbeidet på. Perspektivene som trekkes frem knyttet til tverrfaglighet om at det er en tenke- og tilnæringsmåte utelukkes.

Dette perspektivet utfordrer presteutdanningen, slik jeg ser det, i forhold til å innlemme andre faggrupper. Tjenesteordningen er med på å fastholde presten som leder for gudstjenesten og til dels menighetsarbeidet. Communio-ekklesiologien med tenkningen og argumentasjonen knyttet til fellesskap av tjenester må i så måte reflekteres inn i utdanningene. Jeg vil påstå at det er viktig å reflektere dette inn i presteutdanningen, da det handler om asymmetrien i rollene. Rollene forstås som at en står under ledelse av den andre og det er presten som leder diakonen. Det faktum at tjenesteordningen fastholder diakonen som leder for diakonien, utfordrer asymmetrien.

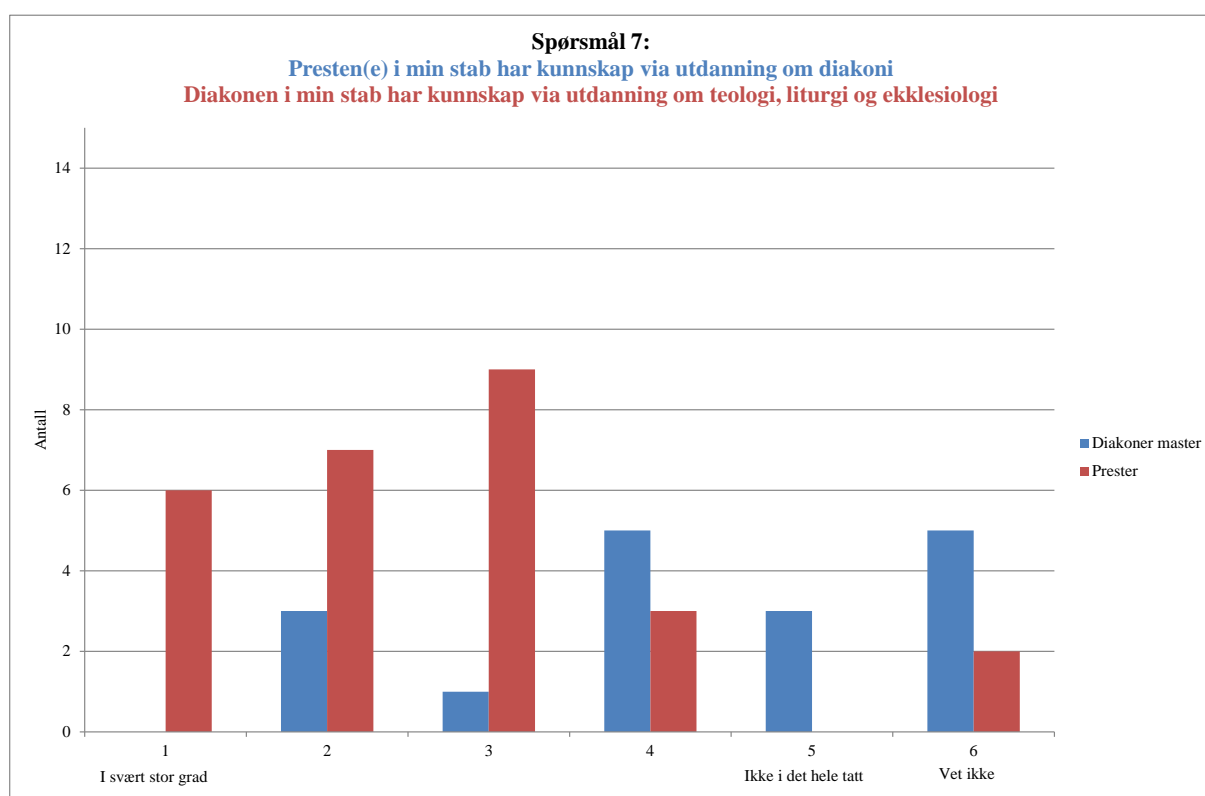
Samarbeidet finner sted innenfor et sosialt system eller en organisasjon. Dennes strukturer og ressurser influerer på hvordan samarbeidet arter seg skriver Lauvås (2004:83). Den norske kirke har flere sosiale systemer som for eksempel menigheten, embetsverket med geistlige og leke ansatte, rådsstrukturen og frivillige. Veldig forenklet vil jeg påstå at disse systemene tenderer å hemme tverrfaglig samarbeid. Kirken har to ledelseslinjer, den ene representeres av biskopene, den andre av kirkevergene og de har hver for seg arbeidsgiveransvar for henholdsvis prestene og diakonene. For å ivareta en organisatorisk helhet heter det at biskopene har tilsynsansvar for begge yrkesgruppene (§1 i tjenesteordning for biskoper). Videre oppfattes gjerne presten å være satt over menigheten slik tidligere kommentert, ved at de representerer staten. Gjennom kallet kommer de tradisjonelt «nærmere» Gud, sosiologisk kan det sies at de kommer nærmere Kongen. Med andre ord, de står nærmere maktens sentrum både teologisk og sosiologisk. Dermed blir det utfordrende å tenke et fellesskap av

tjenester og tverrfaglig samarbeid, for å virkeliggjøre «Plan for diakoni» som et felles anliggende for prester og diakoner.

10.1.4 Hypotese 3: Minimal kunnskap og kjennskap hos diakoner om presters kvalifikasjoner om diakoni og prester formelle kompetanse

Gjennomgangen av studieplanene viser at prestenes kvalifikasjoner om diakoni, der det ikke utdannes diakoner parallelt, ikke er sakssvarende med slik diakoni forstås i «Plan for diakoni i DNK». Den formelle kompetansen i henhold til tjenesteordningen er solid, viser gjennomgangen.

Grafene som her presenteres gjelder for hypotese 4 også.

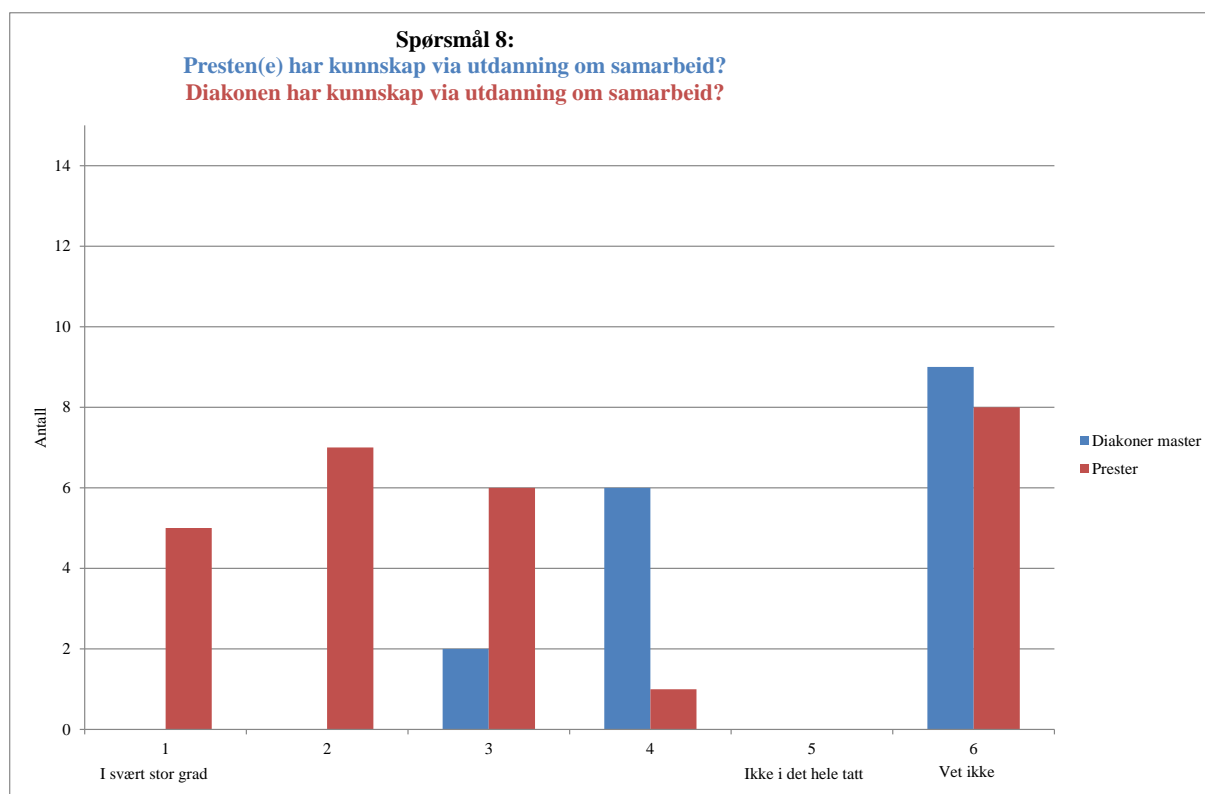
Figur 4: Spørsmål 7.

Når det gjelder svarene, gitt av diakoner om presters kunnskap om diakoni via utdanning (Sp.7), svarer 5 at de ikke vet, men kurven er negativt skjevfordelt og svarene tenderer mot «ikke i det hele tatt», hvilket indikerer at diakonene mener at prester har lite kunnskap om diakoni (Fig 4).

Spørsmål 5 handler om å kjenne til tjenesteordningen for motsatt yrkesgruppe. Diakonenes svar, slik kurven viser, er symmetrisk med en liten tendens til positiv skjevfordeling. Det vil si

at de har kjennskap til presters formelle kompetanse. Undersøkelsen stiller ikke spørsmål knyttet til mer nyansert fagkunnskap.

Spørsmål 8 (Fig.5) etterspør om diakonene mener at prestene har kunnskap om samarbeid. Kurven avdekker en negativ skjevfordeling. Det er verdt å legge merke til at den største svargruppen svarer «vet ikke».

Figur 5: Spørsmål 8.

Antagelsen om at prester har liten kunnskap om diakoni utover at det handler om sjelesorg og sykebesøk, stemmer. Prestene har liten kunnskap og kjennskap til diakoni og diakonene deler denne oppfatning også.

Dette siste blir utfordrende sett i lys av samarbeid og tverrfaglighet. Dersom diakoner tenker at prester ikke kan noe om diakoni, hvorfor skal de da samarbeide? Sett i lys av rolleteori, motmakt i form av kunnskap og asymmetri knyttet til lederansvar, utfordres diakonene i sin yrkesidentitet på dette punktet. Det er lett å si at prestene stenger for samarbeid, men hva om det er diakonene som ikke åpner for samarbeid? Sett i lys av hvem som besitter makten til å definere hva som er kirkens oppdrag, er det viktig for diakonene å samarbeide med prestene uavhengig av hva prestene kan om diakoni. Sett i lys av metoden «se-bedømme-handle» er den utfordrende for diakonene med tanke på å innlemme prestene med deres faglighet.

Teologenes faglighet, slik teorien om at tverrfaglighet presenteres tidligere i denne oppgaven, utfordrer spesialistene til å se til siden innenfor egen faglighet og sammen ta ansvar for resultatet, utfordrer diakonene og diakoniutdanningen slik jeg tolker svarene.

Undersøkelsen viser at diakoner tar initiativ til samarbeid og faglige diskusjoner (Sp 9 og 12).

10.1.5 Hypotese 4: Minimal kunnskap og kjennskap hos prester om diakoni og diakoners formelle kompetanse

Studieplanenes gjennomgang viser at prester der det ikke utdannes diakoner parallelt, har liten kunnskap og kjennskap til diakoners formelle kompetanse.

Undersøkelsen viser for prestenes del at når det gjelder kjennskap til diakonens tjenesteordning (Sp 5), er grafen symmetrisk, men med en liten overvekt mot en negativ skjevfordeling. Dette samsvarer med utdanningene for prest.

Prestene svarer positivt skjevfordelt når det handler om diakonenes kunnskap om teologi, liturgi og ekklesiologi. Svaret kan tas til inntekt for at prestene anser diakonene for å inneha grundig fagkompetanse og anses for å være myndige fagpersoner (Fig 4).

Spørsmål 8 (Fig 5) ber prestene uttale seg om diakonene har kunnskap om samarbeid, og svarkurven er positivt skjevfordelt. Det er verdt å merke seg at flest svarer «vet ikke» på spørsmålet. Det kan se ut som om prestene enten vet eller ikke vet noe om diakonutdanningen.

Prester har ikke minimal kunnskap om diakoners formelle kompetanse viser undersøkelsen, men via utdanning har de det, viser gjennomgangen i denne oppgaven.

Rolleforståelsen til prester om diakoner, er solid slik det fremkommer i denne undersøkelsen. Dette til tross for at utdanningen ikke fokuserer nevneverdig på å gi kunnskap om diakoners kompetanse.

Sett i lys av KUN sin tenkning rundt roller og yrkesidentitet synes dette å stemme også for prester som ikke er utdannet i en tverrfaglig kontekst. De får en solid yrkesidentitet og antar at diakonene får det samme. Hvorvidt diakonenes kompetanse etterspørres i samarbeidet er uvisst. Det kan godt være at presters bevissthet om diakoners faglighet ikke er med å forskyve asymmetrien i den hierarkiske tjenestestrukturen.

På spørsmål om prester tar initiativ til å diskutere diakonale utfordringer og til å ta initiativ til samarbeid er svarene positivt skjevfordelt. Det å diskutere og å ta initiativ til samarbeid knytter an til jevnbyrdighet og tverrfaglighet slik det uttrykkes i teoriene. Slik jeg forstår svarene handler det om at praksis fordrer samarbeid og utdanningene må tematisere det.

Sett i lys av svarene som er gitt på friteksten i spørsmål 14 om hvordan den enkelte forstår tverrfagligsamarbeid inneholder alle svarene perspektivet om at tverrfaglighet handler om en tanke- og en tilnæringsmåte. Dette korresponderer med empowerment-teori og communio-

ekklesemiologi. Pragmatikken råder i praksis går det kanskje an å konkludere med, der hierarkiet og prinsippene rår grunnen i tjenesteordningene og til en viss grad i utdanningene.

10.1.6 Hypotese 5: Minimal fokus på tverrfaglig samarbeid mellom prester og diakoner i praksis

Dette punktet handler om praksis i utdanningen og slik praksis arter seg i menighetene når det handler om samarbeid mellom diakoner og prester om diakoni.

10.1.6.1 Praksis under utdanning

Gjennomgangen viser at praksisperiodene er organisert nesten likt for diakoner og prester. Prester må ha praksis ved en institusjon med tanke på sjelesorg og forøvrig er fokus på lovpålagte oppgaven knyttet til gudstjeneste, dåp, konfirmasjon, vigsler og begravelser. I utgangspunktet viser dette en klart definerer yrkesrolle der oppgavene kommer til presten.

Praksis for diakonene fokuserer på diakonalt arbeid i henhold til «Plan for diakoni i DNK». Færre ting er lovpålagt, eller tydelig definert, men tydelig nok med utgangspunkt i planen og tjenesteordningen.

TF sin diakonpraksis har to institusjonspraksiser og en menighetspraksis. Praksis er veiledet, men det tverrfaglige aspektet kommer ikke tydelig frem. Sett i lys av at praksis og sjelesorg er fag både diakonene og prestene har benyttes ikke denne arenaen til tverrfaglig samhandling. Det å skulle etablere en arena for tverrfaglighet utfordrer muligens asymmetrien og maktbalansen i henhold til empowerment-teorien. Ved å fokusere på avmaktsposisjonen, som i denne sammenhengen kan forstås at praksis ikke er en felles arene med jevnbyrdige posisjoner, må praksis endres. Hva skjer når prest og diakon blir sendt ut i menighetspraksis sammen?

DHS har 2 perioder med veiledet praksis. Praksis gjennomføres i menighet eller institusjon/ organisasjon for å bli kjent med diakonalt arbeid. En uke fokuserer på liturgiske oppgaver i henhold til tjenesteordningen. Tenkningen i begrepet «fellesskap av tjenester» utfordrer også i denne sammenhengen. Ikke minst med tanke på at institusjonen ikke utdanner andre kirkelige yrkesgrupper. Målsettingen for menighetspraksis kan med fordel preges av å skulle gjøre seg erfaringer med utgangspunkt i *communio*-ekklesemiologi og KM-vedtaket 9/11. Da vil utdanningen utfordre praksisfeltet, til å reflektere over implikasjonen ved et vedtak fattet av Kirkemøtet. Samtidig vil studentene bli gjort oppmerksomme på utfordringene med tanke på rolleforståelse, makt og tverrfaglig samarbeid. Med dette for øyet stilles det krav til hvor praksis skjer. Er det mulig å ha praksis slik at studenten får gode erfaringer som er med på å skape en myndig diakon?

KUN sin praksis er veiledet og yrkesspesifikk, men oppsummering av praksiserfaringer skjer i fellesskap mellom diakon og prest. Det tverrfaglige er premissleverandør både i teori og i praksis, slik jeg ser det. Dette gjelder også for prestenes praksis ved KUN.

PTS har praksis i bolker og ikke sammenhengende. Visjonene er at praksiserfaringene skal bli gjenstand for faglig refleksjon i undervisningen. Dette anliggende er spennende med

utgangspunkt i teoritilfanget i denne oppgaven og tjenesteordningene. Det tverrfaglige presisere ikke nevneverdig, men alle tjenesteordning står oppført på litteraturlisten og kan reflekteres inn i undervisningen. I sammenheng med utformingen av rollen trekkes det frem at den skal formes på bakgrunn av de overordnede perspektivene, som jeg tenker med fordel kan være hentet fra ekklesiologi med «fellesskap av tjenester», empowerment og samarbeid. Hvis de i denne sammenhengen mener det perspektivet som lanseres innledningsvis i studieplanen der det heter at kunnskap om medarbeidere, ferdigheter i samarbeid og konfliktløsning inngår i kravet, så utfordres dette av metoden «Se-bedømme-handle».

MF har praksis lagt til 6. og 12.semester. Praksis er veiledet og noe av undervisningen knyttet til gudstjenesten er felles for prest og diakon. Det er usikkert om praksiserfaringer fra institusjon og menighet oppsummeres sammen eller om de gjennomføres sammen? De perspektivene som lanseres i teorikapittelet i denne oppgaven, utfordres MF til å innarbeide muligheten som ligger i å utfordre maktbalansen og til hva det vil si å jobbe tverrfaglig som prest og diakon i menighet. Målet må være å bli en tydeligere kirke i henhold til ny diakonidefinisjon.

MHS har veiledet praksis, men den fokuserer ikke på tverrfaglighet, samarbeid eller plan for diakoni. Diakoni forstås som sjelesorg. Selv om utdanningens fokus er misjonærtjeneste, utdannes det også prester til norsk menighetsvirksomhet. Prinsipper om tverrfaglighet, myndige profesjoner og samarbeid har verdi i flere kontekster enn en norsk menighetsvirksomhet. Våre søsterkirker har vist oss dette, ikke minst med tanke på å reflektere over sentrum i en relasjon og hvem som besitter makten og hvordan dette påvirker samarbeid.

Teoritilfanget i denne oppgaven utfordrer programmet VTP. Hvordan utfordres den av begrepet «fellesskap av tjenester»? Det faktum at prestene knyttes til et bispedømme og har oppfølging som en utvalgt tjenestegruppe er ikke i tråd med tenkningen i «fellesskap av tjenester». Slik sett opprettholdes asymmetrien og biskopenes arbeidsgiveransvar og tilsynsansvar blandes. Med relasjonen prest og biskop etableres et sentrum som diakonene ikke er delaktige i og eller retttere sagt det etableres en kategori som deler viss kjennetegn og har klare grenser, slik Hegstad referer Hiberts begrep «bounded sets» «Centered sets» fordrer et sentrum som bestemmende for en kategori.

I forlengelsen av dette er tanken om at det er menigheten som har studenten i praksis og ikke veilederen, en konsekvens som implementerer teoriene om felleskap av tjenester og tverrfaglighet på alvor.

10.1.6.2 I menighet

Problemstillingen reiser spørsmålet om hvilken grad og hvordan samarbeidet mellom diakon og prest er i praksis. Spørreundersøkelsen svarer positivt på at det foregår samarbeid mellom diakoner og prester om diakoni.

Det er spørsmålene 6, 9-12 og 13 med fritekst som svarer på dette. Alle svarene har en positiv skjevfordelt kurve og alle diakonene og prestene har svart konkret på spørsmålet om

samarbeidstiltak. Det diakonale arbeidet retter seg mot de to første kategoriene til Engel og ikke mot marginaliserte. Grunnen til at tiltakene i hovedsak retter seg mot en eldre kirkevant generasjon og en mellomgenerasjon som er litt mer perifer til kirken kan forklares med ressursknapphet mer enn utdanningsstrukturene eller tjenesteordningene. Mengden tjenesteoppgaver og pålagte tjenester kan hindre samarbeid om diakoni. Både diakonen og prester kan se utfordringer og bringer dem inn i staben, men staben som tverrfaglig gruppe har ikke tid til å gripe utfordringene, ikke engang på tankestadiet.

På spørsmålet om samarbeid virkeliggjør plan for diakoni (Sp 4), har begge gruppene en positiv skjevfordeling. Svarene kan tolkes dit hen at planen fordrer samarbeid som kan tas til inntekt for at de kjenner planens fokusering på samarbeid. Prestene legger derimot for dagen en svarcurve som er tilnærmet symmetrisk og som dermed kan tolkes dit hen at de også besitter denne kunnskapen.

Friteksten i spørsmål 13 kan systematiseres slik og viser at det er betydelig samarbeid om diakoni i praksis.

Tabell 1: Presentasjon av spørsmål 13.

Tiltak	Diakon	Prest
Fellesskap	19	11
Gudstjeneste	21	23
Konfirmanter	11	8
Sorg	11	14
Institusjonsoppfølging	5	10
Sjelesorg	2	4
Krise/Ulykke	3	1
Marginaliserte	0	5
Trosopplæring	2	9

Med utgangspunkt i litteraturen om samarbeid utfordres disse funnene av innspillet om hvordan forstå samarbeid. Er det å forstå mer på organisasjonsplan og ikke med basis i tverrfaglig kunnskap der tenke- og tilnæringsmåte er viktige begreper? Når tverrfaglighet er en tenke- og tilnæringsmåte, utfordres den enkelte til å reflektere over tiltak og hvordan praksis utøves. Sagt på en annen måte handler det ikke først og fremst om å få jobben gjort, men finne ut hvilken jobb som skal gjøres og eventuelt om det er andre jobber som skal gjøres, men som ikke har hatt fokus eller fått oppmerksomhet. Dette peker mot utfordringene som handler om kompleksitet slik diakonidefinisjonen uttrykker det. En ting er å samarbeide om fellesskapsbyggende tiltak slik det har vært tradisjon for å gjøre i en menighet. Noe helt annet er det å bruke fagkunnskapen til å se hvem det er som ikke trekkes inn i fellesskapet, dernest vurdere hva det kan skyldes, for så å skulle handle. Da kan diakon og prest avdekke et tomrom, og videre være opptatt av sluttresultatet mer enn av egen posisjonering. Med

utgangspunkt i undersøkelsen kan det synes som om tomrommet er de to siste punktene i «Plan for diakoni i DNK». Teorien sier at tverrfagligheten søker å se til siden i sirkelen for å finne løsninger. Dette taler for mer kunnskap om samarbeid og tverrfaglig samarbeid.

Denne innsikten og det å besitte teoretisk kunnskap om samarbeid kan bidra til å se praksisfeltet med nye øyne og til å endre tiltakene. Ikke sjelden kan teoretisk kunnskap når det er snakk om praksis, nedvurderes. I møte med praksisfeltet er det handling som teller og ikke refleksjon og teoretisering.

Et annet perspektiv, hentet fra empowerment, etterspør hvem det er som beskriver praksis og slik sett setter agendaen. Denne gjennomgangen utfordrer både diakon og prest til å beskrive virkeligheten. Poenget er ikke å underbygge en faglig asymmetri, men å bygge tverrfaglighet.

11 Konklusjon

Hva har økt formell kompetanse ført til med tanke på å nå visjonene i «Plan for diakoni i DNK»?

På bakgrunn av spørreundersøkelsen vil det ikke bli laget en statistikk som baserer seg på et utvalg som kan si noe om en gruppe. Med tanke på antall diakoner som har svar er det høy nok svarprosent, men siden det ikke har vært mulig å operere med eksakte tall på antall diakoner med mastergrad ansatt i stillinger, er usikkerheten og unøyaktigheten for høy. For prestenes del er gruppen for liten til at den kan representere en gruppe eller funnene kan generaliseres.

Spørreundersøkelsen har gitt svar på om utdanningene fokuserer på samarbeid og tverrfaglig samarbeid. Dette sett i sammenheng med gjennomgangen av studieplanene og tjenesteordningen viser at samarbeid og tverrfaglig samarbeid nesten ikke har fokus i løpet av utdanningene. Bildet har noen nyanser. KUN passer ikke i denne oppsummeringen og MF stiller med et bedre utgangspunkt enn TF, MHS og DHS.

Den logiske konsekvensen av at samarbeid og tverrfaglig samarbeid nesten er fraværende i utdanningene, ville være at diakoner og prester ikke samarbeider i praksis. Undersøkelsen viser det motsatte. Diakoner og prester deltar i planlegging, gjennomføring og evaluering av gudstjenester. De samarbeider om fellesskapsbyggende arbeid, om konfirmantarbeid, rusforebyggende tiltak, sjelesorg, Kirkens Nødhjelps fasteaksjon med fokus på rettferdighet og vern om skaperverket og sorgarbeid for å nevne noe.

Undersøkelsen viser også at diakoner og prester besitter fagkunnskap og forståelse for hva tverrfaglig samarbeid er.

Dette er områder som vi som kirke bare kan bli bedre på og da handler det om strukturer (tjenesteordninger og utdanninger) og midler i det videre arbeidet, slik Kirkemøtet oppfordrer til å få flere diakonstillinger

Triangulering er et begrep fra metodekapittelet. Med utgangspunkt i en trekant kan diakonen og presten få hver sitt hjørne. I henhold til denne oppgaven kan det tredje hjørnet henholdsvis byttes ut med tjenesteordningene og utdanningene. Alle sidene i trekanten påvirker hverandre og resultatet er avhengig av at likebeinetheten i trekanten opprettholdes. Det skal ikke bli en rettvinklet trekant slik det er nå, er min påstand. Slik jeg ser det ivaretas likebeinetheten når *communio*-ekklesiologien med begrepet «fellesskap av tjenester», tverrfaglighet og empowerment utfordrer tjenesteordningene og utdanningene.

LWF sitt hefte «Diakoni i kontekst» lanserer begrepet «Diapraksis». I så måte utfordres kirken til en praksis som lever etter visjonene i «Plan for diakoni i DNK».

Slik sette passer det å runde av med sitatet om at «det er når kunnskap deles at fellesskapet styrkes og gis kraft til å møte krevende utfordringer» (Nordstokke 2009:81).

12 Litteraturliste

Askheim, Ole Petter og Starrin, Bengt (red) (2010): *Empowerment i teori og praksis*. Gyldendal Norsk Forlag AS 2007

Bibelen, Det norske bibelselskap 1978

Bientie, Bierna Leine (2007a): «Frode Fjellheim går nye veier: Joik i liturgien – en mulig umulighet» I: *Kirke i kultur og kontekst, praktisk kirkelig årbok 2007*, Red Stephen Sirris, KUN

Bientie, Bierna Leine og Hetta, Ole Mathis (2007b): «Kirken delaktig i fornorskning av samene», I: *Solsang*

Bispemøtet 03/10 – Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster, URL: <http://www.kirken.no/?event=DoLink&famID=117620> (lest 3.mai 2012)

Det praktisk teologiske seminar 2012: Studieplan, URL: <http://www.tf.uio.no/praktikum/studier/StudieplanPTSvaaren2012.pdf> (Lest 12.1.2012)

Det teologiske menighetsfakultet 2012: Emnekatalogen, praktisk-teologisk utdanning, URL: <http://web.mf.no/emnekatalog/index.php?mode=emne&idnr=PT575&english=> (Lest 10.mai 2012) og <http://web.mf.no/emnekatalog/index.php?mode=emne&idnr=PT574&english=> (Lest 10. mai 2012)

Det teologiske menighetsfakultet 2012: Profesjonsstudiet i teologi, URL: <http://www.mf.no/index.cfm?id=177808> (Lest 10.mai 2012)

Det teologiske menighetsfakultet 2012: Studieprogram våren 2012, master i diakoni, URL: <http://www.mf.no/index.cfm?id=177812> (Lest 10.mai 2012)

Diakonhjemmet høyskole 2011/2012: Studieplan for mastergrad i diakoni, URL: http://www.diakonhjemmet.no/stream_file.asp?iEntityId=4605 (Lest 10.mai 2012)

Dietrich, Stephanie (2009): Diakontjenesten i Den norske kirke i et økumenisk perspektiv I: *Diakoni – En kritisk lesebok*, Tapir Akademiske Forlag, Trondheim 2009, Johannessen, Kai Ingolf; Jordheim, Kari og Korslien, Kari Karsrud(red) s.45-68

Dietrich, Stephanie (2011): «Diakoni i et økumenisk perspektiv.» I: *Diakonen- kall og profesjon*. Tapir akademiske forlag, Trondheim 2011, Dietrich, Stephanie; Korslien, Kari Karsrud; Nordstokke, Kjell (red) s. 127-151

Dyregrov, Atle (2008): *Katastrofe psykologi*, Fagbokforlaget

Engel, Charlotte (2006). *Svenska kyrkans sociala arbete – för vem och varför? En religionssociologisk studie av ett diakonalt dilemma* Ersta Sköndal högskola forskningsavdelningens skriftserie nr 26, Stockholm

Fanuelsen, Olav 2011: Diakoner i Den norske kirke – et historisk tilbakeblikk, I: *Diakonen – kall og profesjon*, Tapir akademiske forlag, Trondheim 2011, Dietrich, Stephanie; Korslien, Kari Karsrud; Nordstokke, Kjell (red) s.87-95

Heggen, Kåre 2008:” Tilbakeblikk på tre profesjonsutdanninger – utdanningsinnhold og kompetansebehov”, i *Norsk pedagogisk tidsskrift 2008, nummer 3*

Hegstad, Harald (2009): *Den virkelige kirke – bidrag til ekklesiologien*. Tapir Akademiske forlag, Trondheim 2009

Hegstad, Harald (2011): «Å være luthersk er å være økumenisk.» Foredrag holdt på kirkemøtet høsten 2011, URL: <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=170370> (Lest 3.mai 2012)

Hjort, Peter 2004: *Tverrfaglig samarbeid*, den første av to forelesninger holdt 05.01.2004 ved Høgskolen i Oslo, lastet ned fra URL: http://www.hf.hio.no/tverrfaglig/TM-Veks-2/Tverr_sam_brukermed.doc (lest 3.mai 2012)

Johannessen, Asbjørn; Tuft, Per Arne og Christoffersen, Line (2010): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. abstrakt forlag AS 2010

Jordheim, Kari 2009: Plan for diakoni i Den norske kirke – en presentasjon I: *Diakoni – En kritisk lesebok*, Tapir Akademiske Forlag, Trondheim 2009, Johannessen, Kai Ingolf; Jordheim, Kari og Korslien, Kari Karsrud(red) s. 13-27

Jordheim, Kari (2011a): «Diakon i menighet.» I: *Diakonen- kall og profesjon*. Tapir akademiske forlag, Trondheim 2011; Dietrich, Stephanie; Korslien, Kari Karsrud; Nordstokke, Kjell (red) s.15-25

Jordheim, Kari (2011b): “Diakonstillinger i Den norske kirke – rammer og ordninger.» I: *Diakonen- kall og profesjon*. Tapir akademiske forlag, Trondheim 2011; Dietrich, Stephanie; Korslien, Kari Karsrud; Nordstokke, Kjell (red) s.153-169

Kirkelig utdanningscenter i nord (2009): *Studieplan, studieretning prest*, tilsendt

Kirkelig utdanningscenter i nord (2012): *Studieplan, studieretning diakoni master*, tilsendt

Kirkemøtet 09/11 – Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster, URL: <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=170370> (lest 3.mai 2012)

Kirkerådet (1997): Tjenesteordning for biskoper, URL: <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19970606-1055.html> (Lest 7.mai 2012)

Kirkerådet (1990): Tjenesteordning for menighetsprester, URL: <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19901019-4983.html> (lest 3.mai 2012)

Kirkerådet (2000): Retningslinjer for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner, URL: <http://www.kirken.no/index.cfm?event=doLink&famId=136> (lest 3.mai 2012)

- Kirkerådet (2004): Kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for diakoner, URL:
<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20041120-1895.html> (lest 3.mai 2012)
- Kirkerådet (2008): *Plan for diakoni i Den norske kirke*, Oslo. Kirkerådet
- Lauvås, Kirsti og Lauvås Per 2004: *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi*, 2.utgave, Universitetsforlaget 2004
- LWF (2003b): *Prophetic Diakonia: "For the Healing of the world." Report Johannesburg, South Africa 2002*, Geneva
- LWF, Det Lutherske verdensforbund (2010): *Diakoni i kontekst: Forvandling, forsoning, myndiggjøring*, Nordstokke, Kjell Red
- Misjonshøgskolen 2012: Studieprogram ved praktisk teologisk seminar, URL:
<http://www.mhs.no/uploads/Praktikum-2011-12.pdf> (Lest 10.mai 2012)
- Nordstokke, Kjell (1987): *De fattiges kirke*, Kirkelig Kulturverksted, Oslo 1987
- Nordstokke, Kjell (2009): Internasjonal diakoni I: *Diakoni – En kritisk lesebok*, Tapir Akademiske Forlag, Trondheim 2009, Johannessen, Kai Ingolf; Jordheim, Kari og Korslien, Kari Karsrud(red) s. 69-85
- Nordstokke, Kjell (2011): *Liberation diakonia*. Tapir akademiske forlag, Trondheim 2011
- Sjursen, Kari (2010): "Hvorfor blir jeg alltid stående med oppvasken?". Master i diakoni ved Diakonhjemmet høyskole
- Stifoss-Hanssen, Hans (2009): Når verden raser sammen I: *Diakoni – En kritisk lesebok*, Tapir Akademiske Forlag, Trondheim 2009, Johannessen, Kai Ingolf; Jordheim, Kari og Korslien, Kari Karsrud(red) s. 169-179
- StudData 1, fase 1, generelt skjema 2000 URL:
<http://www.hio.no/hio/content/view/full/17867> (Lest jan 2012 og 11.mai 2012)

13 Vedlegg

Følg brev i forbindelse med spørreundersøkelsen

Spørreskjema for diakon

Spørreskjema for prest

Svarfordeling på spørreskjema for Diakoner

Svarfordeling på spørreskjema for Prester

Svarfordeling på spørreskjema for Prester uten Diakon

Informasjonsskriv i forbindelse med masteroppgave ved Diakonhjemmet høgskole våren 2012

Oppgavens problemstilling:

På hvilken måte fremmer gjeldende tjenesteordninger, diakon- og presteutdanningen samarbeid om diakoni mellom prester og diakoner, og i hvilken grad skjer et slikt samarbeid i praksis?

Etter mange år som diakon (15), diakonikonsulent (1) og høgskolelærer (4) inne diakoni har jeg alltid vært opptatt av samarbeid om diakoni innad i menighetene.

Planverk og utdanningspolitikk har endret seg etter at jeg var ferdig i 1990. Utdanningsnivået for diakoner er på masternivå. Plan for diakoni i Den norske kirke konkluderer med at diakoni er en dimensjon ved det å være kirke og 1.kapittel starter med følgende setning:

Samarbeid er nødvendig og gir store muligheter. Det anbefales å søke samarbeid innen kirken.....

Hvordan dyktiggjør utdanningene til dette samarbeidet mellom diakon og prest og i hvilken grad skjer dette i praksis? Det er spørsmålene som ligger til grunn for oppgaven.

Jeg har gjennomgått fagplaner for diakon og prest ved

- Kirkelig utdanningscenter i nord, KUN
- Misjonshøgskolen i Stavanger, MHS
- Praktisk teologisk seminar, PTS
- Det teologiske menighetsfakultet, MF
- Diakonhjemmet høgskole

Oppgaven blir mer spennende med data fra praksis, det vil si menighetsvirkeligheten.

Det er frivillig å delta og jeg håper du vil ta deg bryet med å svare på disse 15 spørsmålene. Dersom det er noe som er uklart eller du har spørsmål som ikke besvares i dette brevet, må du bare ta kontakt med meg.

Oppgaven er tilgjengelig når den er sensurert til bestått.

På forhånd takk.

Svarfrist 15.mars 2012

Vennlig hilsen

Elisabeth Nilsen Aas

Litt praktisk informasjon:

Mitt navn er

Elisabeth Nilsen Aas, elnia@online.no

Veileder er Professor Kjell Nordstokke, nordstokke@online.no

Alle data vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert ved prosjektslutt og i oppgaven. Spørreskjema inneholder ikke personsensitive opplysninger utover hvilken utdanningsinstitusjon du har studert ved.

Opplysningene som samles inn behandles av meg. Veileder vil også ha tilgang til svarskjemaene.

Følgende opplysninger samles inn:

- I hvilken grad har utdanning gitt kunnskap om samarbeid?
- I hvilken grad nyttiggjør du deg denne kunnskapen i jobben?
- I hvilken grad samarbeider du med prest/diakon om diakoni?
- I hvilken grad har du utbytte av utdanning med tanke på samarbeid?

Prosjektperioden er fra 1.mars 2012-1.april 2012, med svarfrist innen 1.april 2012.

Oppgaven skal leveres medio mai 2012.

Spørreskjema for diakoner – svarfrist 1.april 2012

Er utdannet ved:

sett X

Diakonhjemmet høgskole

Det teologiske menighetsfakultet/ Diakonova

Kirkelig utdanningscenter i nord

Norsk diakonihøgskole

Evt annet sted:

I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din diakonutdanning?

1 Masterutdanningen har gitt meg teoretisk kunnskap om samarbeid

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

2 Masterutdanningen fokuserte på tverrfaglig samarbeid i praksisperiodene

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din jobb som diakon

3 Jeg nyttiggjør meg kunnskapen om samarbeid i min daglige stilling som diakon

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

4 Kunnskap om samarbeid er med på å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i Den norske kirke»

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

5 Jeg kjenner til «Tjenesteordning for menighetsprester»

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

6 Jeg er jevnlig med på å planlegge gudstjenester sammen med presten(e)

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

7 Presten(e) i min stab har kunnskap via utdanning om diakoni

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

8 Presten(e) har kunnskap via utdanning om samarbeid?

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

9 Jeg tar initiativ overfor presten(e) til samarbeid om diakoni

I svært stor grad					Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6	

Sett ring rundt det tallet som passer

10 Presten(e) og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om tidsavgrensede diakonale prosjekt

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

11 Presten(e) og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om kontinuerlige diakonale tiltak

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

12J Jeg diskuterer jevnlig diakonale utfordringer og spørsmål med presten(e)

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

Fritekst

13 Nevn ett eller flere områder du samarbeider med presten(e) om diakoni.

14 Beskriv i korthet hva du mener med tverrfaglig samarbeid.

15 I hvilken grad har du fått utbytte av studiene på følgende områder?

Sett ring rundt det tallet som passer

Spørsmål 15 er hentet fra StudData

	I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
	1	2	3	4	5	6
Bred, generell kunnskap	1	2	3	4	5	6
Yrkespesifikk kunnskap	1	2	3	4	5	6
Kunnskap om planlegging og organisering	1	2	3	4	5	6
Innsikt i regler og bestemmelser	1	2	3	4	5	6
Evne til kritisk refleksjon og vurdering av eget arbeid	1	2	3	4	5	6
Kreativitet	1	2	3	4	5	6
Evne til å arbeide under press	1	2	3	4	5	6
Praktiske ferdigheter	1	2	3	4	5	6
Evne til å jobbe selvstendig	1	2	3	4	5	6
Samarbeidsevner	1	2	3	4	5	6
Evne til å ta initiativ	1	2	3	4	5	6
Evne til personlig engasjement	1	2	3	4	5	6
Muntlig kommunikasjonsevne	1	2	3	4	5	6
Skriftlig kommunikasjonsevne	1	2	3	4	5	6
Toleranse, evne til å verdsette ulike synspunkter	1	2	3	4	5	6
Lederevner	1	2	3	4	5	6
Evne til å ta ansvar og fatte beslutninger	1	2	3	4	5	6

Returner spørreskjema til

Elisabeth Nilsen Aas, masterstudent i diakoni ved Diakonhjemmet høgskole

elnia@online.no

Spørreskjema for prester – svarfrist 1.april 2012

Har tatt avsluttende praktikum ved: sett X

Det praktisk teologiske seminar, PTS

Det teologiske menighetsfakultet, MF

Kirkelig utdanningscenter i nord, KUN

Misjonshøgskolen, MHS

Evt annet sted:

Er utdannet etter 2000

I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din utdanning?

1 **Praktikum/avsluttende praktikum har gitt meg teoretisk kunnskap om samarbeid**

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

2 **Praktikum/avsluttende praktikum fokuserte på tverrfaglig samarbeid i praksisperiodene**

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din jobb som prest

3 **Jeg nyttiggjør meg kunnskapen om samarbeid i min daglige stilling som prest**

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

4 Kunnskap om samarbeid er med på å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i Den norske kirke»

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

5 Jeg kjenner til «Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner»

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

6 Jeg tar diakonen jevnlig med på å planlegge gudstjenester

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

7 Diakonen i min stab har kunnskap via utdanning om teologi, liturgi og ekklesiologi.

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

8 Diakonen har kunnskap via utdanning om samarbeid?

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

9 Jeg tar initiativ overfor diakonen til samarbeid om diakoni

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

10 Diakonen og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om tidsavgrensede diakonale prosjekt

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

11 Diakonen og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om kontinuerlige diakonale tiltak

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

12 Jeg diskuterer jevnlig diakonale utfordringer og spørsmål med diakonen

I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
1	2	3	4	5	6

Sett ring rundt det tallet som passer

Fritekst

13 Nevn ett eller flere områder du samarbeider med diakonene om diakoni

14 Beskriv i korthet hva du mener med tverrfaglig samarbeid

15 I hvilken grad har du fått utbytte av praktikumsstudiene på følgende områder?

Sett ring rundt tallet som passer

Spørsmål 15 er hentet fra StudData

	I svært stor grad				Ikke i det hele tatt	Vet ikke
	1	2	3	4	5	6
Bred, generell kunnskap	1	2	3	4	5	6
Yrkes spesifikk kunnskap	1	2	3	4	5	6
Kunnskap om planlegging og organisering	1	2	3	4	5	6
Innsikt i regler og bestemmelser	1	2	3	4	5	6
Evne til kritisk refleksjon og vurdering av eget arbeid	1	2	3	4	5	6
Kreativitet	1	2	3	4	5	6
Evne til å arbeide under press	1	2	3	4	5	6
Praktiske ferdigheter	1	2	3	4	5	6
Evne til å jobbe selvstendig	1	2	3	4	5	6
Samarbeidsevner	1	2	3	4	5	6
Evne til å ta initiativ	1	2	3	4	5	6
Evne til personlig engasjement	1	2	3	4	5	6
Muntlig kommunikasjonsevne	1	2	3	4	5	6
Skriftlig kommunikasjonsevne	1	2	3	4	5	6
Toleranse, evne til å verdsette ulike synspunkter	1	2	3	4	5	6
Lederevner	1	2	3	4	5	6
Evne til å ta ansvar og fatte beslutninger	1	2	3	4	5	6
Etisk vurderingsevne	1	2	3	4	5	6

Returner spørreskjema til

Elisabeth Nilsen Aas, masterstudent i diakoni ved Diakonhjemmet høyskole

elnia@online.no

Svarfordeling på spørreskjema for Diakoner

Nr	Tekst	Fordeling av svar					
		1	2	3	4	5	6
	Er utdannet ved						
	I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din utdanning?						
1	Masterutdanningen har gitt meg teoretisk kunnskap om samarbeid	2	0	0	0	1	0
2	Masterutdanningen fokuserte på tverrfaglig samarbeid i praksisperiodene	3	0	0	0	0	0
	I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din jobb som diakon						
3	Jeg nyttiggjør meg kunnskapen om samarbeid i min daglige stilling som diakon	0	3	0	0	0	0
4	Kunnskap om samarbeid er med på å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i Den norske kirke»	1	1	1	0	0	0
5	Jeg kjenner til «Tjenesteordning for menighetsprester»	0	0	1	0	1	1
6	Jeg er jevnlig med på å planlegge gudstjenester sammen med presten(e)	1	1	1	0	0	0
7	Presten(e) i min stab har kunnskap via utdanning om diakoni	0	1	0	0	0	2
8	Presten(e) har kunnskap via utdanning om samarbeid?	0	1	0	0	0	2
9	Jeg tar initiativ overfor presten(e) til samarbeid om diakoni	1	1	1	0	0	0
10	Presten(e) og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om tidsavgrensede diakonale prosjekt	0	0	0	3	0	0
11	Presten(e) og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om kontinuerlige diakonale tiltak	0	0	2	1	0	0
12	Jeg diskuterer jevnlig diakonale utfordringer og spørsmål med presten(e)	0	3	0	0	0	0
13	Nevn ett eller flere områder du samarbeider med presten(e) om diakoni.						
14	Beskriv i korthet hva du mener med tverrfaglig samarbeid.						
15	I hvilken grad har du fått utbytte av studiene på følgende områder?						
15.01	Bred, generell kunnskap	0	2	1	0	0	0
15.02	Yrkesspesifikk kunnskap	2	1	0	0	0	0
15.03	Kunnskap om planlegging og organisering	1	1	0	0	1	0
15.04	Innsikt i regler og bestemmelser	0	2	1	0	0	0
15.05	Evne til kritisk refleksjon og vurdering av eget arbeid	2	1	0	0	0	0
15.06	Kreativitet	1	1	1	0	0	0
15.07	Evne til å arbeide under press	0	0	1	1	1	0
15.08	Praktiske ferdigheter	0	1	2	0	0	0
15.09	Evne til å jobbe selvstendig	0	1	2	0	0	0
15.10	Samarbeidsevner	2	1	0	0	0	0
15.11	Evne til å ta initiativ	1	0	1	0	1	0
15.12	Evne til personlig engasjement	1	1	1	0	0	0
15.13	Muntlig kommunikasjonsevne	2	0	0	0	1	0
15.14	Skriftlig kommunikasjonsevne	1	1	0	0	1	0
15.15	Toleranse, evne til å verdsette ulike synspunkter	1	1	1	0	0	0
15.16	Lederevner	1	1	1	0	0	0
15.17	Evne til å ta ansvar og fatte beslutninger	0	2	0	1	0	0

Svarfordeling på spørreskjema for Prester

Nr	Tekst	Fordeling av svar					
		1	2	3	4	5	6
	Er utdannet ved						
	I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din utdanning?						
1	Praktikum/avsluttende praktikum har gitt meg teoretisk kunnskap om samarbeid	0	8	8	7	4	0
2	Praktikum/ avsluttende praktikum fokuserte på tverrfaglig samarbeid i praksisperiodene	0	4	8	10	5	0
	I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din jobb som prest						
3	Jeg nyttiggjør meg kunnskapen om samarbeid i min daglige stilling som prest	9	7	7	3	0	1
4	Kunnskap om samarbeid er med på å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i Den norske kirke»	6	7	5	2	1	6
5	Jeg kjenner til «Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner»	1	8	4	9	5	0
6	Jeg tar diakonen jevnlig med på å planlegge gudstjenester	4	14	4	2	2	0
7	Diakonen i min stab har kunnskap via utdanning om teologi, liturgi og ekklesiologi	6	7	9	3	0	2
8	Diakonen har kunnskap via utdanning om samarbeid?	5	7	6	1	0	8
9	Jeg tar initiativ overfor diakonen til samarbeid om diakoni	4	11	7	3	1	0
10	Diakonen og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om tidsavgrensede diakonale prosjekt	5	15	2	4	0	0
11	Diakonen og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om kontinuerlige diakonale tiltak	4	11	7	3	1	0
12	Jeg diskuterer jevnlig diakonale utfordringer og spørsmål med diakonen	7	14	3	3	0	0
13	Nevn ett eller flere områder du samarbeider med diakonen om diakoni.						
14	Beskriv i korthet hva du mener med tverrfaglig samarbeid.						
15	I hvilken grad har du fått utbytte av studiene på følgende områder?						
15.01	Bred, generell kunnskap	6	9	8	3	0	1
15.02	Yrkesspesifikk kunnskap	15	9	1	1	0	1
15.03	Kunnskap om planlegging og organisering	0	6	9	8	1	2
15.04	Innsikt i regler og bestemmelser	4	12	8	2	0	1
15.05	Evne til kritisk refleksjon og vurdering av eget arbeid	4	14	7	1	0	1
15.06	Kreativitet	1	5	9	8	1	3
15.07	Evne til å arbeide under press	1	7	6	8	2	2
15.08	Praktiske ferdigheter	4	8	6	4	1	3
15.09	Evne til å jobbe selvstendig	7	12	4	1	0	2
15.10	Samarbeidsevner	1	7	11	4	0	2
15.11	Evne til å ta initiativ	1	9	11	3	0	2
15.12	Evne til personlig engasjement	2	13	6	3	0	2
15.13	Muntlig kommunikasjonsevne	6	13	5	2	0	1
15.14	Skriftlig kommunikasjonsevne	5	13	7	1	0	1
15.15	Toleranse, evne til å verdsette ulike synspunkter	4	10	10	1	0	2
15.16	Lederevner	0	10	11	2	2	2
15.17	Evne til å ta ansvar og fatte beslutninger	0	9	12	4	0	2

Svarfordeling på spørreskjema for Prester uten Diakon

Nr	Tekst	Fordeling av svar					
		1	2	3	4	5	6
	Er utdannet ved						
	I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din utdanning?						
1	Praktikum/avsluttende praktikum har gitt meg teoretisk kunnskap om samarbeid	0	1	2	5	0	0
2	Praktikum/ avsluttende praktikum fokuserte på tverrfaglig samarbeid i praksisperiodene	0	1	0	6	1	0
	I hvilken grad passer følgende påstander når det gjelder din jobb som prest						
3	Jeg nyttiggjør meg kunnskapen om samarbeid i min daglige stilling som prest	1	4	0	1	1	1
4	Kunnskap om samarbeid er med på å virkeliggjøre visjonene i «Plan for diakoni i Den norske kirke»	0	2	2	1	0	3
5	Jeg kjenner til «Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner»	1	1	2	1	2	1
6	Jeg tar diakonen jevnlig med på å planlegge gudstjenester	0	0	0	0	0	0
7	Diakonen i min stab har kunnskap via utdanning om teologi, liturgi og ekklesiologi	0	0	0	0	0	0
8	Diakonen har kunnskap via utdanning om samarbeid?	0	0	0	0	0	0
9	Jeg tar initiativ overfor diakonen til samarbeid om diakoni	0	0	0	0	0	0
10	Diakonen og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om tidsavgrensede diakonale prosjekt	0	0	0	0	0	0
11	Diakonen og jeg inngår i tverrfaglig samarbeid om kontinuerlige diakonale tiltak	0	0	0	0	0	0
12	Jeg diskuterer jevnlig diakonale utfordringer og spørsmål med diakonen	0	0	0	0	0	0
13	Nevn ett eller flere områder du samarbeider med diakonen om diakoni.						
14	Beskriv i korthet hva du mener med tverrfaglig samarbeid.						
15	I hvilken grad har du fått utbytte av studiene på følgende områder?						
15.01	Bred, generell kunnskap	1	3	4	0	0	0
15.02	Yrkesspesifikk kunnskap	1	5	1	1	0	0
15.03	Kunnskap om planlegging og organisering	0	2	2	2	2	0
15.04	Innsikt i regler og bestemmelser	1	2	4	1	0	0
15.05	Evne til kritisk refleksjon og vurdering av eget arbeid	1	3	3	0	0	0
15.06	Kreativitet	0	3	3	2	0	0
15.07	Evne til å arbeide under press	0	1	4	1	2	0
15.08	Praktiske ferdigheter	0	4	2	2	0	0
15.09	Evne til å jobbe selvstendig	0	4	4	0	0	0
15.10	Samarbeidsevner	0	1	4	3	0	0
15.11	Evne til å ta initiativ	0	0	4	3	0	0
15.12	Evne til personlig engasjement	1	2	4	1	0	0
15.13	Muntlig kommunikasjonsevne	0	5	3	0	0	0
15.14	Skriftlig kommunikasjonsevne	0	3	4	1	0	0
15.15	Toleranse, evne til å verdsette ulike synspunkter	0	4	1	3	0	0
15.16	Lederevner	0	2	3	2	1	0
15.17	Evne til å ta ansvar og fatte beslutninger	0	2	3	3	0	0